

ÖNKORMÁNYZATI SZEMLE

**A jó példa:
Ipolyság**

16-20. oldal

**Minden gyermek
érvényesülhessen**

36-42. oldal

TARTALOM

Hol tart a magyar alapiskolai hálózat optimalizálása? 4

Az oktatási reform szabadságot, felelősséget és bizonytalanságot is rejt 6

Átfogó változások előtt a szlovákiai oktatás 10

Ipolysági magyar iskolaközpont – ahol sikeresen lezajlott az iskolahálózat optimalizációja 16

Fontos a szervezeti kultúra kiépítése az oktatási intézményekben is 21

Állandó változások az oktatásban 28

A cél: minden gyermek érvényesülhessen 36

Az oktatási reformról a nemzetiségi iskolák szempontjából 43

Próbáljunk meg minden fiatalnak minőségi oktatást biztosítani 50

Önkormányzati Szemle
időszaki folyóirat

Megjelenik negyedévente
Ingyenes kiadvány
Nyilvántartási szám: EV 4426/11,
ISSN 1338-8290

Kiadja:
Pro Civis, 930 40 Štvrtok na Ostrove,
Mýtna námestie 1, IČO 37846671

Felelős kiadó:
Őry Péter
(e-mail: ory@procivis.sk)

Főszerkesztő:
Vadkerti Neszméri Csilla

Műszaki szerkesztés:
Bodzás Gergely, EGM s.r.o.

Szerkesztőségi bizottság:
Kállay András, Kövesdi Károly,
Neszméri Tünde, Mészáros András

Gyerek nélkül elfogynak az iskolák

Reformáljuk, racionalizáljuk az oktatást, az oktatási rendszert és az iskolahálózatokat. Ahány évtized, annyi reform. Lelkünk mélyén érezzük, kimondatlanul tudatosítjuk, sehova nem vezető utakon járunk. Egyre több településünk marad iskola nélkül. Miért is?

Adunk válaszokat a mindenkori aktuális helyzetre, ám ezek a válaszok csak mind-mind a tűzoltást szolgálják. Mindig arról szólnak, hogy az éppen több vagy kevesebb pénzt, ami az oktatás-nevelés feladatának ellátására jut, lefedje az állami kötelezettséget. Hosszú távon képtelenek vagyunk megoldani, hogy ne kelljen bezárni iskolákat.

Felmerül bennem olykor a kérdés: jól mérjük-e fel, jól látjuk-e az alapvető problémát, mely miatt folyton reformálnunk kell. A múlt század hetvenes-nyolcvanas éveiben, amikor hevesen dúltak a mindenféle centralizációk és összevonások – központosításnak hívták a jelenséget –, településeket kategorizáltak – fejlődőkre és nem fejlődőkre –, központi iskolákat hoztak létre. Párkányban például 1000-1200 gyerek járt az alapiskolába, felszíva a környék falvainak gyermekeit is. Akkor olyan előírások voltak, hogy alsótagozatos gyerek legfeljebb 6 kilométert ingázhat naponta, de a nagyobb akár húszat is. Akkoriban nem volt kevés a gyerek, a háború után született népes nemzedék épp szülőkorba ért, az ideológia volt mérvadó tájainkon. Közpon-tosították a magyar iskolákat, de meghagyták a szlovákokat, hogy legyen választék. Helyben vagy a szomszéd faluban szlovák, 6-10 kilométerre meg magyar. Míg folyt ez a „reform”, a magyar tannyelvű iskolák jó része megszűnt. Emlékszem, a „normatívát” a magyar iskolák 142 százalékra teljesítették, a szlovákok nem egészen 70-re. Ezért aztán a ma gyakran Husák-gyerekeként emlegetett nemzedék magyar gyermekeinek 30-40 százaléka csendesesen eltűnt a magyar iskolákból. Zömüknek a gyermekei és unokái sem tértek vissza oda. A „természetes asszimiláció” elnyelte őket.

Mára más a helyzet. A fejlett civilizációk döbbenetes mértékű népességfogyással néznek szembe, s a fejlett társadalmak fejlett társadalmi-politikai vezetői tömegesen zárják be az állami és közösségi (önkormányzati fenntartású) iskolákat. Anthony B. Bradley amerikai író, a New York-i King's College vallás-, teológia- és etikaprofesszora, az Acton Institute tudományos munkatársa cikkez arról, hogy miközben iskolákat zárnak be, szüntetnek meg, az okokról senki nem hajlandó beszélni. Intézményi némaság övezi a történeteket, mely az egész társadalomra áttérjed. Mert az USA-ban terjedő csendes, rendszerszintű és a társadalmi okok értelmes feltárását nélkülöző iskolabezárásoknak „a legfőbb jellemzője ez az elhallgatás/a némaság”. A tankerületek az iskolák nagyságának optimalizálásáról és konszolidálásáról beszélnek, az intézményfenntartók csökkenő diáklétszámról és költségvetési nyomásról/kényszerről. Az USA-ban egy év alatt 755 elemi iskola szűnt meg. „Amit azonban közvetve sem mondanak ki, az az, hogy az amerikai családoknak már nincs elég gyermekük arra, hogy megtöltsék azokat az épületeket, amelyeket a közösségek felépítettek a számukra. Ez a történet nem a politikáról szól. Ez a civilizációnk története.”

S mivel nem kerül szalagcímekbe a médiában, így senki sincs tudatában annak, hogy milyen súlyos is a helyzet. Ha nincs gyerek, nem kell iskola. És amíg a társadalmak gyermekvállaláshoz való viszonya nem változik, addig sajnos csak a konszolidálás vagy az ún. reform marad.

Nem az a fő kérdés tehát, hogy hány iskola marad fenn, hanem hogy lesz-e több gyerek.

Hol tart a magyar alapiskolai hálózat optimalizálása?

Tamás Erzsébet: ahány régió, annyi probléma

Turbulens időszak jellemzi az oktatásügyet az utóbbi hónapokban. Több törvényt módosított a parlament, ősztől már minden alapiskolában elkezdődik az oktatási reform, januártól csökkent a kisebb létszámú iskolák normatív támogatása. Rengeteg újdonság, változás van, amit már csak észben tartani sem egyszerű feladat, főleg az iskolavezetőknek. Magyar iskoláink szempontjából mégis a legfontosabb, amire fokozottan figyelünk kell, az alapiskolai hálózat optimalizálása.

Tomáš Drucker oktatási miniszter nem is titkolja, nagy iskolaközpontokban képzelet a jövőt. A kisebb létszámú és „ráfizetési” oktatási intézmények feje felett pedig ott lóg Damoklész kardja. A magyar tanítási nyelvű iskolákat sokkal érzékenyebben érinti az optimalizáció, hiszen ezek jó része, még ha teljes szervezetségű is, a létszám miatt, kisiskolának számít.

Ez a folyamat nem lesz fájdalommentes, hiszen azt látni kell a kedvezőtlen demográfiai előrejelzések tükrében, hogy a jövőben a diáklétszám további csökkenése várható. Jelenlegi iskolahálózatunkat tehát újra kell gondolni, hogy hosszú távon szolgálhassa közösségünket. Ehhez az egyes régiók iskolafenntartóinak, vagyis önkormányzatainak és a térség iskolavezetőinek jó együttműködésére van szükség, hiszen ők tudják legjobban, hol szorít a cipő és mi az, amin változtatni kell. Közös kell megtalálniuk az „előremenekülés” útját.

Egységes recept nincs

A nemrég megalakult oktatáspolitikai szakmai műhely, mely hét oktatással foglalkozó intézményből és szervezetből jött létre, a téli és kora tavaszi időszakban, pontosabban 2026 március végéig, tizenhárom regionális találkozót szervezett polgármestereknek, iskolavezetőknek, önkormányzati szerveknek és szülőknek. Ezeken

a fórumokon is az alapiskolai hálózat átalakítása és a januártól érvénybe lépett új tanügyigazgatási, valamint oktatásfinanszírozási törvények kerültek fókuszba, de a jelenlévő szakemberek igyekeztek gyakorlati tanácsokkal is ellátni a jelenlévőket.

Tamás Erzsébet, a Magyar Szövetség oktatáspolitikai szakértője gyümölcsözőnek nevezte ezeket a találkozót. Ám azt sem rejtette véka alá, hogy ahány régió, annyi probléma. Más gondokkal küszködnek az iskolák az ország nyugati felén és mással a keleti végeken. Nincs egységes recept az iskolahálózat átalakítására. A régiókban összegyűjtött tapasztalatokat a napokban szeretnék majd közzétenni.

„Sok helyen látni az igyekezetet. Látni azt, hogy az érintettek felfogták a helyzet komolyságát, és igyekeznek keresni a megoldásokat. Ha meg tudjuk mondani és észérvekkel alá tudjuk támasztani, mit szeretnénk elérni iskoláink jövőjét illetően, a minisztériumnak ezt figyelembe kell vennie. Szerintem a tárcsa első körben leginkább információkat szeretne, fel akarja mérni, hogyan állnak az iskoláink – jelenlegi és tervezett diáklétszámokkal, felszereltséggel, fenntartási költségekkel” – nyilatkozta a ma7.sk hírportálnak még márciusban.

A minisztérium az iskolák fejlesztési terveiből jutott információkhoz. Ezeket azok az iskolák nyújtották be, amelyeknél csökkent a normatív támogatás és a kieső forrásokhoz akartak hozzájutni.

Folytatása következik

Tamás Erzsébet azóta Fodor Attilával, a Comenius Pedagógiai Intézet vezetőjével együtt részt vett annak a minisztériumi szakcsoportnak a találkozáján – online formában – amely az optimalizációval foglalkozik. Ezen, egy prezentáció keretén belül, ismertették velük azoknak az iskoláknak a minisztériumba beadott fejlesztési terve-

inek az eredményeit, akik az ún. „DK1” és „DK2” egyeztetési eljárásban vettek részt, tehát akik a csökkentett normatíva miatt plusz pénzt igényeltek.

A Magyar Szövetség oktatáspolitikusa az Önkormányzati Szemlének elmondta, ki fogja kérni a minisztériumtól a magyar alapiskolákra vonatkozó adatokat, mert azok az online prezentáción keresztül nem igazán voltak láthatóak, illetve nem voltak részletesebben elemezve.

„A prezentáció két hét elteltével érkezett meg, konkrétan a mai nap folyamán, ezért még nem volt időm tüzetesen átnézni azt. Kíváncsi vagyok arra, hogy belekerült-e minden, amiről tájékoztattak minket a találkozó alkalmával. Összesen 855/123 DK1 és 732 DK2/iskola adatait dolgozták fel, ebből számításaim szerint kb. 132 a magyar, illetve közös tanítási nyelvű. A már említett találkozón elhangzott, hogy nagyon sok iskola számol több diákkal, annak ellenére, hogy ez nem reális, a népességi mutatók nem ezt prognosztizálják. Nem foglalkoznak különösebben magával az optimalizációval, mert úgy számolnak, hogy megtartják ezt a létszámot, vagy több lesz a gyerek.”

Hogy kincstári optimizmusról van-e szó, az nem sokára úgyis kiderül. Reméli, hogy amit az oktatási tárca vezetője megígért, azt be is tartja, vagyis másképp fog hozzáállni a nemzetiségekhez.

Tamás Erzsébet kissé aggasztónak tartja, hogy az ún. klaszterekkel (több iskolafenntartó által létrehozott szövetséggel) kapcsolatban még mindig nincs lépés, nincsenek tisztázva annak működési keretei, anyagi háttere és munkajogi kérdései. Sok településen, a stabilabb jövő és a magyar nyelvű oktatás kontinuitásának érde-

kében, érdemes lenne az iskolát összevonni az óvodával és a jogalanyiságot megszerezni.

„És aminek szintén kihatása lehet majd arra, hogy az iskolák mit fognak lépni, az az, hogy milyenek lesznek a pedagógusokra vonatkozó kvalifikációs feltételek a második ciklusban. Tehát, hogy taníthatnak-e majd az alsótagozatos pedagógusok minden tantárgyat ötödik osztályban is, vagy pedig a felsőtagozatról kell bizonyos szakos vendégtanárokat biztosítani” – tette hozzá.

Túl sok a „házi feladat”

Örvendetiesnek nevezte, hogy egyes régiókban az iskolák már jól együttműködnek, a későbbi estleges szo-

rosabb együttműködés érdekében, vagy keresik a kiskapukat a túlélés érdekében. A nagyon közeli jövőben, még a nyári szünet előtt, szeretnének összehívni egy újabb műhelytalálkozót és levonni a következtetéseket a regionális találkozók tapasztalataiból, illetve elemeznék a magyar iskolák fejlesztési terveinek az eredményeit is.

Az oktatáspolitikus szerint az iskolák nem koncentrálnak csak az optimalizációra, mivel mindig akad más fontos teendő. Most például el vannak foglalva az iskolatanácsokkal is, mert az új törvény értelmében újra kell szervezni azokat, de az elektronikus beiratkozási formák is újdonságnak számítanak. Szeptembertől pedig minden iskolában kötelező lesz az oktatási reform, amire szintén rá kell készülni, új iskolai-pedagógiai programok kidolgozásával.

„Tudomásom van arról, hogy módosításra kerül a finanszírozási törvény is, de részleteket még nem tudok. További jogszabályokban is lesznek majd változások a jövőben. Az iskolafenntartóknak és -igazgatóknak tehát fel lesz adva újra a lecke. Miközben még most is folyik a huzavona az asszisztensek körül. Átalakul a rendszer, ősztől már nem uniós, hanem állami pénzből lesznek fizetve. A miniszter szavaiból kiindulva, az asszisztensi hálózatot az óvodák és alsó tagozatokon szeretnék megerősíteni, ezért valószínűleg a felsőbb évfolyamokban kevesebb szakember fogja majd segíteni az arra rászoruló diákokat. A pedagógiai asszisztens a nevéből kiindulva, nem konkrét gyermekekre „jár” majd a jövőben, hanem az osztályokra, hogy ilyen módon segítse a pedagógus munkáját” – sorolta.

Természetesen szóba kerültek a beíratási adatok is, amelyeket lapzártánk idején még nem ismertünk. A minisztériumnak azonban már vannak adatai és valószínűleg tudja, hány gyerek és hol kezd meg az iskolát ősze. Bár ez csak akkor válik megerősítetté, ha határozati formát ölt. Éppen ezt a célt szolgálja az elektronikus vagy e-jelentkezés. Hogy a tárca a lehető leghamarabb „képben legyen” a jövő elsősorok számát illetően. Vélhetően június derekára, amikor kiküldik a határozatokat a gyermekek felvételéről, derülnek majd ki a hivatalos adatok. De még mindig kérdés, hányan kapnak halasztást közülük. A magyar kis-elsősök számában ez jó néhány gyermeket is jelenthet.

A Magyar Szövetség oktatáspolitikusa szerint nem csettintésre fog végbe menni az optimalizáció. Ám a tárcának megvannak az eszközei arra – például a normatív támogatás csökkentése, pénzmegvonások –, hogy előbbutóbb lépésre kényszerítse a kis diáklétszámmal küzdő iskolákat. A legjobb megoldás éppen ezért a felkészülés, a túlélés forgatókönyvének megszerkesztése. Mert a cél nem lehet más, mint az, hogy minden régióban elérhető távolságban biztosítva legyen a magyar iskola.

B. Vida Júlia

Az oktatási reform szabadságot, felelősséget és bizonytalanságot is rejt

Molnárné Pelle Beáta, a rimaszombati Református Oktatási Központ igazgatója szerint a tantervi reform pozitív hatással van az oktatásra. Úgy véli több szabadságot és új szemléletet hoz az új oktatáspolitikára, ugyanakkor ez a szabadság nagyobb felelősséggel és több munkával is jár. A tanügyigazgatási és finanszírozási változások viszont sok bizonytalanságot tartalmaznak. Az iskola vezetése szakmailag jól reagál a változásokra, ugyanakkor komoly kihívásokkal néz szembe a finanszírozás és a jövőbeli működés kiszámíthatósága terén.

Az Önkormányzati Szemlének adott interjújában a református fenntartású intézményéről megtudtuk, több egységből álló iskolaközpont, amely óvodát, alapiskolát, középiskolai részt és kollégiumot is működtet. Több épületben dolgoznak, és már korábban is igyekeztek hatékonyan szervezni a működésüket, például az adminisztratív feladatok összevonásával. A tantervi reformhoz 2024-ben csatlakoztak, így az elsők között szereztek gyakorlati tapasztalatokat, ami új kihívásokat hozott a pedagógusok és a szülőkkel való kommunikáció terén. A legnagyobb nehézséget számukra is a finanszírozási változások jelentik. A méretszorzók átalakítása miatt jelentős bevételkiesést tapasztaltak, ami tavaly decemberben a költségvetésük egyharmadát is érintette. Ezt átmenetileg belső átcsoportosításokkal tudták kezelni, és ugyan kaptak kompenzációt, s most stabil alapon működnek, de a jövő továbbra is megszorításokkal járhat. A tanügyigazgatási reform egyes elemei kevésbé érintik őket, mivel egyházi intézményként már eddig is rendelkeztek jogalanyisággal. Ugyanakkor a körzetesítés kérdése számukra is fontos döntéseket jelent, hiszen mérlegelniük kell. Úgy ahogyan a többi intézmény vezetésében egyszerre lehet félelem, de remény is. Az biztos, hogy a rendszer átalakul, és azok az intézmények maradnak fenn, amelyek képesek alkalmazkodni és minőséget nyújtani. Az egyházi iskolák sem külső mentőövet várnak, hanem azt, hogy a rendszerben, amelynek részei, igazságosan legyenek kezelve.

Milyen változások lépnek életbe az oktatásban, és mik az új szabályok, amelyeknek az iskoláknak meg kell felelniük?

Az oktatási reform több részből áll. A legrégebbi elem a tantervi reform, amely 2023-ban indult 39 iskolával. 2024-ben már több száz intézmény csatlakozott, köztük a mi iskolánk is. 2025 szeptemberétől pedig az iskolák körülbelül fele részt vesz benne. 2026 szeptemberétől minden iskola számára kötelező lesz a bekapcsolódás. A reform lényege, hogy az iskolák nagyobb szabadságot kapnak a pedagógiai programjuk kialakításában. Bár korábban is létezett ilyen program, most jóval szélesebb keretek között lehet azt a helyi sajátosságokhoz igazítani. Egy hátrányos helyzetű térség iskolája más hangsúlyokat helyezhet előtérbe, mint egy tehetséggondozó intézmény.

Hogyan változik a tananyag felépítése?

A reform egyik legfontosabb eleme, hogy a tananyag szerkezete átalakul. A hagyományos, évfolyamokra bontott, részletesen előírt rendszer helyett három nagyobb ciklusra osztják az oktatást. Az első ciklus az 1–3. évfolyamot foglalja magában, ezt követi a második (4–5.) és a harmadik (6–9.) ciklus. Ez a felosztás azt jelenti, hogy nem minden tananyagot kell szigorúan egy adott évfolyamhoz kötni, hanem az adott cikluson belül rugalmasabban lehet elosztani. A gyakorlatban ez nagyobb mozgásteret ad az iskoláknak és a pedagógusoknak.

Eldönthetik például, hogy egy-egy témát melyik évben tanítanak meg, milyen mélységben, és milyen módszerekkel dolgozzák fel. Így jobban tudnak alkalmazkodni a diákok tempójához, előzetes tudásához vagy éppen a helyi sajátosságokhoz.

Különösen a kisebb iskolák számára fontos változás ez.

Dönteniük kell, hogy csak az első három évfolyamot működtetik-e, vagy vállalják az első öt évfolyam oktatását is. Ez nemcsak szakmai, hanem szervezési és fenntartói kérdés is, hiszen befolyásolja az iskola jövőjét, kapacitását és működését. A ciklusokra bontás másik előnye, hogy lehetőséget ad a tananyag újragondolására. A pedagógusok közösen dönthetnek arról, hogy mi kerüljön előtérbe, mit érdemes átrendezni vagy hangsúlyosabbá tenni. Ez egy tudatosabb, átgondoltabb tervezést igényel, ugyanakkor segíti, hogy az oktatás ne csak „leadandó tananyagként”, hanem fejlesztési folyamatként működjön. Fontos ugyanakkor, hogy a nagyobb szabadság nem jelenti a követelmények csökkenését. Az állami kerettanterv továbbra is meghatározza az elvárt kimeneti szinteket, tehát a diákoknak a ciklus végére ugyanazokat az alapkompenciákat kell elsajátítaniuk. A különbség abban van, hogy az odavezető út rugalmasabbá válik.

Mit jelent ez a gyakorlatban a most induló első osztályok számára?

Azok az iskolák, amelyek most kezdik el a reform szerinti oktatást, három évük van arra, hogy felkészüljenek a negyedik és ötödik évfolyam megnyitására. Ez időt ad a fokozatos alkalmazkodásra. A mi iskolánkban az egyik legjelentősebb újítás az első osztályban bevezetett szóbeli értékelés. Itt nincs osztályzás, hanem szóveges visszajelzést kapnak a diákok. Ez nagyobb terhet ró a pedagógusokra, és a szülők felé is komoly kommunikációt igényel. Második osztálytól visszatér az osztályzás, tehát a rendszer vegyesen működik.

A Református Oktatási Központ már 2024-ben megnyitotta a „reformos” osztályt. Milyen tapasztalataik vannak?

A tapasztalatok összességében pozitívak, de a folyamat egyértelműen munkaigényesebb, mint a hagyományos rendszer működtetése. A reform bevezetése rákényszerítette a pedagógusokat arra, hogy ne csak a megszokott tanmeneteket kövessék, hanem közösen, új alapokról gondolják végig, hogyan épül fel az oktatási tartalom. Ez azt is jelenti, hogy sokkal több szakmai egyeztetésre, közös tervezésre és folyamatos finomhangolásra van szükség az évfolyamok és tantárgyak között. A pedagógusok számára ez kezdetben komoly kihívást jelentett, hiszen el kellett mozdulniuk egy „kész rendszer” követésétől egy sokkal rugalmasabb, de egyben összetettebb tervezési modell felé. Ugyanakkor ez a folyamat erősíti a szakmai együttműködést is, mert a tanárok nem külön-külön, hanem csapatban gondolkodnak a tananyag felosztásáról és ütemezéséről. Tapasztalataink szerint a reform egyik legfontosabb előnye, hogy nagyobb szakmai szabadságot biztosít. A pedagógusok jobban igazíthatják az oktatást a diákok képességeihez, a csoportok sajátosságaihoz és az iskola helyi környezetéhez. Ezzel együtt azonban a felelősség is nőtt, hiszen a döntések nagyobb része már nem előre rögzített, hanem az intézményen belül születik meg. Fontos tapasztalat az is, hogy a reform bevezetése nem járt a tananyag csökkenésével. Bár sokan kezdetben attól tartottak, hogy a követelmények enyhülnek vagy a tananyag „redukálódik”, a gyakorlat ezt nem igazolta. Az állami kerettanterv továbbra is meghatározza az elvárt tudásszintet, így a tartalmi mennyiség megmaradt, csak a feldolgozás módja lett rugalmasabb és jobban tervezhető az intézményen belül.

A tantervi reform mellett milyen további változások várhatók?

A reform másik fontos eleme a 2025-ben elfogadott 321/2025-ös a tanügyigazgatás és 322/2025-ös az is-

kolafinanszírozási törvény. Ezek már komolyabb változásokat hoznak. Például módosul az igazgatók szerepe: a határozatokat már nem személy szerint az igazgató, hanem az intézmény adja ki, bár továbbra is ő írja alá. Változnak az igazgatói pályázatok elbírásainak szabályai is.

Mi a helyzet a jogalanyisággal?

Az egyházi iskolák esetében ez a kérdés nem jelent változást, mert ők eddig is jogalanyisággal működtek, tehát eleve önálló intézményként, saját gazdálkodással és felelősséggel voltak jelen a rendszerben. Változás lesz azoknál az iskoláknál, amelyek eddig nem rendelkeztek jogalanyisággal, ez 2028-tól kötelező lesz, tehát önálló intézményként kell majd működniük, saját költségvetéssel és könyveléssel. Ez főként a kisebb önkormányzati iskolákat érinti, amelyek eddig az önkormányzat részeként működtek. Fontos ugyanakkor, hogy a fenntartó nem változik, azaz az iskola továbbra is az önkormányzat fenntartásában marad, csak a működése válik önállóbbá. A finanszírozás alapelve sem változik, a támogatás továbbra is a diákok száma után érkezik a minisztériumtól a fenntartón keresztül. A változás inkább abban van, hogy az intézményeknek nagyobb felelősséget kell vállalniuk a saját gazdálkodásukért, miközben a finanszírozási rendszer más elemei – például a méreetszorzők átalakítása – komoly kihívásokat okozhatnak.

A körzetesítés is sok kérdést vet fel. Mit jelent ez a gyakorlatban?

A jövőben minden önkormányzati és állami iskola egyértelműen meghatározott körzettel rendelkezik majd. A nemzetiégi iskoláknak saját iskolakörzetük lesz. Az adott önkormányzat határozza meg az iskolakörzeteket, felterjeszti ezt a Regionális Oktatási Hivatalnak, amely megvizsgálja, hogy megfelel-e a feltételeknek. Sok helyen rendezetlen a rendszer, előfordul, hogy egy település több iskola körzetéhez is tartozik, vagy nem teljesen egyértelmű, melyik gyerek melyik intézményhez tartozik. Jelenleg ebben nagy az összevisszaság. Az új szabályozás ezt akarja letisztázni. A körzetesítés lényege, hogy minden településnek egyértelműen hozzá kell tartoznia egy adott iskola körzetéhez. Ez azt jelenti, hogy az önkormányzatoknak pontosan meg kell határozniuk mely utcák, mely településrészek, mely községek melyik iskola beiskolázási területéhez tartoznak. Tehát az a lényeg, hogy egy iskolának egy körzete van, illetve pontosan fordítva, hogy az adott község egy iskola körzetébe tartozik. Nagyobb városok esetében természetes, hogy ahol több intézmény van, akkor ott meghatározzák precízen azt, hogy melyik intézménynek mi lesz a saját iskolakörzete.

Mi vonatkozik az egyházi iskolákra?

Az egyházi és magániskolák dönthetnek arról, hogy belépnek-e a körzetek rendszerébe. Ők nem automatikusan részei ennek a rendszernek. Először dönteniük kell arról, hogy akarnak-e úgynevezett nyilvános oktatási szolgáltatóvá válni. Ha igen, kérvényezniük kell ezt a minisztériumnál, majd az önkormányzatnál kérniük kell felvételüket az adott körzetbe. Ezután két lehetőség van, befogadják őket a körzetbe vagy nem fogadják be. Ha befogadják, akkor vállalniuk kell bizonyos feltételeket, például hogy kapacitásuk nagy részét – körülbelül 70 százalékát – az adott körzetből érkező gyerekek számára tartják fenn. Amennyiben a körzetből kevesebben jelentkeznek hozzájuk, akkor a körzeten kívüli jelentkezőkkel feltölthetik a rendelkezésre álló kapacitásukat. Ha nem fogadják be őket, akkor is működhetnek nyilvános státuszban, de iskolakörzet nélkül. Ebben még sok a nyitott kérdés, mert a gyakorlati megvalósítás részletei nem tisztázottak. Az egész reform mögötti szándék az, hogy átláthatóbbá és szervezettebbé tegyék az iskolahálózatot, de egyelőre sok intézmény számára bizonytalanságot jelent, hogyan fog ez a gyakorlatban működni. Meglátásom szerint az egyházi iskolák nagy része azt fogja választani, hogy belépnek a körzetekbe, merthogy elveszített a normatív támogatásnak a 20%-át abban a helyzetben, amikor sok minden így is szükséges, az egy elég jelentős probléma.

A finanszírozás terén milyen változások történtek?

A legnagyobb problémát a méreetszorzők átalakítása okozta. Ez sok intézmény esetében jelentős támogatáscsökkenést eredményezett. Volt olyan iskola, ahol a költségvetés harmada kiesett, ami komoly működési nehézségeket okozott. A finanszírozás kiindulópontja továbbra is az, hogy az iskola a diákok után kapja a támogatást, tehát a fejkvóta rendszer megmarad. A pénz útja is ugyanaz: a minisztériumtól a regionális oktatási hivatalhoz kerül, onnan a fenntartókhoz – legyen az önkormányzat, egyház vagy más szervezet –, és végül a fenntartó juttatja el az adott intézményhez. Ami változik, az egyrészt a számítás módja. A korábbi rendszerben az iskolákat külön-külön vették figyelembe, és a kisebb létszámú intézmények úgynevezett méreetszorzóval kaptak többlettámogatást. Az új szabályozás szerint azonban egy településen belül összevonják az egyes iskolák diáklétszámát, függetlenül attól, hogy ki a fenntartójuk. Ez azt eredményezheti, hogy két közepes méretű iskola együtt már „nagy” számít, így elveszítik ezt a többlettámogatást. Ez akár drasztikus bevételkiesést is okozhat. Másrészt megjelenik a körzetesítés hatása is a finanszírozásra. Fontos elem az is, hogy bár a jogalanyiség bevezetése önmagában nem változtatja meg a finanszírozás rendszerét, az intéz-

mények önálló gazdálkodása miatt nagyobb felelősség hárul rájuk a pénzügyek kezelésében. A rendszerben megjelent egyfajta bizonytalanság: a jelentősebb finanszírozási kiséseket ugyan ideiglenesen kompenzálták, de hosszú távon sok esetben egyedi egyeztetésekre lesz szükség. A feltételek tehát szigorodnak, és az intézményeknek alkalmazkodniuk kell az új, versenyszerűbb környezethez.

A tavaly decemberi kormányhatározat továbbra is érvényes.

Annyiban változott meg a helyzet, hogy azok az iskolák, amelyek nehezebb anyagi körülmények közé kerültek akár kisiskolaként, akár közepesen nagyiskolaként, kidolgozhatták a fejlesztési terveket. Két egyeztető eljárás volt februárban és márciusban. Sok olyan iskola volt, akik nem tudtak teljes fizetést fizetni januárra és februárra. Márciusban megjött aztán ez a kompenzációs pénzösszeg. Azt mondják, hogy az egyeztető eljárásokra nyitottak a jövőben is.

Az egyházi iskolák honnan remélhetnek még támogatást?

Ugyanúgy a szlovákiai oktatási hálózat részei vagyunk, ezért az érdekeinket is ezen a rendszeren belül kell érvényesítenünk. Nem gondolkodhatunk külön támogatási csatornában, hanem inkább abban, hogy a finanszírozási szabályoknál vegyék figyelembe a sajátos helyzetünket. Érvelésük alapja lehet a minőség, amit az iskola nyújt, az intézmény fejlődése, valamint az a tény, hogy a szülők ugyanúgy Szlovákiában adófizetők, tehát jogos az igény az állami támogatásra.

Felmerült az érdekképviselő kérdés is.

Igen, volt egy memorandum, amelyet különböző szakmai szervezetek – például pedagógusszövetségek és egyházi iskolai szervezetek – írtak alá. Ennek értelmében létrejött és jelenleg is működik egy munkacsoport, amely a

finanszírozási problémák rendszerszintű kezelésén dolgozik. Ami fontos különbség az önkormányzati iskolák mögött ott áll a fenntartó önkormányzat, amely saját forrásból is tud segíteni (például fejlesztéseknél, pályázatoknál), az egyházi iskolák esetében ez a háttér jóval korlátozottabb. Kulcskérdés lesz a jövőben, mennyire tudják rendszerszinten képviselni az érdekeinket, és hogy a finanszírozás figyelembe veszi-e az intézmények egyediségét, amit pl. egy református oktatási intézmény nyújtani tud.

Milyen irányba halad az oktatási rendszer ezekkel a változásokkal?

A cél a hatékonyabb működés. Sokat hallunk róla, hogy ennek egyik eszköze az iskolák összevonása vagy klaszterek létrehozása. Az oktatási központok esetében – ahol egy fenntartó több intézményt von össze közös igazgatás alá – már van gyakorlati tapasztalatunk. Úgy látjuk, ez valóban stabilitást hozott, mert bizonyos feladatokat, főként a nem pedagógiai területen, össze tudtuk vonni. Így kevesebb adminisztratív dolgozóra van szükség, egyszerűbb a működés, és jobban kihasználhatók az erőforrások. Ugyanakkor még ez a modell sem véd meg minden külső hatástól, például egy hirtelen finanszírozási változás így is megingathatja a rendszert. A klasztereket inkább egy új, még kiforrotlan lehetőségként látom. Ezek abban különböznek, hogy nem egy fenntartó alá tartozó intézmények működnek együtt, hanem különböző fenntartók is társulhatnak. Az együttműködés lényege itt is az, hogy közösen oldjanak meg bizonyos feladatokat – például közös könyvelőt vagy bérszámfejtést alkalmazzanak. Ugyanakkor ezzel kapcsolatban már több a bizonytalanság. A kisiskolákban van egyfajta óvatosság vagy félelem, mert ez egy új modell, és még nem látszik tisztán, hogyan fog működni a gyakorlatban. Bár történelmileg voltak hasonló együttműködések, a mai iskolarendszerben ez még nem bevett gyakorlat.

Pósa Erzső

Átfogó változások előtt a szlovákiai oktatás

Fel vannak-e készülve az oktatási reformra a gömöri iskolák?

Az elmúlt húsz esztendő egyik legjelentősebb oktatáspolitikai átalakítása zajlik éppen Szlovákiában Tomáš Drucker oktatásügyi miniszter vezetésével. A Szlovák Köztársaság csak akkor lesz sikeres a 21. században, ha az oktatás társadalmi és politikai prioritássá válik. Az oktatásnak Szlovákia hosszú távú stabilitásának, innovációjának és társadalmi kohéziójának alapjává kell válnia – szögezik le a Képzett Szlovákia 2035 stratégiai programban, amelynek külön weboldalt is létrehoztak: <https://reforma.iedu.sk>

Azt ígérik, egyenlő esélyeket teremtenek mindenki számára: erősítik a minőségi oktatáshoz való hozzáférést minden gyermek számára, minden régióban. A gazdasági növekedés támogatásával erősítik az iskolák kapcsolatát a gyakorlattal és a munkaerőpiac valós igényeivel. Modern oktatást hoznak létre azzal, hogy frissítik az oktatás tartalmát és módszereit, különös tekintettel a gyakorlati és digitális készségekre. Átlátható irányítást szeretnének, ami javítja az oktatás irányítását, és növeli az átláthatóságot minden szinten. A mentális jóllét támogatásával segítik a tanulók, diákok és tanárok mentális egészségét és biztonságát. Kevesebb bürokráciát szeretnének, ezért csökkentik az adminisztratív terheket, és digitalizálják a kulcsfontosságú folyamatokat az oktatás egészében.

A gond az, hogy pontosan nem tudják, mit és hogyan vezessenek be. Minden nagyon képlékeny, folyamatosan változik. Ha sikeresen megvalósulna mindaz, amit szeretnének, akkor a szakemberek szerint egy korszerűbb,

rugalmasabb és a diákok valós igényeihez jobban igazodó rendszert érhetnének el.

De vajon fel vannak-e készülve mindegyik iskolák?

Ennek próbáltunk utánajárni a Rimaszombati járás oktatási intézményeiben, azok közül is a Rákóczi Szövetség Rimaszombat és vidéke célalap területéhez tartozó iskolákban. A szövetség egyébként a Magyar Iskola-választási Programja keretében segíti a felelős döntés meghozatalát. Ebben a térségben 23 iskolával dolgoznak, abból 7 teljes szervezettségű (Almágy, Bátka, Feled, Gesztete, Rimaszombatban kettő és Várgede), a többi pedig kisiskola (Ajnácskő, Balogfala, Baraca, Cakó, Dobóca, Guszona, Jánosi, Nagybalog, Radnót, a rimaszombati Dúsa utcai, Serke, Simonyi, Szútor, Tajti, Újbást és Uzapanyit). Különböző regionális központok, hálózatok segítik az átállást, de még így is nagy a bizonytalanság. Nincs pontos forgatókönyv, az iskoláknak önállóan kell kitalálniuk, mi lesz a jó megoldás számukra.

A reform egyik legfontosabb eleme a szemléletváltás

A változások célja, hogy a jelenlegi, inkább a lexikális tudásra épülő oktatást egy modernebb, a mindennapi életben is használható készségeket fejlesztő rendszer

váltsa fel. Inkább a képességsajátítás az, amire fókuszálnak az új tantervek. Az oktatási intézményekben a hangsúly a magolásról a megértésre és az alkalmazható tudásra kerül. A diákoknak nem csupán visszaadniuk kell a tananyagot, hanem képesnek kell lenniük azt értelmezni, elemezni és gyakorlati helyzetekben használni.

Ennek érdekében az oktatás középpontjába az úgynevezett kulcskompetenciák kerülnek, mint a kritikus gondolkodás, a problémamegoldás, a kommunikáció és az együttműködés. Ezzel párhuzamosan az értékelés is átalakul: a jövőben nem csupán az eredmények, hanem a tanulási folyamat és a fejlődés is hangsúlyosabb szerepet kap. Az első három év mindig az alapképességek elsajátítására összpontosít.

Jelenleg több erős reform is zajlik egyszerre az iskolákban

Az egyik az iskolahálózatot próbálja szabályozni, és megpróbál beállítani egy tartósan fenntartható iskolarendszert. A másik a kurikuláris, azaz tantervi reform, ami alapjaiban alakítja át a szlovákiai oktatási rendszert. Fokozatosan vezetik be, az átállást már a 2023/2024-es tanévtől lehetővé tették, ekkor mindössze 39 iskola jelentkezett az országból. Mint megtudtuk, a következő tanévben 439 iskola, az idei tanévben pedig 944 iskola dolgozik már országos szinten az új rendszerben, önkéntesen bevállalva az átállást. Viszont 2026 szeptemberétől már minden alapiskolában kötelezővé válik a reformrendszerben való munka.

A legbátrabbak között volt a Bátкаи Alapiskola és Óvoda. **Sebők Csilla** iskolaigazgató kiemelte, hogy a ciklusok ügyében minden a tanítón, az egyénen múlik, hiszen harmadik osztályig van idő azoknak a készségeknek az elsajátítására, amelyek eddig évfolyamokra voltak lebontva. Bátkában két első osztályt működtetnek, nagy körzeti, teljes szervezetszerű iskola, több mint 500 gyerekkel. Fel kellett arra is készülniük, hogy a környező kisiskolák melyik ciklusban lépnek be. Elmondta, hogy tantestületi képzéssel kezdték, ahol mindenki megismerkedett az új rendszerrel. Majd átirták az elsős tantervet.

„Óvatosan tudok csak fogalmazni, mert még nagyon kevés idő telt el, de tulajdonképpen nálunk minden évet egyébként is újra kell tervezni. Mindig ez az elvárás, hogy az adott gyerekösszetételre szabjuk rá az éppen aktuális oktatási programot. Ez nagyobb szabadságot ad, s ezen a rendszeren már most látszik, hogy nagyobb lehetőséget is ad az egyéni fejlesztésre. Azt is mondhatom, hogy most már néven van nevezve az, amit eddig is csináltunk” – nyilatkozta Sebők Csilla.

Almágyon 250-es létszámmal és Gesztetén 170 diákkal is pozitívan állnak a változásokhoz; előbbi helyen az iskola épületét újítják, utóbbinál új óvodát építettek a Helyreállítási Alap támogatásából.

Malina Szandra, a Várgedei Alapiskola igazgatója elmondta, náluk is jól működik a reformos osztály, bár nagyon nehéz szociális körülmények közül kerültek ki az elsősök. Így még jó is, hogy több idő van mindenre, és kevesebb nyomás nehezedik a tanítókra.

Náluk összesen, annak ellenére, hogy teljes szervezetszerű iskolaként működnek, mindössze 180 gyerek van, és a létszámuk évről évre csökkent. Az igazgatónő rávilágított, hogy ez nem speciális probléma, hiszen egész Szlovákiában csökken a populáció, s már a roma családoknál is gyakran tapasztalható az 1–2 gyerek, azaz szemben, hogy még tíz évvel ezelőtt akár 10 gyermeket is adott egy-egy család.

Rimajánosiban a következő tanévben már valószínűleg be is zár a magyar kisiskola. A számok nem engednek, s a következő évekre sincs kilátásban annyi gyerek, hogy a kisiskolát egészségesen fenn lehessen tartani – tudtuk meg **Tóth Mónika** igazgatótól. A falu vezetése szlovák lett, nem érdeke, hogy a magyarba járjanak a gyerekek. Már az óvoda is évek óta csak szlovák nevelési nyelvű.

A minisztérium fejlesztési tervek kidolgozását kérte

A kisiskolák finanszírozása az elkövetkező években jelentős átalakulás előtt áll. A tervek szerint 2030-ig fokozatosan kivezetik a jelenlegi, úgynevezett méretpótlékon alapuló normatív rendszert, amely eddig automatikusan kedvezőbb támogatást biztosított a kisebb létszámú intézményeknek.

Ennek lényege az volt, hogy minél kisebb volt egy iskola, annál magasabb támogatáshoz jutott egy speciális szorzón keresztül. A minisztériumban úgy vélték, ez a modell ugyan biztosította a kisiskolák fennmaradását, ugyanakkor nem ösztönözte őket fejlődésre. Mivel a támogatás a méretből fakadt, nem volt valódi kényszer arra, hogy az intézmények minőségi fejlesztésekbe kezdjenek, vagy egyedi programokkal tegyék vonzóbbá az oktatásukat.

Az új rendszer ezzel szemben a teljesítményt és az egyediséget helyezi a középpontba. A normatívát viszont évről évre csökkenteni fogják, ami oda vezethet, hogy ellehetetlenülnek a kis létszámmal dolgozó iskolák; ha meg akarnak maradni, nem fogják tudni fenntartani önállóságukat.

Egy rendelettel decemberben már meg is vonták azon iskoláktól a támogatást, ahol a létszám 3 szá-

zalékkal csökkent. Az egyeztetések során arra jutottak, hogy ha a kisiskolák fejlesztési tervet készítenek, amelyben bemutatják, milyen irányba szeretnének fejlődni, milyen pedagógiai modellt követnek, és milyen pluszértéket tudnak nyújtani a diákoknak, akkor viszszaadják a támogatást.

Ezek a tervek alapul szolgálnak majd a jövőbeni finanszírozási döntésekhez is. Ennek megfelelően most tavasszal vissza is kapták a forrásokat működésükhöz, ami egy kisiskola esetében 3–5 ezer euró körül mozgott. De jön a következő tanév, ami tele van újabb bizonytalansággal, és 2026 novemberében újabb csökkentés várható.

A további részletek kidolgozása még folyamatban van: a tervek szerint egy egységes módszertan készül, amely pontosan meghatározza majd a finanszírozás feltételeit. Ez várhatóan a közeljövőben, még az őszi folyamán körvonalazódik. Az azonban már most látszik, hogy a rendszer átalakítása új helyzet elé állítja a kisiskolákat: a fennmaradás kulcsa egyre inkább a minőségben és az alkalmazkodóképességben rejlik.

Oktatáspolitikai szakmai műhely jött létre

Ezt hét szervezet: a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége, a Comenius Pedagógiai Intézet, a Selye János Egyetem, a KFE Közép-európai Tanulmányok Kara, az Innovatív Oktatásért Intézet, a Pro Civis és a Magyar Szövetség szakemberei hívták életre. Céljuk, hogy fórumaikon az intézményvezetőknek a gyakorlatban használható információval szolgáljanak aktuális feladataik megoldásához, felelős döntések meghozatalához. Így jársonként tájékoztatást adtak az oktatáspolitikai szakmai műhely tevékenységéről, céljairól, az alapiskolák helyzetéről, számaikról (különös tekintettel a jelen lévőkre és a járás magyar tanítási nyelvű iskoláira), a tanigazgatási és finanszírozási törvények főbb változásairól, az alapiskolákat érintő optimalizációs folyamatokról, az iskolai fejlesztési tervről, valamint feladataik összehangolásáról a magyar iskolák védelme és fejlesztése érdekében.

Rimaszombatban az oktatáspolitikai szakmai műhely nevében Tamás Erzsébet (Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége, Magyar Szövetség) és Fodor Attila (Comenius Pedagógiai Intézet) 2026. február 18-án beszélgetett az iskolák fenntartóival és igazgatóival az SZMPSZ Rimaszombati Területi Választmányának keretén belül.

Fodor Attila kifejtette: „Jóleső érzéssel tölt el, hogy segíthettük a régióban a közös gondolkodást, az együttműködést és az eligazodást az időszaki feladatokban.”

Gyurán Ágnes, a területi választmány elnöke elmondta, hogy a járás intézményeinek működését nem látja át, szervezetük abban nyújtott segítséget, hogy a tájékoztató fórumokat a szakmai műhely meg tudja tartani, és azon tájékoztassanak a lehetőségekről. „Az egyes iskoláknak saját maguknak kell kiválasztaniuk, hogy milyen utat fognak követni, melyik a legmegfelelőbb számukra” – mondta.

Kisrégiós megbeszéléseket is folytattak

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége Rimaszombati Regionális Pedagógiai Központja és a feledei Kistérségi Köznevelési Hivatal **Ádám Zita és Bódi Katalin** vezetésével még 2026. január 22-én fórumra hívta az igazgatókat, polgármestereket, valamint a téma iránt érdeklődő tanárokat a köznevelésben a közeljövőben várható változásokra való felkészülés jegyében.

A racionalizálási folyamat megvalósításáról, valamint a finanszírozási törvényről **Tamás Erzsébet** oktatáspolitikus tartott előadást.

Tájékoztatott a köznevelést érintő törvényekről és végrehajtási rendeletekről, jelesen a köznevelés racionalizálási folyamatáról, annak kivitelezéséről és megvalósításáról, a buktatókról, azok kivédéséről és annak módjairól, valamint közös cselekvési programok kialakításáról annak érdekében, hogy minden fenntartónak és intézményvezetőnek a legteljesebb információval szolgáljanak a közösségre váró fontos döntések meghozatalakor.

Ezt követően Feleden 2026. február 19-én újabb találkozón a fejlesztési terv tartalmának kidolgozásával, elkészítésével, valamint a fejlesztési terv módszertanának megbeszélésével foglalkoztak. Rendelkezésükre bocsátották az Iskolafejlesztési Terv kitöltésének gyakorlati módszertanát, az iskola működési hatékonyságát célzó intézkedéseket, valamint a kisiskola egyediségére és regionális jelentőségére vonatkozó táblázatos érvrendszert.

Külön felhívták a figyelmet arra, hogy a fejlesztési terv a 322/2025. sz. törvény 12. § (3) bekezdése szerinti egyeztetési eljárás (dohodovacie konanie) része, amelyet az oktatási minisztérium „az iskolahálózat racionalizálása felé tett lépésként” értelmez. Ez azonban nem jelenti azt, hogy a fenntartó a terv aláírásával automatikusan kötelezettséget vállal az iskola összevonására vagy megszüntetésére. Minden ilyen intézkedésnek külön folyamaton kell végigmennie a köznevelési törvény szerint.

Ezért a tervben az ilyen intézkedéseket óvatosan, csak a lehetőség szintjén, ne pedig ígéretként szabad megfogalmazni. A szakemberek arra hívták fel a figyel-

met, hogy a fenntartó úgy írja alá a dokumentumot, hogy azzal az adatokat és az iskola fejlődését támogassa, ne pedig a bezárását. A fejlesztési terv egy eszköz a források megszerzéséhez, nem pedig jogi kötelezettségvállalás a hálózat módosítására. Mint leszögezték, a tervből a jövőbe vetett hitnek kell áradnia, nem a megszűnés közelségének.

Biztatták az intézményeket, hogy emeljék ki mindazt, amivel az iskola hozzájárul az oktatás minőségéhez, a közösség megtartásához és a régió fejlődéséhez.

Milyen intézkedések vezethetők be a fenntarthatóság érdekében?

A változás célja, hogy olyan rendszer alakuljon ki, amely nem pusztán fenntartja az intézményeket, hanem ösztönzi is őket a minőségi munkára. Azok a kisiskolák, amelyek képesek magas színvonalú oktatást biztosítani, vagy sajátos, a térségben egyedülálló szerepet töltenek be, a jövőben is stabil, sőt akár növekvő támogatásra számíthatnak.

Az oktatáspolitikai szakmai műhely az iskola működési hatékonyságát és pedagógiai színvonalát erősítő különböző intézkedéseket javasol az oktatási intézmények hosszú távú fenntartható működésének és szakmai fejlődésének biztosítása érdekében. Ezek egyszerre célozzák a tanulólétszám növelését, az energiahatékonyság javítását, a bevételi források bővítését, valamint az oktatási és nevelési munka minőségének fejlesztését.

A tanulólétszám növelése érdekében az iskola tudatosan erősítheti külső kommunikációját és kapcsolatait. Ennek részeként évente nyílt napokat szervezhet a szülők és az óvodások számára, ahol lehetőség nyílik az intézmény bemutatására. Ezt kiegészíthetik a környező óvodákban tartott rendszeres tájékoztatók, valamint pl. az „Előiskolás egy napra” program bevezetése, amely közvetlen élményt kínál a leendő diákoknak. A nyári időszakban napközis táborokat szervezhetnek. Ezzel nemcsak a gyermekek hasznos elfoglaltságát biztosítják, hanem az iskola népszerűsítését is szolgálják. Mindent támogatja az online jelenlét fejlesztése, különösen a modern webes és közösségi médiafelületek erősítése, valamint tematikus – például digitális, sport- vagy nyelvi irányultságú – osztályok indításának előkészítése.

Az energiagazdálkodás területén az intézménynek a költséghatékony és fenntartható működést kell biztosítani. Ennek érdekében a fűtési rendszer korszerűsítése, a kazáncsere, valamint zónás és szabályozható fűtési megoldások kialakítása szerepelhet a tervek között. Az iskola világítását fokozatosan energiatakarékos LED-rendszerre cserélhetik, továbbá energetikai audit elvégzésével feltárhatják az optimalizálási lehetőségeket. A bevételek növelése szintén fontos pillére lehet a működési stabilitásnak. Az iskola tervezheti pl. a tornaterem bérbeadását sport- és közösségi csoportok számára, valamint a tantermek esti használatának biztosítását pl. felnőttképzési és nyelvtanfolyamok céljára. Emellett nyári programok és táborok szervezésével, illetve az iskola infrastruktúrájának – például a konyha és az udvar – időszakos külső hasznosításával szint lehet saját bevételt generálni.

Az oktatási és nevelési területen kiemelt figyelmet kell kapjon a pedagógusok szakmai fejlődése. Az intézmény támogathatja a továbbképzéseket, rendszeres belső módszertani műhelynapokat szervezhet, valamint mentorálási rendszert alakíthat ki a pályakezdő pedagógusok számára. A szaktárgyi ellátottság javítása érdekében új pedagógusok bevonását tervezheti, illetve támogathatja a meglévő tanárok átképzését hiányszakos területeken. Szükség esetén partneriskolákkal való együttműködés keretében egyes tantárgyak megosztott oktatása is megvalósulhat. Az inkluzív nevelés erősítése érdekében pedagógiai asszisztensek alkalmazását, valamint részmunkaidős vagy megosztott iskolapszichológus bevonását tervezheti. A tanulók egyéni fejlődését felzárkóztató és tehetséggondozó programok rendszeres működtetése segítheti. A pedagógiai program (ŠkVP) fejlesztése során jó, ha hangsúlyos szerepet kap a digitális kompetenciák erősítése, a pénzügyi műveltség mint új választható tantárgy bevezetése, valamint az olvasásértési készségek kiemelt fejlesztése.

Látogatáson a nemzetiségi oktatási osztály munkatársai

Csányi Ildikó, az Ajnácskői Óvoda és Alapiskola április elsejével kinevezett új iskolaigazgatója lelkesen viszonyul az új oktatási reformhoz, és nagy lehetőségeket lát benne. Viszont jelenleg gondot jelent – és ez nem csak itt –, az iskolalátogatás. Pár évvel ezelőtt zárt be a gortvakisfaludi alapiskola; arról a településről ide vannak beiratkozva a gyerekek, de nem járnak rendszeresen iskolába. A Besztercebányai Megyei Önkormányzat projektje által nyújtott autóbuzskedvezményt a szülők leutazták, nem volt megszabva, hogy honnan hová szól az út.

Mint megtudtuk, az iskolaigazgató a gyerekek beutaztatásán dolgozik a falusi polgárőrök segítségével. Úgy tervezték szeptemberre, hogy megnyitják az ötödik osztályt, de a helybéli gyerekek többségét elvitték az almagyi iskolába, így a létszám 20 fő körülire csökkent. Az első osztályba mindössze 4 kisélsőst íratnak be, a következő tanévben sem tudják megnyitni az 5. évfolyamot. Viszont szeptembertől megnyílik az első reformos osztály, és bíznak benne, hogy esetleg még a létszám is változik. Szeretnének megszervezni egy nyári élménytábort a gyerekeknek.

Érdeklődésünkre Csányi Ildikó elmondta, hogy 2026. április 27-én fogadták az ajnácskői kisiskolában a szlovák oktatási minisztérium munkatársait. Kanyicska Belán Dóra, a Nemzetiségi és inkluzív oktatási szekció nemzetiségi oktatás fejlesztéséért felelős osztályának igazgatója két munkatársával, Denisa Havrl'ovával és Szabó Mónikával két gömöri kisiskolát választott ki, hogy közelebről is megismerjék a nemzetiségi kisiskolák mindennapjait.

Kíváncsiak voltak a térség egyetlen „kakukktójás” kisiskolájára is, hiszen a tajti iskolában annyi a gyermek, hogy nem tudják mindet felvenni, ezért bővítést terveznek. A látogatás során szakmai beszélgetésre is sor került, amelyen mindkét község polgármestere hangsúlyozta, hogy az iskola és az óvoda kulcsfontosságú szerepet tölt be a falu életében. Mint elmondták, mindent megtesznek a gyermekek fejlődéséért és az intézmények fennmaradásáért. A beszélgetés másnap egy tartalmas és inspiráló szakmai fórumon folytatódott Losoncon. Ott viszont kiderült, hogy előfordulhat: a jövőben 50-es létszám alatt nem kapnak asszisztentst az iskolák. Pedig a gömöri kisiskolák mindannyian hátrányos helyzetű gyerekekkel dolgoznak, és a legnagyobb szükségük éppen nekik van erre a munkaerőre.

Jelentős változás előtt áll a hagyományos évfolyamrendszer

A szlovákiai oktatási reform egyik legmélyebb változása, hogy nem egyszerűen új tantervek érkeznek, hanem átalakul az iskola működésének logikája is. A cél az, hogy a gyermekek lehetőség szerint lakóhelyükön vagy ahhoz legközelebb járhassanak óvodába és iskolába, miközben az oktatás rugalmasabban igazodik fejlődési ütemükhöz.

A reform ráadásul nem áll meg az alapiskoláknál. Már az óvodai nevelésben is jelentős változások várhatóak: a kötelező óvodáztatás fokozatos kiterjesztésével hosszabb távon csökkentenék az iskolakezdetkor meglévő különbségeket a gyermekek között. 2027-től, tehát jövő szeptembertől már a négyévesek, 2028-tól pedig a háromévesek számára is kötelező lesz az óvodalátogatás.

A legnagyobb szemléletváltás azonban az alsó tagozaton kezdődik: a hagyományos évfolyamgondolkodást ciklusrendszer váltja fel.

Az oktatás az eddigi tagozatrendszer helyett három ciklusban zajlik majd: az 1–3. évfolyam alkotja az első ciklust, a 4–5. évfolyam egy rugalmas átmeneti szakaszt jelent, a 6–9. évfolyam pedig a harmadik ciklust. Ez lehetőséget teremt arra, hogy a diákok ne merev évfolyamhatárok szerint, hanem saját fejlődési ütemükhöz igazodva haladjanak.

Az állam új kerettantervet határoz meg, ugyanakkor az iskolák nagyobb szabadságot kapnak saját oktatási programjuk kialakításában. A központi irányítás így először párosul valódi helyi mozgástérrel. Ez lehetőséget ad arra, hogy az intézmények jobban alkalmazkodjanak saját közösségük igényeihez, és nagyobb teret kapjanak az innovatív, projektalapú tanítási módszerek.

Tajti: ahol már működik a reform

A Tajti Óvoda és Alapiskola azok közé a gömöri intézmények közé tartozik, amelyek nem kívártak, hanem időben léptek.

Nagy Judit igazgató elmondta: már 2025 szeptemberében megnyíltak a reformos osztályok, az első mel-

lett pedig gond nélkül elindult az ötödik osztály is kilenc diákkal, jövőre pedig még több ötödikesük lesz.

„Az ötödikeseknek külön tantermet kellett biztosítani, nem lehet őket összevonni. Nálunk a számítástechnikai terembe költözött be az ötödik osztály. Nagy munka van mögötte, mert készülni kell az órákra, de elmondhatom, hogy

mi az új rendszer mellett vagyunk” – fogalmazott. Hozzátette: a minisztériumi látogatók is pozitív tapasztalatokkal távoztak, külön kiemelve az iskola példás együttműködését a roma kisebbségű gyermekekkel.

„Nálunk elégedettek a szülők, a gyerekek és az önkormányzat is. Nincs olyan, hogy bárki háttérbe lenne szorítva. Ebben a polgármester is kulcsszerepet játszik: segít, kérdez, részt vesz. Ezért működik jól a kisiskolánk” – szögezte le Nagy Judit.

Balogfala: a közösség döntött az ötödik osztály mellett

Balogfalán 35 diák tanul, az ötödik évfolyamba heten járnak. Plencner Végh Barbara igazgató szerint a döntés mögött világos szülői akarat állt. „Évekre előre megkérdeztem a szülőket, hogy itt hagyják-e majd a gyerekeket, és ezt mindenki maximálisan támogatta. Nemcsak a polgármesternek és a képviselőknek, hanem a szülőknek is köszönhető, hogy megnyitottuk az ötödik osztályt” – mondta. Szerinte fontos volt, hogy a reform ne egyszerre zúduljon az intézményre.

Aki időben lép, annak a reform alkalmazkodás; aki kivár, annak könnyen kényszerhelyzet lehet.

Baraca: családias iskola nagy kihívásokkal

Baracán 58 gyermek tanul, az első reformos osztály 14 diákkal indul. **Pacek Livia** igazgató szerint számukra az emberközpontúság megőrzése a legfontosabb. „Az a kisiskola próbálunk maradni, ahol családias légkör van. Ahogy eddig is, ezután is differenciálunk, odafigyelünk a gyerekek képességeire. A gyengébb tanulókhoz asszisztenseket vonunk be” – mondta. A legnagyobb gondot ugyanakkor nem az oktatási reform, hanem az óvoda hiánya jelenti. A község pályázatait évről évre elutasítják, így a gyerekek más településekre kényszerülnek.

A reform ott tud működni, ahol az alapinfrastruktúra is adott. Enélkül minden pedagógiai elképzelés csak félkarú óriás marad.

Serke és Simonyi: a kérdés a tér és a szakember

Serkén 41 tanulóval működik az iskola, az elsősök száma biztató, az infrastruktúra korszerű. „Minden osztályban interaktív tábla van, új számítógépeket kaptunk, a negyedikesek tableten tanulják az angolt. A

gond az, hogy még most sem tudjuk biztosan, kik taníthatják majd az ötödikes tantárgyakat” – mondta Veres Ferdinand igazgató.

Simonyiban nem a szándék hiányzik, hanem a hely. Lacka Irén igazgató szerint egyelőre az első ciklusra koncentrálnak, de ha sikerülne kialakítani egy harmadik tantermet, megnyitnák az ötödik osztályt is.

„Erősen gondolkodunk a megfelelő megoldáson, mert nem mindegy annak a harminc gyereknek, hogy másik iskolába kell-e utaznia” – jegyezte meg **Lacka Irén**.

Dobóca: a bizonytalanság ára

Dobócán a túlélés leginkább finanszírozási kérdés. **Csúsz Ildikó** igazgató szerint ma legfeljebb egy tanévre lehet előre tervezni. „Ha kapunk annyi pénzt, hogy fenn tudjuk tartani az intézményt, maradunk. Ha ellehetetlenítik a helyzetet, a falu nem tudja kifizetni a villanyt és a gázt” – mondta.

A reform sikerét végső soron nem a minisztériumi dokumentumok, hanem a falusi költségvetések fogják eldönteni.

Szútor: növekedés és önállóság

Szútorban bizakodóak. Az ötödik évfolyam megnyitásával az iskola létszáma száz fölé emelkedik, új pedagógusokat vesznek fel, és szeptembertől jogalanyi szervezetté válnak.

Balázs Ferenc igazgató szerint ez új lehetőségeket nyit meg. „Így már pályázati forrásokat is kérhetünk, és szeretnénk az étkeztetést is megoldani, mert itt mindenki a maga módján hátrányos helyzetű” – mondta. Kifejtette, a jogalanyiság ugyanis nem adminisztratív részlet, hanem az önálló működés záloga. Saját költségvetést, szerződéskötési jogot, munkáltatói mozgásteret jelent.

Éppen ezért vált ez a kérdés az oktatási reform egyik legérzékenyebb pontjává. A kritikusok attól tartanak, hogy a kis vidéki – köztük számos magyar tannyelvű – iskola elveszítheti önállóságát, és nagyobb intézmények kihelyezett tagozatává válhat.

A tét tehát nem pusztán új tantervek bevezetése. A kérdés az, hogy a reform megerősíti-e a helyi magyar kisiskolákat – vagy éppen felgyorsítja megszüntetésüket. S ha bezárásra kényszerülnek, akkor a most teljes szervezettségű iskolák hogyan tudnák befogadni a tanulókat.

Pósa Erzsó

Ipolysági magyar iskolaközpont – ahol sikeresen lezajlott az iskolahálózat optimalizációja

Ipolyság az a kisváros, ahol az iskolavezetők és a városvezetők saját kezükbe vették a döntést, és még mielőtt bárki megmondta volna nekik, mit kell csinálni, megtették, amit jónak láttak.

Az elmúlt időszakban az Önkormányzati Szemle hasábjain is beszámoltunk az ipolysági városvezetés kezdeményezéséről, az iskolaközpontok megalapításáról. A helyi önkormányzat fenntartásában képzelték el a megyei fenntartású gimnáziumok tovább működését. Tanítási nyelvek mentén kezdetben két iskolaközpontból, egy magyar és egy szlovák iskolaközpontból egyeztettek. Mindkét esetben az adott gimnáziumok a város által működtetett alapiskolákkal alkottak volna egy egységet. Mindezzel az Ipolymenti városban az oktatás minőségét szerették volna

erősíteni, erős, nagy létszámú iskolák létrehozásával. A tervek részben sikerültek, a magyar iskolaközpont létrejött, a szlovák nyelvű iskolaközpont megalakulása még várat magára.

Tavalyi írásunkban a kezdeti lépésekről, a további fontos és meghatározó mozzanatokról, a szakmai elemzésekről, a megyei és városi képviselőtestületek döntéseiről írtunk.

Most közel egy évvel az iskolanyitás után visszatérünk a témához. Az elmúlt időszak fejleményeit elemezzük Zachar Pállal, Ipolyság polgármesterével, illetve Gajdács Mónikával, a Pongrácz Lajos Alapiskola és Szondy György Gimnázium igazgatójával.

Előzmények és meghatározó lépések

Mint már az Önkormányzati Szemle múlt évi számában is megírtuk, a fenntartói jogkör átruházása hosszú folyamat volt. 2025 első félévében több fontos lépés történt az iskolaközpont megalakulása érdekében. Röviden felvázoljuk a legfőbb lépéseket.

Az ipolysági képviselőtestület 2025. február 20-ai ülésén határozott arról, hogy átvállalja a Szondy György Gimnázium fenntartói jogkörét. Ipolyság számára kiemelten fontos, hogy a nemzeti és nemzetiségi oktatás hosszútávon fenntartható, erős oktatási intézményekben valósuljon meg – hangoztatta a képviselők egy része a maratoni ülésen. A határozatban a város kinyilvánította azon szándékát, hogy átveszi a magyar gimnázium fenntartói jogkörét. Az érzelmi felindulásoktól sem mentes ülésen több órán át tárgyaltak az iskolákról. A február 20-i ülésen 10 képviselő igennel szavazott, két képviselő pedig tartózkodott.

2025. február 24-én Pozsonyban tárgyaltak a város képviselői az iskolaügyi minisztérium illetékeseivel, ahol a fenntartói jog átruházásának gyakorlati részleteit nézték át.

Márciusban újabb meghatározó lépések történtek. A hónap elején, március 3-án az ipolysági gimnáziumok épületében tartották meg a Nyitra Megye Tanácsának kihelyezett ülését. A munkaértekezleten többek között foglalkoztak a megye fenntartásában lévő tanintézmény átruházásának témakörével. A nap folyamán a megye vezetősége találkozott és tárgyalt a gimnázium vezetőségével, az iskolatanács tagjaival és a szülőkkel.

A megye vezetése és a megyei hivatal képviselői az említett nap délutánján részt vettek a Szondy György Gimnázium Iskolatanácsának ülésén. Az isko-

latanács határozatot hozott arról, hogy támogatja a gimnázium átruházását megyei hatáskörből Ipolyság város hatáskörébe. Az iskolatanács ülésén a tagok mellett vendégként a diákok szülei, a tanári kar, valamint a Pongrácz Lajos Alapiskola iskolatanácsa és a szülői szövetség vezetője vett részt. Mindemellett megbeszélést folytattak a résztvevők a fenntartói jog átruházásának mikéntjéről.

A következő fordulóra március 24-én, Nyitrán került sor. A megyei önkormányzat ülésén döntöttek számos középiskola összevonásáról, köztük az ipolysági Műszaki és Szolgáltatási Szakközépiskola és a szlovák gimnázium fúziójáról is. Ugyanakkor arról is határozat született, hogy a magyar gimnázium jogkörét átruházzák a városra és jóváhagyták a két fenntartó közti megegyezést. Március 27-én összeült az ipolysági városi képviselőtestület. A testület többek között a magyar iskolaközpont létrehozásáról is szavazott. Az ülésen tizenkét képviselőből tizenegy volt jelen, ebből nyolcan igennel szavaztak, illetve hárman tartózkodtak. Ellenszavazat nem volt. A város vezetése a szavazást követően beadta kérvényét a szakminisztériumba arra vonatkozóan, hogy megalakulhasson az iskolaközpont. Az oktatási minisztérium kiadta a határozatot arról, hogy 2025. szeptember elsejétől létrejön az iskolaközpont.

Jelentős siker a megalakult magyar iskolaközpont

2025. szeptember elsejével nyitotta meg kapuit az új magyar iskolaközpont Pongrácz Lajos Alapiskola és Szondy György Gimnázium néven. Az iskolaközpont az alapiskola épületében működik tovább. Ide költözött be a szomszédos négyemeletes toronyépületből a magyar-tanítási nyelvű gimnázium.

Ipolyság városa azzal a javaslattal állt elő 2023-ban, hogy hozzanak létre az önkormányzat által fenntartott erős magyar és szlovák nyelvű iskolaközpontot. Azonban a város szlovák tanintézményei nem támogatták a városvezetés ebbéli elképzeléseit. Így hamarosan leálltak a tárgyalások a szlovák iskolaközpontot illetően.

Kiválóan teljesítenek az iskolaközpont mindkét részlegén tanuló diákok. A gimnázium érettségiző diákjai például magasan az országos átlag felett teljesítettek a központi írásbeli érettségiken. Kialakították már a folytonosságot. Az egykori alapiskola tanári kara megállja a helyét a gimnáziumi oktatási és nevelési folyamatokban is. Az iskolaközpontban minden tantárgyat szakosított tanár oktatja, ez is jelentős előnynek tekinthető az előző évekhez képest.

Épületbővítésre készülnek

Egyedüli hátránya az iskolaközpontnak a helyhiány. Az alapiskola épületében huzamosabb előkészületek után tudták elhelyezni a gimnáziumi osztályokat. Az épület összes termét osztállyá alakították át. Szükséges az épületbővítés.

A jelenlegi iskolaépület kapacitása nem elégséges – jegyezte meg Zachar Pál. Fenntartóként az önkormányzat a hozzáépítés mellett döntött. Ezzel szeretnék hosszútávon biztosítani az iskolaközpont működését. Mint a polgármester elmondta, a város két forrásból biztosítja az épületrész hozzáépítést. Egyrészt a magyar államtól nyertek el támogatást bölcsőde fejlesztésére. Ezt a pénzforrást az illetékes államtitkárság belegyezésével átcsoportosították az iskolaépület felépítésére. A beruházáshoz az önkormányzat önrészt is felhasznál majd.

„Itt már túl vagyunk a közbeszerzésen, az idei tanév végén már elkezdődnek a munkálatok. A teljes nyári szünetben zajlik majd az építkezés, s várhatóan az őszi folyamán elkészül az új pavilon – folytatta az ismertető a polgármester. Ezzel megoldódik a helyhiány kérdése – tette hozzá. Az első etapban négy tantermet alakítanak ki, ezt később tovább lehet majd bővíteni.

„Pénzügyi szempontból az iskola fenntartása stabil, az előrejelzések teljesültek, az önkormányzat számára nem jelent plusz terhet az iskolaközpont üzemeltetése” – húzta alá Zachar. Az iskola vezetésének megvannak az eszközei arra, hogy biztosítsák a minőségi oktatáshoz a feltételeket.

Valódi és sikeres optimalizáció zajlott Ipolyságon

Az ipolysági iskolaközpontok kezdeményezése még az országos viszonylatban beindult iskolahálózat optimalizációja előtt elindult. 2023 januárjában fogalmazódott meg a városvezetésben az iskolaközpontok kialakításának ötlete. Mire megjelent a szakminisztériumban a középiskolák optimalizációjának tervezete addigra Ipolyságon már kész tervekkel álltak elő.

Mint a polgármester kifejtette, ennek is köszönhető, hogy mi vagyunk Szlovákiában az egyetlen város, ahol valódi és sikeres optimalizáció zajlott le a középiskolák terén. „Nyitra megyében sehol máshol nem történt meg a középiskolákat érintő ilyen jellegű optimalizáció, csupán adminisztratív szempontból vonták össze” – véli a Nyitra Megyei Önkormányzat képviselőjeként is ténykedő Zachar Pál. Az iskolaközpont létrejöttével egy működő és jó eredményt tudnak felhozni, ami példaértékű országos viszonylatban is.

Demográfia és az optimalizáció

Az optimalizáció nem egyszerű dolog, folyamatosnak kell lennie. Az optimalizációnál figyelembe kellett venni a város és környékének demográfiai adatait. Ipolyságon 2002 óta évente többen halnak meg, mint amennyien születnek. Évente közel száz lakossal lesz kevesebb az Ipoly menti városban. Sajnos a környező településeken is hasonló a helyzet. 2025-ben csupán harminchárom gyermek született Ipolyságon.

A demográfiai adatok ráhatással vannak a városban működő összes tanintézmény sorsára az óvodáktól kezdte a középiskoláig. Míg az előző tanévben például a városban működő négy alapiskola, két szlovák állami, valamint az egyházi fenntartású magyar alapiskola és a magyar iskolaközpont összesen hat első osztály tudott nyílni, addig idén szeptemberben már csak öt első osztály lesz a városban összesen.

A demográfiai görbe nem kedvező, éppen ezért el kell gondolkodni azon, miként tud az önkormányzat erős iskolákat, iskolaközpontokat fenntartani – szögezte le a polgármester. Kiemelte: „Ipolyság elemi érdeke, hogy megmaradjon úgy a szlovák nyelvű alapiskolai és gimnáziumi oktatás, mint a magyar nyelvű alapiskolai és gimnáziumi oktatás illetve a szakoktatás is mindkét nyelven.” Ma még van elég diák ahhoz, hogy megéljenek a városban működő tanintézmények. Cél, a hosszútávon fenntartható iskolák, iskolaközpontok kialakítása.

A térség iskoláinak megtartása érdekében bölcsen és okosan kell kommunikálni. Már megkezdődtek az elsődleges tárgyalások a tanintézményeket fenntartó környező települések vezetőivel. Cél a hathatós együttműködés kialakítása az oktatás terén.

A szakmai fórumokon sokszor elhangzott már, hogy a régió specifikumait figyelembe kell venni.

„Az optimalizációval járó változások előbb vagy utóbb elérik az alapiskolai szintet is, közösen fel kell erre készülnünk, megfelelő tervvel jól eséllyel a mi elképzeléseink valósulnak meg. Azonban, ha tétlenkedünk, akkor majd fentről mondják meg, hogy miként valósuljon meg az optimalizáció. Ez biztos, hogy nem nekünk fog kedvezni”

– jegyezte meg.

Az alapiskolák tekintetében az ipolysági régió oktatási intézményeivel számolnak az Ipolyszakállós – Pálást vonalon. Ugyanakkor figyelembe kell venni a Nagy-

kürtösi járás Ipolysághoz közeli településeit is. Mint jelezte: nagyközösségi együtt gondolkodás szükséges, a mi közös felelősségünk, hogy létrehozzuk az Ipoly mente nagy és erős bástyáit.

Ez a feladat még a térség előtt áll, az alapiskolák optimalizációja még hátra van. Fontos tudatosítani, hogy ez nem csupán a nemzetiségi iskolákat érinti, hanem a szlovák tanítási nyelvű tanintézményeket is.

A gimnázium fenntartása kihívás az önkormányzat számára

Ipolyság városa eddig csupán óvodákat és alapiskolákat tartott fent. A magyar gimnázium megyei fenntartásból ment át a város fenntartásába. Mindezt több kihívást is jelentett a városnak. Tudatosan sokat foglalkoztak azzal, hogy időben fel legyenek készülve a középiskola fenntartásával járó többlet teherre. Az eltelt idő bizonyította, hogy szakmailag remekül helytállnak. Ennek köszönhetően működik minden jól.

Egyedülálló dolog jött létre Ipolyságon a magyar iskolaközpont megalakításával. Szlovákiai magyar viszonylatban erre nincs is példa, illetve csak kedvezőtlen példák álltak rendelkezésre. Észak-Szlovákiában azonban több ilyen eset is előfordult az elmúlt években, azaz önkormányzatok fenntartásába kerültek középiskolák. Innen lehetet tapasztalatokat szerezni.

A döntés mellett ki kell tartani, miközben végig vezetünk a folyamatokon, ami nem egyszerű. Nagy szükség van ugyanakkor a bölcsességre, hiszen az átalakítás érzékeny téma – véli a város első embere. A személyes érdekekkel szemben a közösségi érdekeket kell szem előtt tartani a siker érdekében. A szakmai közösség is azt tanúsítja, hogy az iskolaközpontoké a jövő.

A siker közös

A létrejött iskolaközpont nem csupán Ipolyság, az Ipoly mente illetve a magyar közösség sikere, hanem Nyitra megye sikere is. A megyén belül ugyan az előző évben végbement a középiskolák optimalizációja, az csupán adminisztratív jelleggel bír – jelezte a Nyitra Megyei Önkormányzat képviselőjeként és tevékenykedő Zachar.

Mint rossz, a követésre nem méltó példaként a párkányi szakközépiskola és a zselízi kétnyelvű gimnázium összevonását hozta fel. Meg vagyok győződve arról, hogyha újra nyitjuk ezt a témát, akkor érdemes újra gondolni ezt az összevonást is – hangsúlyozta. Nem mindenhol a szakmai szempontok alapján hozták meg a döntéseket.

Ipolyság esetében kulcsszerepet játszott, hogy a Magyar Szövetség igen erős frakcióval rendelkezik a Nyitra Megyei Önkormányzatban. Ennek köszönhetően is tudták létrehozni a magyar nyelvű iskolaközpontot. Az erős képviselő nélkül biztosan nem sikerült volna tanítási nyelv alapján a vertikális összevonás. Maradt volna az eredeti terv, a horizontális összevonással. Ami azt jelentette volna, hogy a városban működő megyei fenntartású tanintézmények, a magyar nyelvű, a szlovák nyelvű gimnázium, illetve a Műszaki és Szolgáltatási Szakközépiskola kerül összevonásra egy egységként. Ez a magyar nyelvű szakképzés és a magyar gimnáziumi oktatás el-sorvadásához vezetett volna – véli a polgármester.

Mint írtuk, Ipolyság városa eredetileg két iskolaközpontban gondolkodott a tanítási nyelvek mentén. Azonban a kezdeti tárgyalások során a szlovák iskolaközpont ötletét elvetették. Ezzel kapcsolatban Zachar Pál elmondta: megértettük és elfogadtuk a szlovák közösség igényét, hogy nem akarnak iskolaközpontot létrehozni, ugyanakkor amennyiben a tanintézményeknél felmerül az iskolaközpont létrehozásának kérdése, akkor megadunk minden támogatást a megvalósításhoz.

Szeptemberben kinyílt a magyar iskolaközpont kapuja

Újkorszak illetve egy új közösség indult útjára 2025. szeptember elsején a városban. Több mint háromszáz diáklétszámmal és közel negyven fős tanári karral nyitotta meg kapuit a Pongrácz Lajos Alapiskola és Szondy György Gimnázium az alapiskola épületében.

Mint az ünnepi eseményen elhangzott: a mostani tanévnyitó különleges, történelmi, büszkeségre és ünneplésre méltó esemény „Az egész országnak példát mutatva végérvényesen összefonódott a két tanintézmény. Hiszem és vallom, hogy az új iskolaközpontnak van jövője, együtt erősebbek vagyunk” – fogalmazott akkor Gajdács Mónika. Kiemelte, a régió erős bázisaként továbbra is a magyar minőségi oktatást biztosítja az Ipoly mentén. Majd hozzátette, szeretné, ha az iskolaközpontot a barátság, az értékek, a tisztelet és az összetartozás jellemezné.

Már jeleztük, számos szakember, szakpolitikus példaként tekint az ipolysági iskolaközpontra. Hasonlóképpen vélekedik Ravasz Ábel, az oktatásiügyi minisztérium miniszteri tanácsadója, aki a szeptemberi megnyitón azt mondta, az ipolyságiak utat mutatnak a magyar közösségeinknek. Az iskolahálózatot érintő reform élére állt a város és annak vezetősége.

Fekete Irén, a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetségének elnöke megjegyezte: az optimalizáció során egy észszerű döntés született Ipolyságon, ami a peda-

gógusoknak, szülőknek, diákoknak egyaránt megfelel, hiszen egy erős magyar iskolaközpont jött létre. Mind ezen lépések példaként szolgálnak más megyék számára is, utat mutatva, hogy merjenek lépni az anyanyelvi iskolaközpontok létrehozása érdekében.

Szeptemberben az iskolaközpont alapiskolai részlegén 231 tanuló kezdte el a tanulmányait, a gimnáziumot pedig 74 diák látogatja. A tanévet összesen 305 diákkal kezdték el. Ezzel a térség legnagyobb létszámú magyar iskolájává vált az iskolaközpont. A tanári karban 33 pedagógus van, továbbá két asszisztens és két szakmai alkalmazott alkotja a tantestületet.

Az új iskola a meglévő hagyományok tovább éltetője

A közös élet nem indult zökkenőmentesen, azonban a meglévő hagyományok tovább élnek az új tanintézményben. Mint Gajdács Mónika megjegyezte, két patinás, nagy múltra visszatekintő intézmény egyesült, a két tanintézmény együtt, egymást erősítve működik tovább.

A tanévnyitó után az első hónapok a változásról, az ismerkedésről és az empátiáról szóltak. Mára már csapatként gondolkodnak. A közös programok erősítették az iskola egységét.

Ahogy az intézményvezető hangsúlyozta, a két intézmény hagyományos rendezvényei tovább élnek az iskolaközpont falai között. A hagyományok tovább élnek.

Az egységet mutatja, hogy számos olyan szakkör működik az iskolában, melynek tagjai között gimnazisták és felső tagozatos tanulók is vannak. Nagy hangsúlyt fektetnek a tehetséggondozásra, ennek részeként az alsó tagozaton is létrejött a matematikai szakkör.

Az iskolaközpont vezetése fontosnak tartja a folytonosságot, a megfelelő alapot, amit az alapiskola nyújt.

Az intézményvezető jelentős pozitívumként értékeli, hogy az iskolaközpont létrehozásával minden szaktananyagot megfelelő szakos pedagógus tanít. Ez előrelépés mindkét egység számára.

A számos pozitív hozadék mellett a jelenleg még fennálló helyhiány jelenti a legnagyobb gondot az új iskolának. Azonban a hamarosan beinduló épületbővítés megszünteti ezt a kellemes problémát is.

Az oktatási-nevelési folyamatok mellett a magyar identitás és a közösségi lét átélésére is odafigyelnek. Ugyanakkor a partnerség is fontos számukra, tapasztalatszerzés, az együtt gondolkodás jegyében.

Az iskolaközpont idén áprilisban megerősítette testvérintézményi kapcsolatait. Partneriskolai megállapodást írtak alá a balassagyarmati Balassi Bálint Gimnáziummal. Céljuk a szakmai kapcsolatok elmélyítése és a közös nevelési-oktatási tapasztalatcsere hatékonyabbá tétele. Az együttműködés keretében az aktuális tanévi munkatervhez igazodva mind személyes találkozókra, mind online egyeztetésekre sor kerül majd.

Nem csupán kölcsönös intézmény- és rendezvénylátogatásról szól, hanem szakmai vonalon is erősítik a kapcsolatot. Tapasztalatcsere, módszertani kérdések áttekintése, kölcsönös óralátogatások és tanítások is a tervek között szerepelnek. Interaktív együttműködésre készülünk – sorolta a megállapodás részleteit az iskolaközpont igazgatónője. Gajdács Mónika fontosnak tartja, hogy az iskolaközpontnak legyenek anyaországi partnerintézményei, hiszen a magyar kultúra, az anyanyelv összeköti az iskolákat és a közösségeket egyaránt.

Együtt erősebbek vagyunk

Az iskolaközpont mindkét részlege sikeresen túl van az első beiratkozásokon. Áprilisban az alapiskolai beiratkozás zajlott le, ezt követte az gimnáziumi részlegen a jelentkezés és a felvételik. Az alapiskolai részen huszonnégy gyermeket írtak be, ebből négyen kértek halasztást. Szeptember elsejével egy nagy létszámú osztályt nyitunk – nyilatkozta az igazgató.

A gimnáziumi részlegre összesen huszonkilenc kérvény érkezett be. Nagy volt az érdeklődés. A jelentkezőkből huszonhatan feleltek meg a tanintézmény által meghatározott kritériumoknak. Az iskolaközpont tizenhét diákot vehetett fel.

Az igazgató az Önkormányzati Szemlének hangsúlyozta, a végleges létszámról szeptember közepén tudnak nyilatkozni, mivel a tanév kezdetén lehetnek változások.

Már említettük, hogy az iskolaközpont érettségiző diákjai remekül vették az akadályokat. Minden érettségizőnk sikeresen leérettségizett, az írásbeli és a szóbeli vizsgákat is sikeresen abszolválták – szögezte le az intézményvezető. Hozzátette: az írásbeli központi írásbeliken az országos átlagon felül szerepeltek. A szóbeli érettségi átlaga is nagyon jó volt 1,2 – 1,4 között mozogtak.

Az eredmények a négy év munkáját is minőségi oktatást igazolja. Az érettségizettek mindegyike továbbtanulásban gondolkodik, mindannyian beadták a jelentkezésüket főiskolákra, egyetemekre. Vannak diákok, akiket az érettségi alapján már fel is vettek, másokra a lapzártánk környékén várnak a felvételik.

Az iskolaközpont tudja tartani a háromszáz fő körüli létszámot, végleges adatok már említett szeptember 15-e után tudnak mondani.

Az iskolaközpont első tanévének zárásához közeledve Gajdács Mónika a szaklapunknak elmondta: „A város és a megye részéről az egyik legjobb döntés született meg az iskolaközpont megalakulásával. Kis létszámú nemzetiségi iskolák csakis ilyen módon tudnak fennmaradni Felvidék-szerte.”

Az iskolaigazgató is kiemelte, hogy Ipolyság városa egy lépéssel a szakminisztérium előtt jár az optimalizáció kérdéskörében. A legjobb és a legracionálisabb döntés született a városban

– véli Gajdács.

Júniusban már elkezdődnek az új épületszárny kivitelezését előkészítő munkálatok, így a most még tapasztalható helyhiány hamarosan megoldódik. A minőségi oktatás nyújtása mellett a bővítés is a magyar iskolaközpont mindenkorai közösségét szolgálja.

Az iskolaközösségében látható, hogy szépen lassan összekovácsolódtak. A két különálló iskolából összeverbuvált pedagógusgárda is fokozatosan egy közösségé válik. Együtt erősebbek vagyunk – húzta alá az igazgató.

Pásztor Péter

Fontos a szervezeti kultúra kiépítése az oktatási intézményekben is

Fodor Attila az iskolaügy változásairól

A Szlovákiai Magyar Pedagógusok Országos Találkozója Rozsnyón, a felvidéki magyar pedagógusok legnagyobb múltú, legjelentősebb szakmai összejövetele, melyet idén 31. alkalommal rendezett meg a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége (SZMPSZ) május 16-án. A pedagógustalálkozó fő programja az „Identitás, oktatás, jövő – Kihívások és lehetőségek Szlovákiában” című szakmai konferencia.

A konferencia kiváló lehetőséget adott arra, hogy az előadásokban az oktatás kihívásairól, a reformokról, az oktatás átalakításáról beszélhessenek a szakemberek.

Szlovákiában három párhuzamosan zajló nagy oktatási reform zajlik. Egyik a kurrikális, vagyis a tantervi reform, a másik az inkluzív reform, és a harmadik pedig az iskolahálózat optimalizációjának a reformja.

A szlovákiai magyar oktatás fejlesztésének stratégiai kereteiről Fodor Attila, a Comenius Pedagógiai Intézet igazgatója adott elő. Beszélt a nemzetiségi iskolákat érintő jogszabály-módosításokról, az iskolahálózat optimalizálásának kérdéséről.

Tudjuk-e választ arra, hogy 2026-ban mire való egyáltalán az iskola?

Ezzel a kérdéssel indította az előadását a szakember. Szerinte, ami kapaszkodó lehet, hogy az oktatás és az iskola nem egy zárt rendszer, mert rengeteg kapcsola-

ta van a társadalommal. Fodor Attila úgy véli, hogyha lerajzolnánk az oktatási rendszert, és körbe raknánk a többi szakterülettel, mint a kultúra, a gazdaság, és egyéb társadalmi rendszerek, akkor nagyon sok nyíllal lenne tele, mivel megvannak az egymásra hatások, és az oktatást befolyásolják ezek a területek. Bár az előadó azt mondja: az elmúlt két-háromszáz évben sokat vettünk, amikor az oktatás határozta meg, hogy milyen legyen a világ. Ma már az iskola próbál a világ után futni, vagyis ebben is van egy nagy átalakulás. Ha az oktatás jövőjét és a felvidéki magyar oktatás jövőjét figyeljük, meg kell néznünk a környezetét is az iskolának.

Szlovákia egy 33 éves állam, tehát még fiatal ország, és ez alatt a három évtized alatt nem jöttek rá, hogy egy kisebbség, és a kisebbségnek a működési léte az egy kincs, egy gazdagság, nem pedig teher, amit meg kell büntetni, úgy véli: a kisebbségi jogállás nincs rendben.

Dél-Szlovákia társadalmi gazdasági helyzete sem jó, aki megnézi a rendszerváltás óta vagy az EU-ba lépésünk óta az Európai Unió pénzének az elhelyezését akkor lát egy északi gazdagságot és egy déli szegénységet.

A demográfiai mutatókat nézve, azt látni, hogy a magyarság aránya csökken, fogyunk. Márpedig ha fogyunk, akkor kevesebb a gyerek. Ha kevesebb a gyerek, akkor kevesebb iskolára van szükség.

Szlovákia településszerkezete

Bármennyire is szeretne Tomáš Drucker oktatásügyi miniszter nagy iskolákat látni, sőt konkrétan megfogalmazta, hogy 250 alatti tanuló létszámmal nem nagyon akarnak iskolát látni, de egy dologról nem szabad megfeledkezni, és ez Szlovákia egyik legfontosabb ismertetőjegye: hogy az országban nagyon sok a kistelepülés, sok esetben ráadásul több kilométerre vannak egymástól. Szlovákiában a lakosság 53 százaléka él városokban, és 47 százaléka településeken. Egyelőre a szlovák lakosság, és ezen belül még nyomatékosabban a magyar kisebbség, jellemzően falun él.

A tömb és a szórvány, szegény és gazdag régiók – hogyan írjunk stratégiát?

Szlovákiai magyar viszonylatban fontos téma a tömbben és a szórványban működő iskolák kérdése is. Ez leginkább akkor fontos, amikor stratégiában kell gondolkodni. „Felvidéki magyar oktatásra gondolunk akkor is, amikor Duna-szerdahely, Komárom környéke, Mátyusföld egyes részei kerülnek szóba, és akkor is, amikor elindulunk Érsekújvár, Léva felé, Nagykürtös után pedig van egy szakadék, ahol teljesen megszakad a magyarság vonala, és aztán haladunk keletre. Tehát szórványok és tömbök, nyomás fentről, északról lefele, szakadékkal a közepén – fogalmazott Fodor. De azt is hozzátette, hogy a szlovákiai magyarok 16 járásban élnek, ehhez jön hozzá Pozsony és Kassa. Az Európai Unió minősítése szerint az öt leggazdagabb térség egyike Pozsony megye, és vannak olyan járások, ami a minősítés szerint a legszegényebb régiókba tartozik. „Ezzel azt akarom mondani, hogy nem lehet stratégiákat így kívágni, Európa leggazdagabb régiójában is mások az elvárások és a legszegényebb vidékeken is mások, és ezt is figyelembe kell venni a magyar közösség szempontjából.”

A Comenius igazgatója úgy véli, nagyon jó dolog, hogy átvittük az oktatást a községekre. Egyetlen szépséghibája van az önkormányzati működésnek, az autonómia típusú működésnek, hogy oda kell aktivitás, az önkormányzatiság csak akkor működik, hogyha eléggé aktívak vagyunk. Ugyanilyen aktivitás szükséges az iskolában, amikor megalakítják a szülői szövetségeket, iskolatanácsokat.

Oktatási stratégia a minisztériumban is készül

Fodor Attila az előadásában kitért arra is, hogy úgy látja: az oktatási minisztériummal egy normális munkakapcsolat alakult ki. Az elmúlt időszak nagy eredménye, hogy a törvénybe belekerült a nemzetiségi oktatás definíciója *(erről írunk Az oktatási reformról a nemzetiségi iskolák szempontjából című írásunkban a 43. oldalon – szerk.megj.)*

„Az a paragrafus, ahol mindent összeszedünk és egy helyen lesz, logikusan lesz rendezve, még hiányzik, de megtörtént a nemzetiségi oktatásügynek a definíciója. A törvény is és az állami oktatási program is tartalmazza a sajátosságainkat. A nemzetiségi oktatásnak önálló kerettanterve van. Fontos fogalom mostanában az inklúzió, a támogatóintézkedések, a gyerekeknek joguk van az anyanyelvükön való intézkedésekre.” – fogalmazott az előadó.

A Comenius igazgatója kiemelte azt is, hogy „a jövő évtől bevezetik a beiskolázási körzeteket, ami nagy mozgást és nagy felháborodást fog kiváltani. Ebben benne van, hogy a nemzetiségi oktatásra önálló körzetek járnak, és a normatíva egy picit emelkedett a magyar iskolákra 13 százalékról 14 százalékra, mi tudjuk, hogy ez nem pozitív diszkrimináció, hanem ez a többletóra, miatt van.” Az oktatási szakértő arról is beszélt, hogy az oktatásügyi minisztériumban „két nagyon profi, elemző anyag készül statisztikákkal, grafikonokkal a nemzetiségi oktatás helyzetéről, korábban ilyen még nem történt meg. És azzal a céllal készült ez a két elemzés, mert az Oktatásügyi Minisztérium Nemzetiségi és Inkluzív Oktatás főosztálya egy stratégiát fog letenni az idei évben az asztalra, azt tudom mondani, hogy ilyen 1993 óta még biztosan nem volt, és ezt ki kell tudni használnunk”.

A szakértő szerint „ki fog jönni egy nemzetiségi oktatási stratégia, és akkor tudunk mi érdemben tárgyalni, ha nekünk meg mellette lesz a miénk, és fogjuk keresni a kapcsolódási pontokat.” Három pillért jelölt meg, amit mindenképpen figyelembe kell venni, ezek pedig az önkormányzatiság erősítése, az iskolahálózat és a minőség.

Az önkormányzatiság

Az önkormányzatisággal kapcsolatban Fodor arról beszélt, hogy az 1990-es években a rendszerváltás után az 92-93-ban már kiderült, hogy a nacionalizmus erős a szlovák társadalomban, majd Szlovákia önállósodása után jött a mečiar-i időszak, 1994-98, amikor „üldözték” a magyar iskolákat. A szakember arra is visszaemlékezett, hogy ebben az időben a felvidéki magyarság egy része és vezetőik az autonómia kiharcolása mellett kardoskodtak, aminek a legfőbb szószólója Duray Miklós és pártja, az Együttélés volt. Sajnos egy idő után „azt is láttuk, hogy ennek elfogadásától Szlovákia még nagyon messze van.” Az autonómia megvalósíthatatlan volt.

Megkezdődött viszont a decentralizálás, vagyis a hatáskörök önkormányzatokra ruházása, „az oktatási rendszer is, meg az életünk más területeit is úgy szabályozták, hogy minél inkább levitték az emberekhez, a szubszidiaritás elve szerint, és 2002-re az iskolákat sikerült leadni vagy átadni az önkormányzatokhoz.”

Iskolák az önkormányzatok hatáskörében – 2002

„2002. július 1-től az óvodáink és az alapiskoláink a helyi települési önkormányzathoz, középiskoláink az akkor létrejövő megyei önkormányzatokhoz kerültek.” 2002-ig az oktatási intézmények a járási hivatalokhoz tartoztak, a járási és kerületi hivatalok élére a vezetőket a mindenkor győztes politika nevezte ki, és az a magyar intézményeknek általában nem volt megfelelő.

„2002-től az önkormányzathoz tartozni az azt jelenti, hogy az a polgármester, akit a lakosok választanak, azok a képviselők, akiket a lakosok választanak, és a megyei képviselőket is a lakosság választja: vagyis ilyen módon az iskoláknak a környezetét, az iskoláknak az alapját a kezünkbe vehettük. Az önkormányzati rendszer mellett, a másik, amiért nagyon sokat harcoltunk, és itt hadd dicsekedjem egy kicsit, a rozsnyói konferenciáknak óriási szerepe van abban, mert azt mondtuk, az egyik dolog, hogy az iskolák az önkormányzatokhoz fognak tartozni, de egyébként legyen az iskola más tekintetekben is autonóm.” – fogalmazott Fodor.

Az előadó azt is elmondta, hogy a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Országos Találkozóján kezdeményezték, gondolták ki, magyarországi segítségeket kérve, elkezdtek dolgozni és a törvényekbe bevinni az autonóm iskolát onnantól kezdve, hogy a mai napig is az oktatási

intézmények jogalanyiak. Vagyis az iskola a saját nevében jár el gazdasági, személyzeti, pedagógiai, szervezeti, mindenféle kérdésben.”

Az iskolatanácsokkal kapcsolatban kitért arra, hogy „most egy picit a kompetenciájuk csökken, de egy olyan szerv, amelyik beleszólhatott az iskola lényeges kérdéseibe, és megint hadd utaljak arra, hogy az önkormányzás nem egy könnyű dolog, mert az iskolatanácsaink nagy része nem használta ki azokat a kompetenciákat, amik voltak. Igazgatót még mindig magunk választunk. 2008 óta az iskoláknak pedagógiai programjuk van, és ugyan nem azt mondom, hogy ez egy eget rengető dolog, de benne van a szabadság, be lehet építeni, hogy Szenecen, Érsekújvárbán, Rimaszombatban, Királyhelmecen más legyen az iskola, mert más típusú iskola kell. Ami azt jelenti, hogy az egyediségeknek ott van a lehetősége. És itt van a pedagógusokról szóló törvény, amelyben nyomatékosan benne van, hogy szakmai módszertani kérdésekben a pedagógus autonóm. A felvidéki magyar pedagógusok ezt már annyira megszokták, hogy azt hiszik, hogy ez természetes.”

Iskolahálózat

Az előadó a második fontos területként határozta meg az iskolahálózatot, szerinte nagyon fontos tisztázni, hogy tulajdonképpen miről is beszélünk, amikor azt mondjuk, hogy felvidéki magyar oktatás.

A felvidéki magyar iskolahálózat az idei adatok alapján: 661 intézményt jelent, ebbe beletartoznak az óvodák, alapiskolák és középiskolák. Ebben a 661 intézményben 49 777 gyermek tanul magyarul.

„Majdnem 50 ezer diákról beszélünk. Ennyi emberért érdemes dolgozni, ugye? Mindig úgy el vagyunk keseredve, hogy csak a negatívumot látjuk. Tehát 50000-en vagyunk, 50000 gyerek jár magyar iskolába. Mi okozza a nehézséget? Alapvető gond az, hogy ez a szlovákiai közoktatásban mindösszesen 5 százalékot tesz ki.

Nézzük meg: van a 94 százalék szlovák diák, van az 5 százalék magyar tanuló, és van nem egész 1 százalék az összes többi nemzetiség.

Miért probléma ez? Azért, mert amikor mi, mint a nemzetiségi iskolák tanácsadó testülete elmegyünk a miniszterrel a tanácsadó testületébe tárgyalni, akkor mi

azokkal az ukránokkal, ruszinokkal, németekkel és románokkal ülünk, akiknek összesen van talán 24 iskolájuk, és sokszor nem értik, hogy mi mit akarunk. Mi egy köztes elem vagyunk, ez teszi nehezzé a politikánkat, mert ugye a hatalom, vagy a tanügyirányítás az mindig szeret törvényeket úgy írni, hogy a nemzetiségi oktatásra mi vonatkozzon, de az 50 000 meg a 150 az nem egy súlycsoport, ugye? És akkor hogy legyen az a mondat megfogalmazva, hogy az 50 000-nek is jó legyen, meg a 150-nek is.” – fogalmazott a Comenius intézet igazgatója.

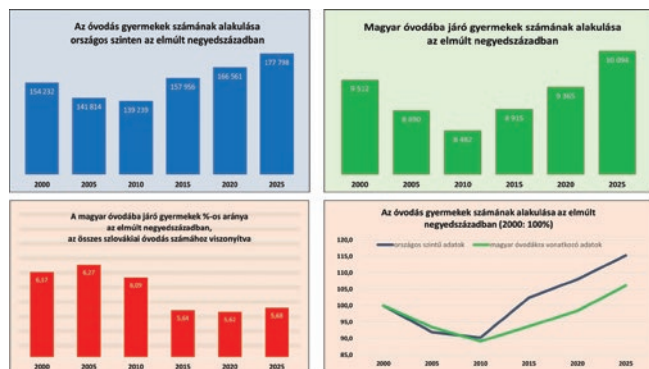
Statisztika

Fodor Attila ismertette az elmúlt két és fél évtized statisztikáit. (Az adatok a Comenius Pedagógiai Intézet fb-oldaláról vannak, forrása: cvtisir.sk)

Óvodások

Óvodások száma az elmúlt 25 évben, míg 2000-ben 154 232 gyermek járt óvodába országos szinten összesen, a magyar óvodát látogatók aránya 6,17 százalék volt, vagyis 9512 gyermek, 2005-ben a 141 814 óvodásból 6,27 százalék vagyis 8890 járt magyar nevelési nyelvű oviba. 2010-ben volt az elmúlt évtizedek adatai alapján az óvodákat látogatók száma a legalacsonyabb országos szinten összesen: 139 239, ebből magyar 6,09, ami 8482 ovist tesz ki. 2015-ben már 157 956 óvodás volt az országban, ebből magyar intézményt 5,64 százalék, vagyis 8915 gyerek látogatta, 2020-ban a 166 561 ovisból 5,62 százalék, tehát 9365 járt magyar oviba. A 2025-ös adatok szerint 177 798 óvodás volt Szlovákiában összesen, ebből 5,68 százalék, azaz 10 094 látogatott magyar óvodát.

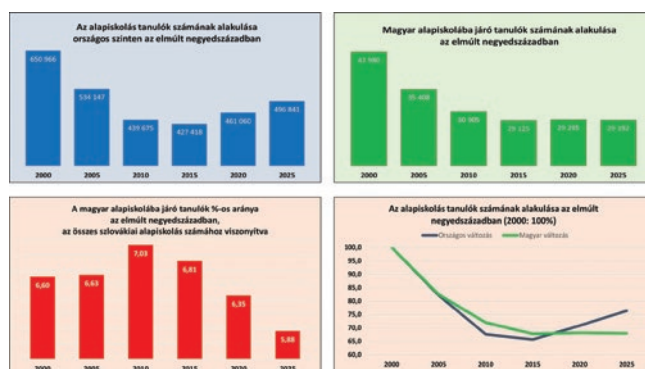
A hivatalos adatok alapján Szlovákiában a lakosok 7,7 százaléka magyar, ehhez képest jóval elmarad arányaiban a magyar óvodások száma.

Alapiskolások

Az alapiskoláknál 2015-ben volt egy mélypont, ahogy az óvodáknál a 2010-es év környékén, azóta, igazából azt látni, hogy a magyar oktatás a számok tekintetében most már 10-15 éve a 29 000 körül stagnál.

A számok alapján azt látjuk, hogy óriási a visszaesés 2000 óta. 2000-ben az alapiskolások száma országosan 650 966 volt, magyar iskolát 42 980 gyermek látogatta, vagyis a diákok 6,6 százaléka. 534 147-re csökkent 2005-re a diákok száma Szlovákiában, ebből 6,63 százalék vagyis 35 408 gyermek járt magyar alapiskolába. 2010-re 439 675-re csökkent az országban az alapiskolások száma, ebből 7,03 százalék járt magyar intézménybe, vagyis 30 905 diák. 2015 jelentette a mélypontot a 427 418 diákkal országos szinten, amiből 6,81 százalék, azaz 29 125-an tanultak magyarul. 2020-ban 461 060 gyerek vett részt alapiskolai oktatásban, amiből 6,35 százalék, 29 285 volt a magyar iskolás. A 2025-ös adatok alapján a 496 841 alapiskolásból 5,88 százalék, 29 192-en látogatták a magyar alapiskolákat.

Gimnáziumok

A gimnáziumot látogató diákok számai, a magyarok szempontjából még rosszabb képet mutatnak (ennek okairól az Önkormányzati Szemle 2024. decemberi számában írtunk).

A szlovákiai gimnáziumokba 2000-ben 80 615 gyermek járt, ennek 5,80 százaléka, vagyis 4 675 járt magyar gimnáziumba. 2005-ben az összlétszám 99 758 volt, ebből 5,78 százalék, azaz 5 762 gyermek járt magyarba. A 2010-es adatok alapján a 89 336 gimnazista közül mindössze 4,85 százalék, vagyis 4 337 tanult magyarul. A 73 757 gimnazistából 2015-ben 4,81 százalék, 3 108 gyermek látogatott magyar gimnáziumot, a 2025-ös adat pedig 3 350 magyar gimnazista a 75 416-ból, és ez mindössze 4,4 százalék.

„És ez a 4,4% nagyon kevés, mert ez azt jelenti, hogy a magyar tanulók kisebb mértékben mennek gimnáziumba. Az egyik ok, ha valaki megnézi az alapiskolába bemenő létszámot és az alapiskolából kilépőt, akkor keresünk körülbelül 2000 gyereket, úgy gondolom, ők azok, akik nem jutnak el kilencedikig és nem mennek tovább tanulni.”

A másik dolog, ami fontos Fodor szerint, hogy „az utóbbi években az oktatási minisztérium adataiban is megjelennek a nemzetiségek, és ugyan még ebbe a bizonyára sokak által ismert CVTI-ben (Centrum vedeco-technických informácií SR - Tudományos és Műszaki

Információs Központ) ahonnan az adatokat lehúztuk, még ugyan a nemzetiségek nincsenek feltüntetve, de lekérhetők. Mikor ezeket kezdtük elemezni, arra jöttünk rá, hogy a 10000 óvodás gyermek közül 2000 szlovák nemzetiségű, viszont azok a gyerekek nem mennek magyar iskolába, hanem szlovákba mennek.

Hallom a kérdést önöktől, mit keres 2000 szlovák a magyar óvodákban? Nagyon egyszerű a válasz. A Pozsony fejlettsége és a Pozsonyból való kivándorlás a kertvárosokba, illetve Kelet-Szlovákiából a nyugati országrészbe település, az azt okozta, hogy tulajdonképpen a Felső-Csallóköz, Somorja, Szenc vidéke elveszettnek látszik, mert nem egy olyan óvoda van, ahol ugyan a tábla még magyar, de a gyerekek nagy része már szlovák és szlovákul beszél.”

Alapiskoláknál egy kicsit mérsékeltebb a helyzet, de ott is megfigyelhető, a magyar alapiskolákban 1437 szlovák nemzetiségű gyermek tanul. Viszont a statisztikákból az is kiderült, hogy 4400 gyerek magyar nemzetiségű diák jár szlovák alapiskolába. A stratégiának az is fontos eleme kellene legyen, hogyan lehet ezeket a gyerekeket visszaszerezni, mert több vélhetően születésben már nem lesz.”

aki komolyan veszi ezt a racionalizációt. És mi volt ennek az első lépése? Leépítették a mértékszorozót, vagy nagyságsszorozót, amivel a kisebb iskolákat kedvezően támogatták. 2004-től egy olyan rendszer volt beállítva, hogy a 250-es létszám az egy volt, de ha leesett mondjuk 150-re, akkor másfélszer több normatívát kapott.

Tehát a 250-es kapott 2000 EUR-t, a 150-es meg 3000 EUR-t. A kisiskolákat ilyen módon próbálta a rendszer életben tartani. És akkor a Drucker miniszter volt az, aki azt mondta, hogy akkor ezt befejeztük.”

Az oktatásügyi minisztérium javaslatára törvénybe foglalták, hogy 2030 december 31-vel megszűnik ez a szorzó. „Első lépésben, hogy megmutassa, komolyan veszi ezt a szabályt, az idei évre betett egy 15 százalékos csökkentést, vagy 15 pontértéket, azaz az 1,50-ről 1,35-re módosították a szorzót. A szakmai szervezetek, többek között a pedagógus szövetség, és az oktatáspolitikai műhelynek is, egy nagyon jó pozíciót sikerült elérni, folyamatos tárgyalásban megszületett a kompromisszum, hogy akkor első évben 1,42 a szorzó, ami átlagban 5 százalékos csökkentést jelent.

Az oktatásügyi tárca vezetője még ennél is nagyobb vonalú volt, mert mit mondott, ő visszaadja a pénzt, mert a minisztérium nem pénzt akar megspórolni, hanem a meglévő pénzt hatékonyabban akarja felhasználni. Azt

Optimalizáció

Fodor Attila azt is kifejtette: Tomáš Drucker az első miniszter, aki ezt az optimalizációt komolyan vette. Az optimalizáció már több mint 10 éve téma. A törvénybe bekerültek szabályok, hogy évfolyamonként minimum 13 gyerek az alsó tagozaton, 15 a felsőn. Így kijön, hogy egy alsó tagozatos kisiskolában minimum 52 gyerekek kellene lennie, a felső tagozaton 5 x 15-nek, ez összesen 75, és ha ezt összeadjuk, ez 127. Ezek alapján 127 fővel már működhetne iskola. A törvénynek a másik mondata azt mondja, hogy egy kisiskolában legyen minimum 30 diák, a teljes szervezetségű iskolában pedig minimum 150 tanuló.

Évtizedek óta úgy élünk, hogy ezt a törvényt mindenki olvassa, és senki nem veszi komolyan. – véli a szakember. „Senki nem kérte számon, senki nem nyúlt bele. És ezért van az, hogy rengeteg kisiskola van, Drucker az,

mondta, hogy visszaadja még azt a 3 százalék feletti részt is, ha valakinek nagyobb volt a kiesése. Egy dolgot kért, hogy az iskolák gondolkodjanak el a jövőjükéről és töltsenek ki egy dokumentumot, amit úgy hívtak, hogy az iskola fejlesztési terve.”

Iskolafejlesztési tervek

Ezt az iskolafejlesztési tervet 855 iskola adta be, ők biztosan a méreetszorzó csökkenés miatt 3 százaléknál több pénzt vesztek. Lehet, hogy több ilyen iskola volt, de ennyien leadták a kérvényt, de ami fontosabb, elgondolkodtak a jövőjükéről.

„Az első megállapítás, amit szeretnék mondani, nem meglepő. A 855 iskolából, a dél-szlovákiai járások voltak aktívabbak, körülbelül 18 százalékat a bejelentkező intézményeknek a magyar iskolák tették ki. Érdekes, hogy az iskolák 51 százalékában csökkent a gyermekek létszáma az elmúlt öt évben, van ahol 0,20 százalékkal, van amelyiknek 20-40 százalékban, ők mégis arra a kérdésre, hogyan látják a jövőt, tanulói létszámnövekedéssel számolnak.”

Kisiskolák

A magyar iskolahálózatban tudjuk, nagyon sok a kisiskola. Az egyik legizgalmasabb kérdés a kisiskolák sorsa, hogy mi lesz a kisiskoláinkkal. – tette fel a kérdést Fodor Attila, a 227 alapiskolánkból ugyanis 90 nem teljes szervezettségű kisiskola.

A kisiskolák eddig elsőtől a negyedik évfolyamig működtek, most pedig dönteniük kell, hogy csak az első ciklusban fognak-e működni, vagy felveszik a másodikat is. A minisztériumnak eljuttatott 855 kérvényezőből 400 kisiskola volt. A kisiskolák 76 százaléka azt írta be ebbe a minisztérium által két tervezbe, hogy ők felveszik a második ciklust is.

Klaszter, iskolaközpont?

A minisztérium a kérvényben arra is kíváncsi volt, hogy az intézmények a jövőben hajlandók lennének-e valami társulásra, mint a klaszter, tagozat, iskolaközpont. Ebből a 855 iskolából, akik leadták a kérvényüket 190 iskola válaszolta azt, hogy az elkövetkező öt évben nyitott lenne valamiféle klaszterre vagy társulásra, ebből a 190 iskolából magasan reprezentálva volt a magyar iskola, mert 55-en mondtak igent erre a javaslatra. Fodor szerint ez azért jó, mert ez azt jelenti, hogy sike-

rült elmozdítani a gondolkodást azfele, hogy valamit tenni kell, ahhoz, hogy az anyanyelvi oktatás biztosítva legyen a magyar gyerekeknek.

A másik oldalon viszont ott van az az oktatáspolitikai műhely, és az ő véleményük, hogy a kisiskolák ne vegyék fel a második ciklust.

Megoldási javaslatok

Hét szervezet létrehozta az oktatáspolitikai műhelyt: a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége, a Comenius Pedagógiai Intézet, az Innovatív Oktatásért Intézet, a Komáromi Selye János Egyetem, a Nyitrai Konstantin Filozófus Egyetem, a Pro Civis Polgári Társulás és a Magyar Szövetség. Ez a műhely fog tudni leginkább az oktatási kérdésekben stratégiát alkotni.

Az oktatáspolitikai műhely több javaslattal is szolgál, elsőként azt javasolja, hogy mivel 2027-től kötelező lesz a három év óvoda, az oktatásban az első ciklus három év, az olyan kis településeknek, ahol van 700-800-1000 lakos, ahol most van az óvodában 10 gyerek, az alapiskolában meg 12, hogy ne vegyék fel a második ciklust, hanem az óvoda és az alapiskola működjön együtt. Ezekben a kisebb településeken a közoktatási feladatot fogalmazzák meg ebben a hat évben, óvodától az első ciklus végéig.

A második ajánlásunk az, hogy ahol ennek megvan a feltételei, a kisiskola legyen egy teljes szervezett-ségű iskolának a tagozata.

A harmadik, amit javaslunk, hogy a kisvárosok gimnáziumait csak úgy tudjuk megmenteni, ha egyesülnek az alapiskolával.

Van egy jó modell, Ipolyság *(az ipolysági oktatásügy-gyel külön írásban foglalkozunk, a 16. oldalon – szerk. megj.)*, lehet tanulni, meg lehet csinálni, jó polgármester kell, jó vezetők kellenek.”

Klaszter

Az oktatáspolitikai műhely negyedik ajánlása a klaszter, szerintünk az jó, ha az iskolák klaszterbe mennek. Ami viszont fontos lenne, hogy a minisztériumtól több információ, jogi, pénzügyi segítség kell, és szükség van magyarázatra is, hogy az emberek értsék a klaszter lényegét, ugyanis, Fodor szerint: téves dolog, amikor három nem teljes szervezett-ségű iskola, azt hiszi, hogy a klaszter őket megmenti.

A magyar iskolák szempontjából hasznos lenne az iskolai klaszter, mert az olyan intézményi társulás,

ahol több iskola, intézmény típus összefog, önálló jogalanyiságuk viszont megmarad. Célja a fenntarthatóság, az erőforrások megosztása és az iskolabezárások elkerülése.

Mi a jó optimalizáció?

A Comenius Pedagógiai Intézet igazgatója úgy véli, akkor lesz jó az optimalizáció: hogyha az intézményrendszer fenntartható lesz, minőségi lesz és elérhető lesz. Úgy csináljuk meg ezt az átalakítást, hogy ezeket elérjük.” Fodor a miért nehéz ezt megcsinálni kérdést is felvetette, szerinte: „Borzasztó gyöngye az együttműködési kultúránk. Azt tapasztaltuk a roadshow során, hogy minden polgármester, minden iskola és vezetője még mindig nem veszi komolyan a veszélyeket. Hiába ismertek a statisztikai adatok, hiába mondom, hogy az elkövetkező négy évben mindig 10 százalékkal kevesebb pénz lesz, még mindig azon gondolkodnak, hogy hát majd a járulékos pótlékkal, majd a garantált minimummal, majd az anyaország, valahogy majd lesz, a működtetésre hajtanak, és nagyon kevés helyen teszik föl azt a kérdést, hogy de mi van a minőséggel?” Ahogy Berta Tünde is mondta, a vele készült interjúban, amely lapunkban olvasható, az elmúlt 20 évben a világgal együtt az iskolák is változtak, és ma már más a szülői elvárás is az intézményekkel szemben.

„Lehet, hogy a 90-es években fontos volt az, hogy minél több településen legyen magyar iskola. Ez egy rendszerváltás után izgalmas és fontos dolog. Mi lenne, hogyha most már 35 év elteltével azt mondanánk, tekintettel arra, hogy a gyerekek fogynak, hogy minden gyereknek elérhető távolságban legyen minőségi magyar iskolája. És ez nem biztos, hogy a faluba lesz, lehet,

hogy 5 kilométerre lesz, de lesz, az utaztatáshoz pedig fejleszteni lehet az iskolabusz hálózatot.

Minőség – minőségi oktatás

Fodor Attila előadásában kiemelte a minőség kérdését. „Én most az iskolára csak, mint szervezetre akarok nézni, mint egy olyan munkaszervezetre, amelynek van küldetése, van jövőképe, munkafolyamatok vannak benne, időt, pénzt, embert fektetnek bele, hogy menjen.” A szakember kifejtette: „három dolgot szeretnék mondani, amit én úgy látok, hogy ezekbe a keretekbe lehet az iskolát fejleszteni. Az egyik, hogy legyen az intézménynek egy pedagógiai programja. Én tudom, hogy a kollégák a pedagógiai programnak inkább azt a második részét szeretik, amikor eljutnak a saját tantárgyukhoz, hogy akkor nekem mi van ott matematikából, fizikából, magyar nyelv és irodalomból hány költőt kell tanulni, mennyi órá van. Az első részére gondolok, ahol küldetést, jövőképet, értékeket, nevelésfilozófiát, hosszútávú célokat kell megfogalmazni. És ha már megfogalmazódott, van egy iránytű. Legyen ez az iránytű a pedagógiai program. A másik fontos kérdés: az intézményi önértékelés. Nagyon kevesen csinálják azt még, mert Szlovákiában ez nem kötelező, hogy kitűzik a célokat, dolgoznak, dolgoznak, és nem építik be a működésükbe azt, hogy bizonyos pontokban megállok és megnézem, hogyan teljesülnek a céljaim és visszacsatolok, aztán ezt értékelem. Tehát az önértékelés kultúrája nagyon sokat hozna a minőség érdekében. A harmadik, én azt gondolom, hogy ebben a változó világban csak akkor tud az iskola helytállni, ha megvan egy megfelelő szervezeti kultúrája. Az a szervezeti kultúra sok elemből áll: a közös tanulásból, a tudásmegosztásból, a változásokhoz való alkalmazko-

dásból, hogy ki tudom választani, hogy mi az, ami az én lapjaimba játszik, mi az, ami engem nem érdekel, egészen az innovációig, a vezetésig. Ahol az intézményben nem lesz egy minőségi szervezeti kultúra, ott lehet kurrikuláris reform, lehetnek változások, egyszerűen evickélni fog benne. Úgyhogy én a szervezeti kultúra kiépítésére buzdítanám elsősorban az intézményvezetőket, hogy formálják ezt, mert nagy részben az ő kezükben van ennek kialakítása.” – fogalmazott előadásában Fodor Attila.

Állandó változások az oktatásban

Mennyire jó a sok iskola reform?

Az oktatási törvények viszonylag gyakran változnak, a reformok között alig telik el néhány év, mire kiderülne, mi jó egy-egy újításban, már új reformot vezetnek be. Mire a pedagógusok és iskolaigazgatók beletanulnak az új rendszerbe, újabb reformmal állnak elő a minisztérium munkatársai. Az önkormányzatok oktatási osztályai, már amelyiknek van ilyenje, szintén gyakran panaszkodik arra, hogy állandó jelleggel változnak a törvények, miközben sokszor nem jó irányba. Hogy az új reformból mit lehet kihozni, majd az idő mutatja meg. A nemzetiségi oktatás szempontjából jó hír, hogy végre bekerült a jogszabályba a nemzetiségi oktatás kifejezése, már csak az a kérdés, ezzel milyen módon tudnak élni az oktatási intézmények, mert elég sok a nehézség, továbbra is. Ilyen többek között a tankönyv és segédeszköz hiány, ami a szlovák iskolák esetében is fennáll egy-egy reform után, a nemzetiség nyelvén oktató intézményekben pedig ez a probléma még nagyobb gondot okoz, és tulajdonképpen állandósult.

Az oktatás finanszírozásának kérdéseit a 2025. évi 322. számú törvény szabályozza, ez a 322/2025 számú törvény, amely az iskolák és iskolai intézmények finan-

szírozásáról rendelkezik. Ez a törvény egységes finanszírozási rendszert vezet be valamennyi iskolatípus (állami, magán- és egyházi iskolák) számára az állami költségvetésből. A finanszírozás alapelve a normatív finanszírozás, ez pedig elsősorban azt veszi figyelembe, egy-egy oktatási intézményben hány diák tanul, azaz fejpénzen alapul a pénzek leosztása az iskoláknak. A normatív finanszírozás a pénzeszközök elosztásának fő módja. Az iskola számára biztosított finanszírozás az egy tanulóra jutó normatíva alapján történik, figyelembe véve az adott szak, képzési forma vagy iskolatípus személyi és gazdasági igényességét is – írja az internet a finanszírozás módjáról. Továbbra is lehetőség van az úgynevezett egyeztetési eljárásra (szlovákul: dohodovacie konanie). Ez az iskola olyan speciális szükségleteinek fedezésére szolgál, amelyeket a standard normatív finanszírozás nem képes lefedni, tehát valamilyen oknál fogva a rendelkezésre álló pénzkeret nem elégséges a fizetések és a rezsiköltségek kifizetésére. Lehetőség van működési hozzájárulásra is, ennek lényege, hogy a városok és községek a visszaosztott adóhányadból kapott pénzügyi forrásokból segíthetnek az intézményeiknek, azaz a fenntartásuk alá tartozó iskolai intézmények között szétoszthatnak (például óvodák vagy iskolai napközik számára).

A kiadások fő területei

Az állami költségvetésből és az önkormányzatok költségvetéséből biztosított pénzeszközök célhoz kötöttek, és elsősorban az alábbiakra használhatók fel.

Személyi kiadásokra, azaz bérekre, járulékok kifizetésére, valamint biztosítások a pedagógiai és nem pedagógiai alkalmazottak számára.

Oktatási folyamatok biztosítására: tankönyvek, taneszközök, oktatási utalványok vásárlására.

Működési költségekre, energiaellátásra (gáz és villany, víz és szennyvíz elvezetés), épületfenntartásra és karbantartásra valamint az iskolai intézmények mindennapi működésének biztosítására. Ide kell érteni az asztalok, székek, bútorok, táblák megvásárlását is.

Az iskolák finanszírozásáról a pontos információkat a törvény szabályozza. A jogszabály teljes szövege és a normatívák számításának részletes szabályai a 322/2025 számú törvény az iskolák és iskolai intézmények finanszírozásáról című jogszabályban találhatók meg. Ezzel kapcsolatban további módszertani útmutatók érhetők el a Szlovák Köztársaság Oktatási, Kutatási, Fejlesztési és Ifjúsági Minisztériumának (Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR) honlapján.

A kérdésről és az esetleges további forrásokról és segédanyagokról megkérdeztem a mesterséges intelligenciát is. Az alábbi választ kaptam a kapcsolódó forrásokról: a 322/2025 számú jogszabály orvosolja az iskolák működését: Törvény az iskolák és iskolai intézmények finanszírozásáról. A chatgpt szerint az iskolai napközik (ŠKD) finanszírozásának változása – a megosztott adóbevételekből történő finanszírozásról az állami költségvetésből történő finanszírozásra való áttérés csak valamennyi érintett fél jóváhagyása esetén lesz lehetséges. A mesterséges intelligencia szerint az új törvény az iskolák és iskolai intézmények finanszírozásáról egységes és átlátható jogi keretet hoz létre az iskolák és iskolai intézmények finanszírozására, és egyesíti a korábbi finanszírozási szabályokat.

Rákérdeztem az interneten arra is, milyen alapon számolják ki pontosan a fejpénzt, hiszen egy képlet alapján szokták kiszámolni, melyik iskolának mennyi pénz jár.

„A normatívok pontos kiszámítási módját a 322/2025 számú az iskolák és iskolai intézmények finanszírozásáról (o financovaní škôl a školských zariadení) és az iskolák finanszírozásáról szóló törvény (Zákon o financovaní škôl) és a hozzá kapcsolódó kormányrendelet szabályozza. A számítás lényege, hogy az iskola nem egyetlen fix összeget kap, hanem a támogatás az egy diákra jutó alapszintű és különböző korrekciós együtthatók (szorzók) szorzatából áll össze.” – írta a chatgpt válaszában konkrét kérdésemre.

A normatíva alapképlete ez szerint több mindent figyelembe vesz

A végleges éves normatíva (N) két fő részből adódik össze és két törvény vonatkozik rá. A közoktatási intézmények finanszírozásáról szóló törvény (Zákon o financovaní základných škôl) és a regionális oktatás finanszírozása 2026-ban című dokumentum (Financovanie regionálneho školstva v roku 2026).

A képlet tehát így néz ki: $N = M_{\{n\}} + P_{\{n\}}$

A képlet elemeinek magyarázata

$M_{\{n\}}$ (Béornormatíva): A pedagógusok és nem pedagógiai alkalmazottak béreit, járulékait fedezi. $P_{\{n\}}$ (Üzemeltetési normatíva): Az iskola fenntartási költségeit (energia, karbantartás, tankönyvek) fedezi.

A béornormatíva ($M_{\{n\}}$) kiszámítása és módosító elemei: a béornormatíva a személyi költségek igényességét tükrözi. Az alapértéket az alábbi tényezők módosítják szorzókkal: Iskola típusa és fajtája: Egy szakközépiskola vagy gyógypedagógiai intézmény magasabb szorzót kap, mint egy általános gimnázium a gyakorlati oktatás személyi igénye miatt. A pedagógusok besorolása figyelembe veszi az iskola tanárainak átlagos fizetési osztályát (platová trieda) és a ledolgozott éveik számát (prax). Figyelembe veszik az oktatás nyelvét is. A nemzeti kisebbségi nyelven (pl. magyarul) oktató iskolák magasabb béornormatívát kapnak a speciális tankönyvek és az osztott osztályok miatt. Az iskola méretét, diáklétszámát is figyelembe veszik. Az alapszintű iskolák esetében a kis létszámú, alacsony diák számmal működő iskolák (pl. kistélepüléseken) plusz támogatást kapnak a működés fenntartására (bár ez -sajnos - változni fog az új törvények szerint).

Az üzemeltetési normatíva ($P_{\{n\}}$) kiszámításának és módosító elemeinek elve rész az anyagi kiadásokra fókuszál. Az egy diákra jutó összeget az alábbi együtthatók módosítják: gazdasági igényesség (ekonomická náročnosť). Például egy műszaki szakközépiskola műhelyeinek áram- és anyagigénye jóval magasabb egy sima osztálytereménél. A hőmérsékleti együtthatónak köszönhetően (teplotné podmienky) az északi vagy hegyvidéki régiók iskolái magasabb fűtési támogatást kapnak az országos átlagnál a hosszabb és hidegebb fűtési szezon miatt.

Tehát a fent leírtakból áll össze a normatív támogatás. A mesterséges intelligencia szerint a teljes iskolai költségvetés ez alapján így áll össze: az iskola teljes éves normatív támogatását a naptári év alapján számolják ki, mivel az iskolaév áthúzódik egyik évből a másikba, ezért a támogatást két részletben határozzák meg. Január – augusztus (2/3 rész): az előző tanév szeptemberi (Eduzber) diáklétszáma alapján fizetik. Szeptember – december (1/3 rész): az újonnan induló tanév aktuális szeptemberi diáklétszáma alapján számolják újra.

A pontos szorzószámokat (koeficienty) az oktatási minisztérium évente frissíti és teszi közzé a hivatalos Normatív finanszírozási mutatók és normatív hozzájárulások (szlovákul: Normatívny a normatívne príspevky) táblázataiban.

Korábban nagy volt a különbség az állami (önkormányzati) valamint a magán és egyházi iskolák finanszírozásában.

A magán- és egyházi iskolák (súkromné a cirkevné školy) finanszírozását a 322/2025 számú törvény alapjaiban egységesítette, de a gyakorlatban még mindig léteznek fontos különbségek és sajátosságok az állami iskolákhoz képest.

A legfontosabb szabály, hogy a normatív állami támogatásra (bér- és üzemeltetési normatíva) mindegyik iskolatípus jogosult, ha szerepel a minisztérium hivatalos hálójában (siet' škôl). Mégis van néhány különbség.

Íme a legfontosabb különbségek és szabályok, mivel az egyházi és magán iskolák esetében nem az önkormányzat a fenntartó, nincsen beleszólása a tandíj és egyéb bevételek (Školné) meghatározásába. A magániskolák teljesen szabadon dönthetnek a tandíj és a beíratkozási díjak beszedéséről. Az állami normatíva mellett ez képezi a fő bevételi forrásukat. Az egyházi iskolák bár kérhetnek önkéntes hozzájárulást vagy adományokat a szülőktől, a klasszikus értelemben vett, kötelező és profit-orientált tandíj szedése nem jellemző, és sok esetben ingyenesek az egyházak által fenntartott intézmények, akár csak az állami intézmények.

Ami azonban azonos, a fenntartótól függetlenül, az az állami normatíva mértéke, az új törvény ugyanis 100%-os egyenlőséget hozott a finanszírozásban, tehát amennyit az állami oktatási intézmény kap a költségvetésből, ugyanannyit kap az egyházi- és magániskola is.

A korábbi évek vitái után tehát a jogszabály megerősítette a pénzügyi egyenlőséget. Ez azt jelenti, hogy mind a magán-, mind az egyházi iskolák az állami is-

kolákkal megegyező összegű (100%-os) bér- és üzemeltetési normatívát kapnak a diákjaik után az állami költségvetésből. Nem érheti őket hátrányos megkülönböztetés pusztán a fenntartó (zriad'ovateľ) kiléte miatt.

Rákérdeztem a nem normatív támogatások és fejlesztési pályázatok lehetőségére is. Ezt

tudtam meg a chatgpt-től. „Itt jelenik meg az egyik legnagyobb gyakorlati különbség. Az egyházi iskolák szinte minden állami, minisztériumi és strukturális alapból származó fejlesztési pályázaton (pl. épületfelújítás, digitális eszközök, asszisztensek bérének támogatása) az állami iskolákkal teljesen azonos feltételekkel indulhatnak. A magániskolák bizonyos állami vagy uniós támogatású, tőkebefektetési pályázatokból (pl. EU-s források iskolaépületek bővítésére) a magánfenntartók profit-orientált státusza miatt esetenként kizárhatják őket, vagy szigorúbb önrészt követelhetnek meg tőlük. Vagyon és épületek fenntartása: egyházi iskolák: Gyakran az egyház tulajdonában lévő ingatlanokban működnek. Az állami normatívából származó üzemeltetési pénzeket (P_n) ezek fenntartására és bérelésére is fordíthatják. Magániskolák: A kapott állami normatívát szigorúan az oktatási folyamatra és a közvetlen üzemeltetésre kell költeniük. Nem használhatják fel a tulajdonos (vállalkozás) egyéb üzleti célú kiadásainak fedezésére.”

Ez esetben felmerül az emberben, mennyire átlátható így ez a rendszer. A magániskolák pénzügyeiket a minisztérium mellett az Állami Számvevőszék (NKÚ) is ellenőrizheti, mivel közpénzeket (állami normatívát) használnak fel. Kötelesek transzparensen elszámolni az állami támogatással. Az egyházi iskolák az állami ellenőrzés mellett a saját egyházi hatóságaik (pl. érseki hivatal) felé is elszámolási kötelezettséggel tartoznak.

A nemzetiségi nyelven oktató iskolák

A nemzetiségi kisebbségek nyelvén (például magyarul, ruszinul, ukránul) oktató szlovákiai iskolák kiemelt állami támogatásban részesülnek, és magasabb forrásokat kapnak az állam nyelvén oktató alapiskolákhoz képest, ami annak köszönhető, hogy ezekben az oktatási intézményekben tizenhárom százalékkal több a tanórák száma. Ezt az alkotmányos jogot és finanszírozási elvet a 322/2025 számú törvény és a kapcsolódó 412/2025 számú kormányrendelet is rögzíti.

De nézzük, hivatalosan miért kapnak plusz forrást a nemzetiségi nyelven oktató intézmények és mi alapján számolják azt ki.

A nemzetiségi iskolák többlettámogatása szorzókon (koeficienty) alapul, amelyeket közvetlenül a bér- és az üzemeltetési normatívához adnak hozzá. A támogatás alapvető indokai és kiszámítási módjai a mesterséges intelligencia szerint az alábbiak.

Magasabb bérnormatíva-szorzó: a kisebbségi nyelven tanító iskolákban a tanterv szerint magasabb az óraszám (például a magyar nyelv és irodalom tantárgy miatt, a szlovák nyelv mellett), emiatt több pedagógust kell alkalmazni. Az állam ezért magasabb személyi (bér) együtthatót állapít meg ezekre az iskolákra.

Osztott osztályok támogatása: a nyelvórákat (szlovák, mint államnyelv, illetve a kisebbségi anyanyelv) gyakran kisebb csoportokban, osztálybontásban kötelező oktatni. A szorzók ezt a többlet-munkaerőigényt fedezik.

Drágább taneszközök és tankönyvek: a kisebbségi nyelvre lefordított vagy speciálisan nekik kifejlesztett tankönyvek beszerzése és előállításuk költségesebb, amit az üzemeltetési normatíva korrekciója kompenzál.

Mivel szinte minden módosítás rizikókat is magába foglal, arra is rákérdeztem az AI-nál, szerintem mik lehetnek a reform buktatói.

A legfrissebb reformok alapján van még néhány kritikus pont, ami alapjaiban határozza meg a szlovák oktatási intézmények költségvetését:

A magán- és egyházi iskolák 20%-os megvonásának veszélye.

Bár a törvény elvben 100%-os egyenlőséget biztosít, a legújabb szabályozás bevezetett egy szigorítást: a magán- és egyházi iskolák normatívája 20%-kal csökkenhet, amennyiben nem válnak hivatalos „közfeladatot ellátó szolgáltatóvá” (verejný poskytovateľ), vagy nem kötnek közszolgálati szerződést (dohoda o verejnej službe) a minisztériummal. Ez az intézkedés lenne hivatott garantálni, hogy ne szedhessenek rejtett profitcélú díjakat, ha teljes állami pénzt akarnak.

Korábban az óvodákat a helyi önkormányzatok finanszírozták a saját költségvetéséből, tehát az államtól kapott adóhányadukból (podielové dane), ami hatalmas különbségeket okozott a szegényebb és gazdagabb régiók között. Az új rendszerben az óvodák finanszírozása is teljesen átkerült az állami költségvetésbe (a minisztérium alá), így ők is közvetlen, normatív állami támogatást kapnak a gyerekek után. Ezt egyébként annak ellenére, hogy a minisztérium könnyítésként könyvelt el, több polgármester is kritizált.

A törvény pénzügyi szankciókat tartalmaz, az inkluzív oktatást nem biztosító intézményektől megvonhatják a normatíva egy részét. Az az iskola, amely ismételten elutasítja a hátrányos helyzetű vagy speciális igényű gyermekek felvételét (nem biztosítja a felvételi arányokat a körzetében), 5-10%-os normatívamegvonással büntethető.

Ennyit tehát arról, mit gondol a mesterséges intelligencia az új oktatási törvényről.

Prékop Máriát is megkérdeztük

Nézzük mit gondol az iskola finanszírozásáról és a reformról az iskolaigazgató, Prékop Mária a pozsonyi Magyar Tannyelvű Alapiskola és Gimnázium, közismertebb nevén a pozsonyi Duna

utcai alapiskola és gimnázium igazgatója, aki korábban az iskolaügyi minisztérium kisebbségi és inkluzív oktatás főosztályának igazgatójaként is dolgozott, előtte pedig a rozsnyói Óvoda, Fábry Zoltán Alapiskola és Szakiskola igazgatója volt.

Az igazgatót arról kérdeztük, hogy a megyei fenntartású iskola, melynek két tagozata van, az alapiskola és a gimnázium, hogy tud gazdálkodni a fejpénzből, mire elegendő ez az összeg, miből áll össze az a pénzcsomag, amelyet az intézmény a fenntartójától, a Pozsony megyei önkormányzattól megkap.

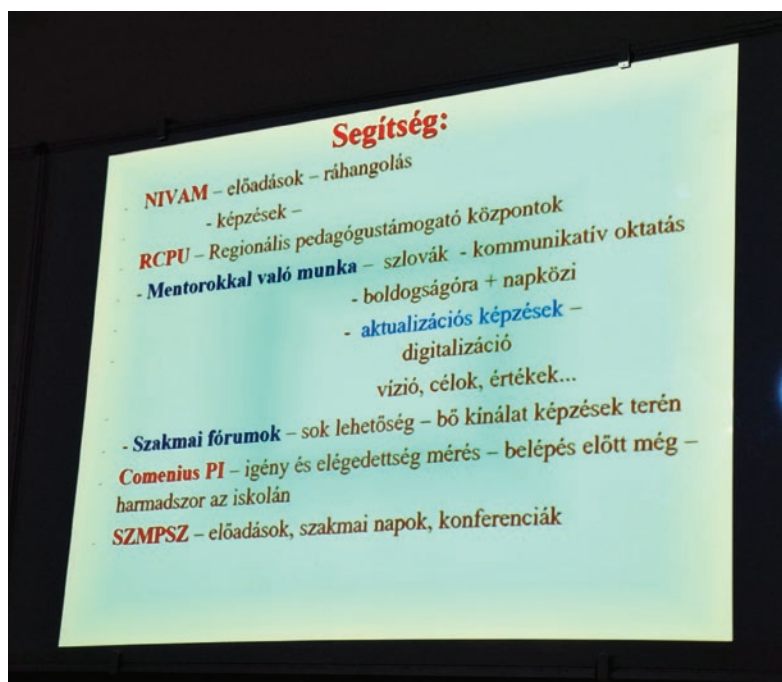
Prékop Mária elmondta: „Nem az a lényeg egy iskola finanszírozásánál, hogy hány tagozat működik, tehát esetünkben, hogy két tagozatunk van, hiszen mi fejpénzt kapunk a tanulói létszám után, az alapiskolások és a gimnazisták után is. Sokkal fontosabb mutató az, hogy vannak az oktatásügyben átruházott (prenesené) hatáskörök és eredeti (originálne) hatáskörök. Mivel nálunk van étkezdé, ami elég nagy, hiszen három iskolának főzünk, több mint ezer ebédet, nemcsak a saját gyerekeink étkeztetését látjuk el, így magasabb a költségvetés. Van napközi, azaz iskolai klub, ami szintén eredeti hatáskörbe tartozik. Az iskola, mind az alapiskola, mind pedig a gimnázium átruházott hatáskör, ezt a megye finanszírozza. Ennél a normatívánál, fejpénznél megszabták, hogy mennyit kell biztosítani minimum a fenntartónak, ez összetevődik bérekből és működési

költségből. A működési költség 80 százalékat, a bérköltségnek a 90 százalékat köteles a fenntartó átutalni az intézmény számlájára. A többi, azaz a fennmaradó, 20, illetve 10 százalékkal gazdálkodhat a fenntartó, általában visszatartják és annak az intézménynek adják, akiknek mínuszuk van, tavaly például nekünk a százhetvenezer eurót. Mivel a megyei önkormányzatoknak is csak állami és dotációs bevétele van, nincsen üzleti tevékenysége, nincsenek más forrásai, csak ez, ha valamelyik iskola segítségre szorul, csak így tudják kisegíteni. A 80, illetve 90 százalékot viszont átutalja a fenntartó, szerintem sokan itt követik el a hibát, hogy száz százalékos költségvetéssel számolnak, és aztán hiány adódik, valószínűleg így volt ez a mi iskolánkban is korábban, az előző vezetés idejében. Ha nem merülnek fel gondok, akkor a fenntartó ezt a pénzt szét szokta osztani az általa fenntartott oktatási intézmények között, ha gond van, akkor viszont az kapja meg, akinél felmerült a hiány, mindenki rovására.”

Arra a kérdésre, elég-e az iskola fenntartására négyszáz gyermeknél a normatív támogatás, egyértelmű választ kapok. Sajnos nem elég. Az igazgató, Prékop Mária úgy véli sosem volt elég, de mindig meg kellett oldani ezt a problémát.

„Mindig is kevés volt. A rendelkezésre álló összeg nagyobb részét kell a bérezésre és az ezzel összefüggő járulék kifizetésre felhasználni. A kisebb része pedig a rezsi költség. Az a gond, hogy az áremelkedéseket és a béremeléseket nem követi a fejpénz összegének emelkedése. A megkapott összegnél meghatározzák, hogy mire mennyit költhetünk, például a fűtésre, a pedagógusok továbbképzésére, áramra, vízre, telefonra.” – magyarázza az iskolavezető.

A gondot az okozza, hogy az inflációt és az árak emelkedését nem követi a fejpénz emelkedése. A normatív támogatás nem reagál ezekre, így lassabban emelkedik annak összege, mint ahogy a rezsi költségek valójában. A rezsiköltséget pedig fizetni kell. Ugyancsak fizetni kell a béreket és a járulékokat. „A bértáblázat szerint kell kifizetni a pedagógusok bérét, a normatíva ennek emelkedését jobban követi, mint a rezsi költségek esetében. Volt olyan, amikor júniusban emelték a pedagógusok bérét, és ezt kompenzálta az állam, tehát biztosítottak plusz forrást a tanítók fizetésére, de a rezsi költségek esetében az emelkedést nem követi a fejpénz emelkedése, sajnos. Ennek következtében szokott kialakulni a hiány sok intézményben.” – tudtam meg Prékop Máriától.

A finanszírozással összefügg, hogy az iskolákat (a középiskolákat is) egyre több olyan tanuló vagy diák látogatja, akik speciális odafigyelést igényelnek, tehát nő a speciális nevelési igényű gyermekek száma. Ami önmagában nem lenne gond, de a helyzetet kezelni kell. Azok az intézmények, amelyek nem biztosítják az inklúziót, azaz a sajátos nevelési igényű tanulók integrált oktatását, hátrányba kerülhetnek, forrást vonhatnak el tőlük.

„A törvény előírja, hogy hány integrált gyermekhez, hány pedagógiai asszisztens jár, a törvényt már kijavították a kötelező helyett a lehet kifejezést használják a jogszabályban. Pontosan azért, mert ha az szerepel a törvényben, hogy kétszáz gyerekre jár x számú asszisztens, akkor azt ki kell finanszírozni, de ebben a normatív finanszírozási rendszerben, ami alapján ma kapjuk a pénzt, ez nincsen benne. Eddig az uniós pályázatokból, a helyreállítási alaphól (Plán obnovy) lehetett dotációt igényelni erre a célra. Viszont az unió több éve úgy nyilatkozott, hogy ez állami feladat, nem az Európai Unió kompetenciája, tehát ez a pályázati lehetőség megszűnik. Mivel ez egy fixen bevezetett állás az unió állaspontja szerint, az államnak kellene rá biztosítani az anyagi forrást.” – magyarázza a helyzetet Prékop Mária. Azt is elmondta, hogy az ő iskolájukat is érinti a változás. A korábbi pénzösszegnek, amelyet eddig pedagógiai asszisztensre kaptak, csak a nyolcvan százalékát fogják megkapni. Az ő esetükben ez még nem annyira vészes változás, vannak intézmények, amelyeknek sokkal kevesebb pénzből kell megoldaniuk ezt a problémát. A pedagógiai asszisztensek fizetésével kapcsolatban a pozsonyi iskolavezető szerint azonban más a probléma. „A baj, hogy a pedagógiai asszisztensek a legalacso-

nyabb fizetési kategóriában vannak a táblázat szerint, ők a hatos fizetési osztályban vannak, míg egy speciális pedagógus vagy pszichológus bérét egy másik fizetési táblázat szerint számítjuk ki. Így van néhány száz eurós különbség a pedagógusokat segítő munkatársak fizetésében. Ez azért is problémás, mivel speciális vagy gyógypedagógust ebből a bérbel nem tudok alkalmazni az iskola számára. A fejpénzt egy bonyolult képlet alapján számolják ki, ami az órák számát is figyelembe veszi, ezért kapunk valamivel többet, mint az államnyelven oktató iskolák, mert nekünk 13 százalékkal több az óránk, minden évfolyamban. A normatíva viszont csak a tanárokról vonatkozik, a szakalkalmazottakra nem. Tehát ebben nincsen benne egy speciális pedagógus vagy egy pszichológus bére. Azt szokták javasolni, hogy a speciális pedagógus bérét saját forrásból fizessük. De melyik iskolának van saját forrása?” – teszi fel a költői kérdést a szakember.

Honnan lehet tehát biztosítani a speciális pedagógus bérét, ha nincsen saját forrása az iskolának, merül fel a jogos kérdés. Prékop Mária szerint az iskolák legtöbbször ebben a kérdésben trükközni szokott.

Lehet maximális létszámú osztályokat nyitni. Sok iskola felvesz egy személyt pedagógiai asszisztensi szakra, vagy nevelőre, és hogy meglegyen az óra kerete, akkor erre a szerződésre kap olyan órákat, amelyeket le tud tanítani, viszont ő csak asszisztensi fizetést kap, ami az iskola szempontjából spórolás, a pedagógus viszont rosszabbul jár.

A túlórák problémáira is kitért Prékop Mária. Véleménye szerint ebben sem áll jól az oktatásügy, hiszen a törvény szerint a túlórát ki kellene fizetni, de az iskolák költségvetésében erre egyszerűen nem marad pénz.

„Az iskola nem tud túlórát fizetni, és ez helyett néhány helyen szabadságot biztosítanak. A minisztérium tett is egy engedményt ezzel kapcsolatban: egy túlóráért kaphat a pedagógus másfél óra szabadot. Eleve alacsony a fizetés az oktatásügyben és az iskolák még így is próbálnak trükközni, hogy túléljenek. Gondoljunk csak bele, hogy ebben a normatívában benne vannak az esetleges felújítások is. De a felújítási munkálatokra nem lehet pénzt megspórolni, pedig a padok kopnak, időnként festetni is kellene, csak akkor tudok spórolni, ha a rezsi költségen sikerül valamit megtakarítani, de ez ugye kétséges, időjárás függő. Nem mellesleg el kell mondani azt is, ha egy sima bútor 200 euróba kerül, amint iskolai bútor válik belőle, már 340 euróért kínálják. Nem értem, hogy miért? Az a gond, hogy az iskolába nyújtott szolgáltatás sokkal drágább. Gond az is, hogyha van olyan feladatkör, amit egy igazgató vagy a titkár, esetleg pedagógus nem tud megoldani, akkor meg kell

fizetnie valakit. Például, ha egy árajánlatra van szükség, és egyik alkalmazott sem tudja kikérni, akkor az 150 euróba kerül. Ha az iratnyilvántartás (archiválás) nincsen meg, van cég, amelyik 7000 euróért vállalja a rendbetételét, de melyik iskolának van erre forrása? A mi iskolánkban egy titkárnő van, ő nem győz mindent. Rá lehet bízni egy pedagógusra, de ki ért ehhez? Az archiválás is külön feladat, külön szakma, ehhez is érteni kell és időigényes feladat ez is. A törvény elvárja, de az iskolának ehhez nem adnak forrást. El sem tudom képzelni, hogy egy kicsi falusi iskola ezt, hogy tudja megoldani, hiszen sok helyütt az iskolákban csak egy igazgató van és ő csinál mindent, sőt a polgármesteren kívül a hivatalban is csak egy alkalmazott van, tehát ő sem tud segíteni.” – sorolja a problémákat az igazgató, aki viszont jó példákat is felsorol. „Az a jó, hogy vannak igazgatók, akikkel tudunk dokumentumokat cserélni, ők küldenek egy iskolai rendtartást, amiből ki tudok indulni és én küldök nekik etikai kódexet, amit ők tudnak átírni a saját iskolájukra. Így tudunk egymásnak segíteni, de ehhez jó kapcsolati hálóra van szükség.” – vallja Prékop Mária, aki egyébként a kommunikáció fontosságára több alkalommal felhívta a figyelmet.

Felvetem, sok iskolában a tankönyvek is gondot okoznak. Az igazgató helyesel, de erre is említ egy jó megoldást. „Könyveket is szoktunk cserélni. Ezt régebben is csináltam, hiszen mindig előfordult, hogy az egyik iskolában több volt az egyik évfolyamban a gyermek és kevesebb a másikban, másutt pedig éppen fordítva volt az arány, és akkor tudunk segíteni egymásnak. Nem szabadna, de ez nagyjából harminc éve így működik.” Ha már szóba került ez a kérdéskör, arra is kíváncsi leszek, hogy áll tankönyvekkel a pozsonyi magyar iskola, illetve megemlítem, hogy sok intézmény küzd azzal egyáltalán nincsenek tankönyvei néhány tantárgyra. Ez a gond azonban főleg a nemzetiségi iskolák esetében áll fenn, a magyar oktatási nyelvű iskolák sem állnak jól, a többi nemzetiség még nagyobb problémaként éli meg a kialakult helyzetet.

Prékop Mária is úgy látja, a tankönyv hiány általános probléma a nemzetiségi nyelven oktató iskolákban, és a minisztérium nemzetiségi osztálya erre hiába próbál megoldást találni, hiszen a tankönyvkiadást piaci alapokra helyezték, a profitorientált kiadóknál ezért a nemzeti közösségek nyelvén kiadni tankönyveket nem éri meg.

„A tankönyvek problémája elsősorban reformok idején érződik nagyon. 2008-ban is volt egy ilyen gond. A szlovák nyelvű tankönyveket is időbe tart megírni és elfogadtani, és azok lefordítása, megírása magyar nyelvre szintén hosszadalmas folyamat. Kevés a magyar fordí-

tó is. Az Ember és társadalom tantárgyra például még mindig nincsen tankönyv a második osztályosok számára. A 2008-as reformosztálynak végig nem voltak az akkori új tanrend szerinti tankönyveik. Azaz felnőtt egy generáció, akiknek nem voltak tankönyveik. A pedagógus a régit és az újat is használta, de a diákoknak nem volt könyvük. Tény, nem a tankönyvet kell megtanítani, hanem az állami pedagógiai program szerint oktatni, de azért valamilyen segédeszközzre mégis szükségünk van. Amikor megnyílt a tankönyvpiac, jött a drágulás, az angol tankönyv 10,90 volt korábban, amikor az iskolák kiválasztották a megfelelőt és megrendelték már egy euróval drágább volt. Tudtuk, hogy a szabadpiac megnyitásával lesz drágulás, de nem gondoltuk, hogy ekkora mértékű, hiszen ez országos szinten több millió eurót tett ki” - magyarázza a tapasztalatait a pozsonyi magyar iskola vezetője.

A tankönyvek kapcsán több problémát is kiemelt Prékop Mária. „Az alsó tagozaton bevezettek egy új tankönyv típust, amit minden évben meg kell venni, ezek a munkáltató tankönyvek, ezek módszertanilag jók, de költségigényesek. Ezeket a tanulók minden évben összeírják, rajzolják, hiszen a feladatokat meg kell oldani, ezért ezeket az iskolák évente megveszik, nemcsak 4-5 évente, mint a más jellegű tankönyveket. A világjárvány idején felmerült, hogy meg kellene oldani az online hozzáférést a tankönyvekhez, de sajnos olyan rossz szerződések kötött a minisztérium a szerzőkkel és kiadókkal, hogy végül ez nem sikerült. Nem digitalizálták a tankönyveket, pedig sok esetben ez is segítség lenne, mert kivethetnénk, vagy kinyomtatathatnánk a gyerekek részére legalább azokat a feladatokat, amelyeket papíralapon kell megoldaniuk. A legfontosabb könyveket megveszi az iskola, de a munkafüzetet már nem biztos, hogy ki tudja fizetni, ezért azt megvetetjük a szülőkkel, vagy megnézzük, mit vehetne meg a szülői szövetség, és megkérjük őket, hogy segítsenek. Tehát így szedjük össze a tankönyveket az alapiskolásoknak, de nemcsak mi, a többi iskola is. És akkor még nem szóltunk a szakközépiskolákról, az ő számukra sok szaktantárgyra egyáltalán nem létezik tankönyv. A szakmunkásképzők ugyanígy küzdenek ezzel a problémával. Elektrotechnika szakra jár például évente hatvan diák, nekik senki nem ad ki tankönyvet, mert anyagilag nem éri meg. Készítettem egy összehasonlítást. Az ötödikes történelem tankönyv a szlovák iskolák részére 3 euró, a magyar 7 euró. Minél többet nyomtatnak egy könyvből, annál alacsonyabb az egységára. Másrészt felmerül az is a szaktantárgyak esetében, hogy már több mint száz éve elszakítva élünk az anyaországtól, ezért a szaknyelvünk sokszor eltér a magyarországitól, sok mindent szó szerint for-

dítunk. Hogy melyik kifejezés lenne a helyes, ki dönti el, használhatjuk-e azokat a kifejezéseket a tankönyvekben, amiket az itteni magyar szakemberek használnak magyarul, bár a szlovák megfelelő tükörfordítása? Fontos kérdés, hogy van-e olyan szakértőnk, aki ezeket a fordításokat elvégezze, és van-e olyan személy, aki ezeket a fordításokat aztán elbírálja. Emlékszem rá, az egyik harmadikos biológia tankönyvben volt az egyik sarokban egy kis feladat, old meg címszóval. Abban az évben tanultuk a felszólító módú igét. Miközben a tanulók hetente kétszer azt olvasták, egy d-vel a biológia könyvben, hogy old meg, magyar nyelvtanon meg elmagyaráztuk nekik, hogy helyesen oldd meg. Tehát ezeket a tankönyveket át is kell nézni nyelvtanilag is, nemcsak lefordítani.”

Az oktatásügyet mostanában az új kurrikuláris reform miatt is emlegetik, a pozsonyi magyar alapiskolások első évfolyamai már ez szerint tanulnak.

„Már a második ilyen évfolyamunk van, az alsósok, a gyerekek, örülnek neki. Nekik ez megfelel. Alsótagozatos pedagógusként én is szívesen alkalmaztam az új rendszert. A pedagógusoknak is megfelel ez a módszer, igaz még sok mindent próbálgatunk, nézzük, mi válik be, és mi nem. Bár minden évfolyam más, tehát nem lehet sablonszerűen tanítani őket, de az igazán jó pedagógus eddig sem azt tette, hanem figyelembe vette a gyerekek igényeit és fejlettségi szintjét. A bevált dolgokat leírjuk, hogy tudjuk, mik válnak be. Már nem kell ellopni az órákból olyan dolgokra, amik a gyerekeket érdeklik, de játszva tanulnak vele, hiszen a reformnak köszönhetően szabadabban tudjuk beosztani az időt és az órákat. Nálunk ez teljesen rendben van, mind a gyerekek, mind a tanítók szeretik a reform nyújtotta lehetőségeket” – magyarázta lelkesen a pedagógus, iskola vezető. A duna utcai iskolában az első és második osztályosokat oktatják az új reform szerint. A szülőknek még néha el kell magyarázni, hogy miért nem kapnak jegyet az elsős tanulók, de lassan mindenki megszokja az új módszereket, véli Prékop Mária. Arra is kíváncsi lettem, van-e már hozadéka, látni-e már valamilyen pozitív irányt az új rendszer kapcsán. Az igazgató elmondta, még néhány évre szükség van, hogy kiderüljön, bevált-e a reform.

„Most van a második ilyen évfolyamunk, tehát az eredményekre még várni kell. De a szülők is mindig ezt kérdezik. Első osztályban még alig van valami változás, hiszen számolni, írni és olvasni tanulunk, csak sokkal játékosabban. A szülők szokták is kérdezni, miért csak játszunk a gyerekekkel, mivel játékosabban tanulunk, illetve valószínűleg a gyerekek otthon csak azt mondják el, hogy játszottunk, de közben tanultunk is. A szü-

nagyobb rugalmasságot ad az iskoláknak és a pedagógusoknak is, amit sokan pozitívan fogadtak, többen pedig kritizáltak, hiszen gondot okozhat az esetleges iskolaátlépéseknél.

Prékop Mária szerint lehet pozitív hozadéka a reformnak, csak jól kell tudni használni, ki kell használni az előnyeit. „Vannak módszertani különbségek is. Ez szerint a reform szerint ugyanis nemcsak szabad,

lőknek néha nehezebb a szóbeli értékelést megérteni, ugyanis nem jegyet kapnak, hanem elmondjuk, hogy megtanult írni és olvasni. Szerintem az a jó benne, hogy ciklusok végén van a minimum, tehát harmadik osztály végére kell tudnia valamennyi tananyagot. Ez azoknak a gyerekeknek is jó, akik kicsit lassabban rázódanak bele a tanulásba, vannak, akik kicsit később érnek. A felmérések szerint az iskolakezdő gyerekek között belépéskor akár négy év mentális különbség is lehet. Előfordul az egy év fizikai korkülönbség a halasztások miatt, de a mentális különbségek sokkal nagyobbak. Az iskolát kezdők között van, aki négy éves szinten van és van olyan, aki már nyolc éves szinten, de ezzel nincsen semmi baj, ezt a jó pedagógus le tudja küzdeni. Fontos a családi háttér, az esetleges vele született fogyatékoság, a jellembeli különbségek, vannak lassabb gyerekek, akik megfontoltabbak, és vannak olyanok, akik kicsit gyorsabbak, vannak olyanok, akik szeretnek mindent elrendezni maguk körül, tehát visszaraknak mindent a tolltartójukba, ami késlelteti őket. És ne feledjük, a mostani a gyerekeknek például sokkal rugalmasabbnak kell lenniük, eligazodniuk a digitális térben, miközben mindent meg kell tanulniuk, amit néhány évvel, évtizeddel ezelőtt is. Ezzel a reformmal tehát az a bajom, hogy nem teljes reform, hiszen hozzáadtak, de alig vettek el valamit. Azt gondolom, át kellett volna gondolni, mit vehetünk ki a tananyagból, hogy a gyerekek ne legyenek túlságosan leterheltek” – tudtam meg Prékop Máriától.

Az eddigi oktatási rendszer azt írta elő, mi az a minimum, amit a tanév végén tudnia kell a gyermeknek, most ez változik, szakaszolták és azt határozták meg, a harmadik, az ötödik és a kilencedik év végére mit kell tudnia a diáknak. A reform logikája szerint a tanulóknak nem feltétlenül minden tanév végére kell ugyanazt a szintet elérniük, hanem az adott ciklus végére kell teljesíteniük a meghatározott tanulási kimeneteket. Ez

hanem kötelező másként gondolkodni. Mindenkinek igaza van, aki azt gondolja, hogy az ő tantárgya a legfontosabb, ugyanakkor mégis azt hiszem, hogy végig kellett volna gondolni a tananyagot és valahol szűkíteni a mennyiséget. Például történelemből már nem a második világháború az utolsó nagy háború, hanem azóta sajnos volt más háború is, mi pedig még mindig az őskorról tanítjuk a legtöbbet, ami fontos, de át kellett volna gondolni, hogy mi milyen mértékben maradjon a tananyagban. Nem lehet mindent mélységekben tanítani, mert nem fog beleférni időben és a gyermekek sem tudnak mindent befogadni. Az iskoláktól pedig azt is elvárják, hogy elvigyék a gyerekeket színházba, előadásokra, versenyekre.” – véli Prékop Mária. Az igazgató szerint az új rendszer több szabadságot ad, ami jó. „Fontos, hogy a tankönyveket lehet kombinálni is. Például van három féle szlovák tankönyv, mindegyikben van valami, ami jó, én mindegyikből kiválasztottam, amire azt gondoltam, hogy módszertanilag működik, és az szerint oktattam. Az új reform erre nagyobb lehetőséget ad. Meg kell próbálni játékosan tanítani, mert a gyerekek fel tudnak egymáshoz zárkozni, de ehhez a pedagógusnak is úgy kell hozzáállnia a tanulóihoz, és akkor nem lesz gond ezzel a reformmal. De figyelembe kell venni, hogy ahány osztály, annyi féle csapat, hiszen minden gyerek más, és ezért fontos ez a módszertani szabadság, amit most kaptunk.”

Prékop Mária bízik abban, hogy az új kurrikuláris reform színvonal emelkedést is hoz, ugyanakkor szerencsés lenne, ha az állam az oktatásra több anyagi forrást biztosítana. Ezzel a megállapítással szinte minden iskolaigazgató egyetért, bízunk benne, hogy szebb napok virradnak még az oktatásügyre is, főleg a magyar iskolákra.

A cél: minden gyermek érvényesülhessen

Beszélgetés Berta Tündével, az Innovatív Oktatásért Intézet vezetőjével és a Regionális Pedagógustámogató Központ igazgatójával

Hosszú ideig kellett várni egy átfogó oktatási reformra. Több próbálkozás is volt az elmúlt években. Ez a mostani egy átfogó, az egész iskolahálózatot érintő reform. Az oktatási reform ciklusokra bontja az iskolákat, nem évfolyamok vannak, nincs alsó és felső tagozat. Az első ciklus az első három év, a második ciklus átmeneti: a negyedik és az ötödik évfolyam, és a harmadik ciklus a felső tagozat.

Szakemberek szerint azért jó, hogy ciklusokban lehet gondolkodni, mert a három év alatt van ideje a pedagógusnak megismerni a gyermekeket. A tantervet az alapján tervezheti, amilyenek az osztályban ülő diákok, lehet alkalmazkodni, mert nem mind egy, hogy a gyermek milyen környezetből jön. Az eddigi tantervek alapján első év végére meg kellett tanulni olvasni, írni, számolni, most nem lesz baj, ha lassabban halad a kisdiák, harmadik év végére lesz ideje felzárkózni. A reform lényege és központi eleme az inklúzió lesz, ami arról szól, hogy minden gyermek más, nem csak azokról szól, akik sajátos nevelési igényűek, mert figyelembe kell venni azokat is, akik nagyon tehetségesek valamiben, a pedagógusnak az is a feladata lesz, hogy minden gyermek érvényesülhessen.

Berta Tünde, az Innovatív Oktatásért Intézet vezetője és a Regionális Pedagógustámogató Központ igazgatója szerint a reform sok lehetőséget biztosít, fontos, hogy a pedagógusok merjenek bátrak lenni, az iskoláknak pedig meg kell határozniuk önmagukat, a tanulóknak meg kell tanulniuk tanulni. A reformról és az iskolákról Berta Tündével beszélgettünk.

Évek óta téma, hogy át kell alakítani az oktatást, most igazából benne vagyunk a reformban, de miről szól és miért tartotta fontosnak az oktatási minisztérium azt, hogy reformokat iktasson be, mi volt ennek az előzménye?

Szlovákia már hosszabb ideje a PISA mérésekben alul teljesít, a szövegértési és a matematikai kompetenciákban is alatta vagyunk az európai átlagnak, ezért azt gondolták a szakemberek, ha emelni akarják az oktatás színvonalát és a minőségét, változás szükséges. Ez volt az egyik elindítója annak, hogy reformban gondolkodnak. A reform gondolata sokkal régebbre nyúlik vissza. Az, hogy most 2026-ban elindul, ez egy 4-5 éves folyamat, aminek a „pilot”, vagyis a kísérleti program része már három éve zajlik, ez nem egy gyors folyamat, ami most elindul 2026-ban, hanem egy átgondoltabb, hosszabb távú munka eredménye.

Nagyon röviden, hogy miért is kellett ez a reform, és mi ennek a lényege: a hangsúly a 21. században az izolált tények memorizálásáról, a sokoldalú és funkcionális műveltség rendszeres fejlesztésére helyeződik át, ez mint jelmondata a reformnak, talán mindent elmond egyszerre. Megmagyarázom: a sok memorizálón való, a mélytartalmi megértés háttere nélküli tanárközpontú tanításról, tantárgyakban való mozgásból kellene áttérnünk a reform gondolataira, és kompetenciaalapú műveltségi és gondolkodási folyamatok fejlesztésére, szorosabb tantárgyközi kapcsolatok kiépí-

tésére és alapvetően erősebb tanulói aktivitásra, ahol a tanulónak át kellene vennie a saját tanulása fölötti felelősségét, és ezt kellene átadnunk a tanítókörzpontú folyamatok mellett.

A reform oktatási területekben gondolkodik, az oktatási területeken átívelő különböző kompetencia területekre összpontosítva, tehát keresztmetszeti műveltségekben gondolkodva. A kompetenciaterkép bővült tavasszal az AI-jal, vagyis a mesterséges intelligenciával. Az AI nem mint új tantárgytartalom jelenik meg, hanem a digitális kultúra keretén belül, de mint keresztmetszeti kompetencia elvárja, hogy az összes tantárgy keretén belül az oktatás részévé váljon.

Elhangzott, hogy rosszak voltak az felmérések eredményei, ez az oktatási reform változtatni fog ezen, mivel fogják tudni elérni, hogy magasabb legyen a tudásszint, hogy sikeresebbek legyünk ezeken a teszteken?

Az iskolai eredményekre egy átgondoltabb, módszertanilag nyitottabb rendszerrel, egy jobban átgondolt anyagtartalommal és egy gyerek központúbb hozzáállással lehet hatni. Figyelembe kell vennünk, hogy hol tart ma a világ, és milyen volt 20 évvel ezelőtt. Át kell gondolnunk, hogy mi az, amit a ma iskolájától várunk, mi az, amit a ma iskolája kell, hogy nyújtson ebben a tanítási, fejlesztési folyamatban. Tudjuk, hogy már nagyon régen ideje lett volna annak, hogy ezeket rendszer szintjén gondoljuk át, és változtassuk.

Az egész rendszerben változik a pedagógus szerepe, most már nem az az elsődleges, hogy ő a tudás átadója és hordozója, hanem az, aki koordinálja ennek a tudásnak a megszerzését és folyamatát. Ezért hangsúlyozzuk a gyerekközpontúságot, nem az az elsődleges, hogy magoljanak a diákok, továbbra is szükség van arra a lexikális alaptudásra, ami kell ahhoz, hogy gondolkodjunk, de a feladat az, hogy gondolkodjanak a gyerekek, és megtanuljanak tanulni. A világ gyorsan változik, ma már nem lehet arról beszélni, hogy bemegek egy alapiskolába, elvégzem, és ott befejeztem a tanulást, élethosszig tartó tanulásról beszélünk, és annak azért nagy szerepe van, hogy megtanulunk-e tanulni, és hogyan tanulunk meg tanulni. Elsősorban ez lesz a pedagógus feladata, hogy terelgesse ezen az úton a gyerekeket, hogy tudjanak gondolkodni és tanulni, és átvállalni a felelősséget a saját tanulásuk felett.

Sokszor sok helyen hallani a szülők szerepét, hiszen nekik is el kell fogadniuk a változásokat. Milyen lesz a szülők szerepe, illetve hogyan módosul a felelősségük ebben a reformban?

Jó lenne, ha a szülők nagyobb tájékoztatást kapnának, hogy tudják, mi az, ami ebben a reformban történik és zajlik a gyerekek körül, és hogy milyenek a módszerek, elvárások a gyer-

rekekkel szemben, ez azért fontos, hogy a szülőt be tudjuk ebbe a folyamatba és gondolkodásmódba kapcsolni. Ez külön feladata magának a reformnak, hogy valójában nem csak a gyerekeket, vagy az iskolát kell megreformálni, hanem a gondolkodásmódot, hogyan gondolkodunk magáról az iskoláról. És ez nem olyan egyszerű dolog, hiszen ma már a szülők is mást akarnak az iskolától, mint 20 évvel ezelőtt. Más a szülői generáció, másképp gondolkodnak, teljesen mások az elvárásaik is. A szerepük leginkább az, hogy elsősorban támogassák ezt a folyamatot, álljanak ott a gyermekük mellett, bízzanak a pedagógusban és a rendszerben, hogy az iskolában azért történik úgy, hogy az ő gyerekének jó legyen.

Mitől lesz sikeres ez a reform, mit várnak tőle?

Sikeres az emberi tényezők miatt lehet, lesz, mert rajtunk múlik, hogyan tudjuk ezt hosszú távon fenntartani. A másik az állam részéről a támogatói rendszer, és ki kell mondani, fontos tényező: a pénz is.

Nem mindegy, hogy tudunk-e mögé tenni anyagi forrást, mert nem csak az asszisztensek fizetésére kell a pénz, hanem egy támogatói rendszer fenntartása is pénzbe kerül, és lehet, hogy pont olyan szükséges egy pedagógus támogatói rendszer fenntartása, mint az asszisztensek jelenléte egy tanteremben ahhoz, hogy ez a támogatói rendszer fenntartható legyen. A tapasztalat az, hogy hosszabb időnek kell eltelnie, amíg egy folyamat automatikussá válik, és ha nem tart kellő hossz az a jelenlét vagy támogatás, még ha ez a jelenlét csak távoli is, akkor sokkal hamarabb képes ez elsorvadni, vagy nem válik automatikussá.

Tanácsként azt mondanám, hogy a pedagógusok merjenek bátrak lenni. És nyitottak a változásra. Azt gondolom, hogy ez a reform egy lehetőség arra, hogy újra definiáljuk önmagunkat, az iskoláinkat, hogy meghatározzuk a minőséget, hogy mi az, amit mi szeretnénk, és ahogyan szeretnénk. Ehhez pedig bátorság kell, hogy ami megszokott, ami megvolt, abból kilépjünk.

Szóba került a támogatói rendszer, miért fontos, miért jó, hogy van a támogatóközpont, mivel tud segíteni?

Már negyedik éve működtetjük a Regionális Pedagógus Támogatóközpontokat, teljes csallóközi lefedettséggel. Ez azt jelenti, hogy 42 mentorral 226 iskolát fedünk le jelen pillanatban, szlovák- és magyar iskolákat vegyesen, a magyar iskoláink nagy százaléka dolgozik velünk, most már folyamatosan, lassan három éve.

Mint Regionális Pedagógus Támogatóközpont olyan szereppel jöttünk létre, hogy egyéni támogatást nyújthassunk az iskoláknak és pedagógusoknak, ebben helyet kapott a mentorálás, helyet kaptak a rövid támogatások, csoportos támogatások, mint képzések, mint facilitált támogató csoportok létrehozása, és egy másik nagyon fontos része volt magának a rendszernek, hogy hálózatosítsunk, tanítsuk meg egymástól tanulni az iskolákat, nyissuk meg egymás előtt azt, ami jó, és próbáljunk építeni egy szakmai közösséget, akik támogatják egymást. Három év alatt eljutottunk oda, hogy megnyitjuk az iskoláinkat, körülbelül egy másfél-két éves munka után hajlandók a pedagógusok megnézni a másik intézményt. Nem volt könnyű eljutni odáig, hogy valaki bevállalja azt, én beengedem a környék iskoláit, tanító néniket, hogy nézzék meg, én mit csinálok, vagy mit csinálok másképp. Most már azt mondhatom: ez nagyon szépen épül, és az elsődleges cél tényleg az, hogy egy olyan szakmai, közös tanulási terepet, helyet, lehetőséget biztosítsunk, ami a régió számára fontos. A magyar iskolák megmaradásának egyik legfontosabb kulcsa az, hogyan tudunk együtt, összefogva menni előre és dolgozni, közösen építeni, javítani az oktatási intézmények minőségén, és az másképp nem megy csak úgy, hogyha beszélünk egymással, ha együtt építjük mind magunkat, mind az iskoláinkat.

Szó volt már róla, hogy változik a tanári szerep is, milyen változásokra lehet számítani?

Ahhoz, hogy egy egészséges fejlődés menjen végbe, fontos része magának a folyamatnak az is, hogy a pedagógus megfelelően vegye ki a részét a változásokból. Aki nem érzi jó magát a saját bőrében, az nem tud semmilyen más fronton teljesíteni. Nagyon fontos, hogy legyenek olyan pillanatok vagy helyek, ahol a gyerek azt érzi, biztonságban van, jó helyen van, és

hogy nyugodtan tud jelen lenni és belehelyezkedni abba a folyamatba, amit ott tőle elvárnak. A tanárnak meg kell keresni az utat ahhoz a gyerekhez, vagy a gyerekcsoporthoz, képes kell, hogy legyen a gyerekcsoportot együtt mozgatni, vagy egymásra hangolni.

Eddig az volt a feladat, hogy be kell menni, ez van előírva, ezt kell megtanítani, és akkor betűre betartva ezt megtanítjuk, mert majd a tesztelés 9 megmutatja, mit tudnak a gyerekek. Ezt így fogjuk leírni, és ha tesszik, ha nem, akkor is lenyomjuk azt a nyelvtant a gyerekek torkán 5-ben, amit lehet, hogy 9-ben jobb lenne, ez az új rendszer erre most lehetőséget ad, hogy máskor és máshogy tanítsuk meg ugyanazt, attól függően milyenek a diákok.

2023-ban kezdődött meg a mostani reform bevezetése, 2026 szeptemberétől válik kötelezővé. Módosult valami az elmúlt években a reformmal kapcsolatban?

Lezárul a 2023-ban indult pilotidőszak, és a 2026 az az év, amikor kötelezővé válik az új állami oktatási program alkalmazása vagy applikálása minden egyes iskola számára. Újabb változás, hogy Szlovákia AI ország szeretne lenni és kísérleti jelleggel szerződések aláírásával vállalta, hogy az iskoláiba a mesterséges intelligencia oktatását beviszi intenzíven, és ez is kötelezővé válik az iskoláink számára 2026 szeptemberétől.

Ami biztos, hogy most már összeér az a támogatási rendszer, amit kísérleti jelleggel 2023-tól elindítottak, és nagy reményeink szerint tovább és folytatásként jelen lesz ebben a rendszerben. Igaz, a RCPU mint név meg fog szűnni, de maga a személyes támogatói rendszer a Nivam mellett és a különböző kiépített portálok és mód-

szertani tananyag támogatások mellett továbbra is élni fog. Eduhub néven fog tovább futni a gyakorlatban.

Az oktatásban más változók is vannak, nagyon fontos dolog, hogy fejünk felett lóg az optimalizációk kérdése, ami az éven szintén elindult: nagyságsszorító csökkentés, úgynevezett, egyeztetési eljárás a támogatás és a fejpénz csökkentésével szemben. Ez a következő pontja annak, hogy nekünk nagyon komolyan el kell azon gondolkodni, mi a mi magyar iskolánk és mi a mi helyzetünk ebben. Azt gondolom, hogy ez a kisebbségi tét és lét a minőségi oktatás felé való elmozduláshoz ebben a pillanatban elengedhetetlen, és nincs több lehetőség és alkalom, mint akkor, amikor újra kell gondolnunk a saját iskolai programjainkat, hogy ezt komolyan vegyük és meg is lépjük.

Nagyon sok iskolával dolgozunk, és nagyon sok iskola dolgozik a saját iskolai oktatási programján, ahol a kompetenciaterkép alapján kell beállítani a saját minőségi mutatóit, saját tantárgyi folyamatait. Most ebbe bele kell építeni az AI-t, mint olyat.

Mit jelent a mesterséges intelligencia beléptetése az oktatásba?

Folyamatként kellene, hogy belépjen. És ami jó hír, hogy viszonylag sok segítséget nyújt hozzá maga a minisztérium és az állam. Központi hírportállal rendelkezik, amely az AI bevezetésének központi felülete épp úgy, ahogy a vzdelávanie²¹ volt az iskolai programra, nyitott felület, és elkészült hozzá a digitális oktatási programtervező felület.

Hat területre bontja a rendszert, amely innováció a mesterséges intelligencia bevezetését kellene, hogy megtámogassa. Mindegyik csoport alatt, mint téma megjelennek a támogatói eszközök, megjelennek a leírások és megjelennek a módszertani segédletek, hogy milyen formában és hogyan kellene az adott területet integrálni és az adott területet beépíteni a teljes folyamatba. Tomáš Drucker oktatásügyi miniszter azt mondja, hogy az AI nem fenyegetés, hanem segítőtársa tanároknak, diákoknak és hallgatóknak. Azt akarjuk, hogy minden iskola hozzáférhessen modern és biztonságos eszközökhöz. Ami pozitívum ebben a folyamatban, hogy viszonylag strukturáltan áll hozzá a minisztérium ehhez a témához és ehhez a bevezetéshez, tehát hogy egy nagyobb mennyiségű és minőségű mértékű segítséget igyekszik az iskolák felé biztosítani, és ehhez a támogatói rendszer is épül mentori segítség formájában és képzések formájában egyaránt. A módszertanyagok tárháza pedig nagyon széleskörűen elérhető.

Öt kulcsterület köré szerveződik maga az AI műveltség bevezetése és bármelyik AI pillanat az iskolában

ehhez az öt kulcsterülethez kell, hogy igazodjon. Pozitívan értékelem a negyedik és ötödik kulcsterületet, amit maga a minisztérium is kiemel, ez pedig a felelősség és a biztonság megléte, a mesterséges intelligencia etikai és adatvédelmi háttere és az identitás és a digitális egyensúlynak a beállítása. Gépi gondolkodás, mesterséges intelligencia, de hogy ez hogyan és mint fog végbe menni, az csak rajtunk pedagógusokon múlik.

Ennek azért lehetnek negatív következményei is.

Ami számomra döbbenetes a folyamatban, hogy itt is meghatározták: a gyerekek egyes ciklusok végén mi mindent kell tudni. És számomra nagyon meglepő például az a mondat, hogy a harmadik év végén tanári segítséggel egyszerű promptot fogalmaz meg a harmadikos gyerek. (A prompt az AI rendszereknek adott utasítás vagy kérdés, amely alapján az választ ad vagy tartalmat gyárt - szerk.megj.). Nem tulajdonít emberi tulajdonságot az AI-nak, értékeli a valós emberi kapcsolatokat, megkülönbözteti az AI eszközt a többi technológiától. Nem tudom, tényleg tartunk-e itt, amikor bezárjuk szekrénybe a mobilokat, elzárjuk a technológiát, és hogy a digitalizációs folyamatunk tart-e ott, hogy a harmadik végére ilyen jellegű kompetenciákat építsünk. Azzal együtt, hogy az összes többi ciklus végén nagyon mély elvárások vannak, amiktől olyan szempontból nem félek, hogy a mai fiatalok ehhez hozzáférnek és sokkal előrébb vannak ebben, mint a mi pedagógus társadalmunk. A másik nagyon fontos dolog, nem vagyok benne biztos, hogy fölfutórendszerben kell az AI-t magát bevezetni, azt gondolom, hogy a ma rendszerben lévő gyerekeknek mindenkinek szükséges, hogy tudatos felhasználóvá neveljük őket. Tehát nem csak azokat, akik most első osztályban mennek, hanem azokat is, akik már ötödik, hatodik netán nyolcadik évfolyamban ott vannak ebben a folyamatban.

Egyébként elkészült egy etikai kódex az AI használatáról minisztériumi támogatással az általános és középiskolák számára. A bevezetés nagyon fontos része, az adatvédelem és a jog, és annak az érzékenysége.

Térjünk ki a magyar iskolákra, az Önkormányzati Szemlében is foglalkoztunk már vele, hogy csökken a magyar iskolákba íratott gyermekek száma. Vonzóbbá lehet-e tenni az új oktatási reformmal valahogy a magyar iskolákat?

Egyértelmű, a demográfia nem a mi malmunkra őröl, a fogyás pillanatnyilag sajnos megállíthatatlan. Mi, magyarok gyorsabban fogyunk, mint a szlovák lakosság. Azzal együtt, hogy a szlovák lakosság is nagyon drasz-

tikusan fogy az európai átlaghoz viszonyítva. Viszont az oktatásban van egy kis mozgásterünk. Nagyon fontos, minőségileg hogyan állítjuk be az iskoláinkat, mert általában 2-3000 gyermekről szoktunk beszélni, akik magyarként nem magyar iskolába járnak, hogy nekik ne a szlovák iskola legyen az opció, hanem az anyanyelvi oktatás, ugyanis azzal tudjuk stabilizálni a saját létszámainkat és folyamatainkat.

Akkor beszéljünk arról is, miért érint minket másképpen ez a reform, és miért fontos számunkra, vagyis a magyar iskoláknak?

Három pontban fogalmaznám meg, de ez nem teljesen fedi le a valóságot. Az első: a nyelvi kettős feladat: a magyar iskola egyszer kell, hogy anyanyelvi és identitás megőrző legyen, és az elvárás egy magas államnyelvi kompetencia fejlesztése. Ez a kettősség nem könnyű, hiszen két különböző szerkezetű nyelv tanítása és a két különböző szerkezetű nyelv tanításának a minősége és mélységének a megléte elvárás a mai iskolával szemben.

Másodikként: van egy helyi közösségbeli küldetése is, minden olyan igazgatói találkozón és beszélgetésen, ahol elkezdtek az éven nyitni az minőségi iskolák kérdését ez sarkalatos pont volt, hogy miért kell nekünk magyar iskola a falunkba? Hát mert a helyi közösség meglétét támogatja. Megszűnik az iskola, megszűnik a helyi közösség, megszűnik a magyarság, jöttek a szélsőséges mondatok.

Alapvetően a reform teret biztosít annak, és az új iskolai program lehetőséget ad annak, hogy a helyi közösség számára is hatékonyak tudjunk lenni. És ez a jelenlét, ez a kultúra, ez az önazonosság, amit hordozunk kell magunkkal a saját közösségünkön belül ma, aktívan beépíthető ebbe az iskolai programba. Tehát itt a lehetőség, hogy meggondoljuk, hogy mi az a szerep, amit betöltünk, és azt tudatosan neveljük és alakítsuk az iskolai programunkon belül. Az iskolai program alakítás egy keretrendszer. Ebben mi határozzuk meg azokat a súlypontokat és helyeket, hogy mit hova viszünk be. Sőt, ez külön elvárás is, hogy a regionális tudatosság és ismeret része legyen ennek a tantervnek.

A harmadik pedig, ami nagy mértékben befolyásol minket az a kapacitás és a méretkérdés.

Maga a reform nagyon nagy terheket ró az iskolára. Ha csak az alapreformot vesszük és nem vesszük bele, hogy jön az AI, az inklúzió és az egyéb kérdések, amik egyszerre zúdulnak az iskolákra. Egy nagyobb tantestület könnyebben birkózik meg a kihívásokkal, ha egy jól felépített rendszerrel bír az intézmény, könnyebben meg tud birkózni egy ekkora kihívással, mint egy három-négy fős tantestület, ahol egy vagy

két embert terhel a teljes folyamat és a teljes folyamatnak a beállítása. Mi azt tapasztaltuk és láttuk az elmúlt egy-két évben, hogy most már kezdünk gondolatban afelé nyitni, nem vagyunk ebben a folyamatban egyedül. Tehát a kapacitásainkat és a folyamatainkat nem kell, hogy egyedül gyűrjük. Szerencsére azt is tapasztaltuk, hogy kezdünk szépen lassan, apró lépésekkel behálózatosodni.

Ha csak egymással kommunikáló igazgatói klubokról beszélek, vagy arról, hogy a kollégák már felmerik hívni egymást, és megkérdezik egymástól: te hogyan csinálod, vagy megmerik nyitni az osztályaikat, hogy gyere, nézd meg, nálam hogyan néz ki egy tanítási óra, és nyíltan tudnak erről beszélgetni, már előrébb vagyunk egy lépéssel. Ez az út vezet előre, ahhoz, hogy mi jól be tudjuk magunkat definiálni, meg tudjuk fogalmazni, mit szeretnénk és hogyan, a saját specifikumainkat be tudjuk állítani, együtt kell tudnunk dolgozni.

Ebben is vannak tapasztalataik? Mennyire tudnak együtt gondolkodni, dolgozni az iskolavezetők és a pedagógusok?

Az idei tanévben kezdett intenzívebbé válni az együttműködésünk. Az iskolaiigazgatók nyitottabbakká váltak arra, hogy akarjanak egymással találkozni, közösen problémát oldani, beszélgetni, kaphassanak tőlünk segítséget. És az oktatáspolitikai fórum is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy nem egy intézmény terhe volt maga a folyamat, hanem többen bekapcsolódtak ebbe, többször találkoztunk a vezetőinkkel azokban a régiókban, ahol mi működtetjük a mentorhálózatainkat, és nagyon komolyan és sokat beszélgetünk arról, hogy mi az iskola minősége. Megpróbáltuk megfogalmaztatni az iskola vezetőségével, hogy mi hogyan gondolkodunk a magyar iskoláról, akár a sajátról, akár globálisan, mert minden környék, minden vég, minden iskola specifikus a saját maga módján, de ahhoz, hogy kisebbségi oktatás megmaradásáról beszéljünk, nekünk egy együttesen

hangosan kimondott koncepcióról, együttesen megfogalmazott minőségről is beszélnünk kell.

Össze lehet-e foglalni valahogy, hogy ezeken a megbeszéléseken mire jutottak?

Öt kis fogalomba, vagy nagyobb széles kalapba raktam bele azt, ami ott kijött, csak olyan kompetenciákat hagytam, vagy minőségi dimenziókat, amelyek befolyásolják a reform lefolyását és azt, hogyan gondolkodunk a mi iskolai programunkról, és markánsan ez az öt terület rajzolódott körbe azokból, amiket a kollégák mondtak azzal együtt, hogy minden esetben domináltak az érzelmeink. Azt gondolom, hogy muszáj, az érzelmeinkből egy kicsit lejjebb vennünk, hogyha minőségről akarunk beszélni, mert a megmaradásunk nem az érzelmeinken keresztül fog megtörténni, hanem azon, hogy tudunk-e olyan minőségben jelen lenni és olyan alternatívát biztosítani, hogy ne legyen kérdés, hova megy az a gyerek iskolába, még ha 5 km-t utaztatni kell, akkor sem, és nem marad a faluban lévő szlovák iskolában, mert a magyar iskola pont olyan jó minőségű, sőt jobb, mert az identitást és az anyanyelvi oktatást is tudja biztosítani.

Tehát az öt terület: először is az anyanyelv magassága, egy igényes köznyelvű, kincshasználat, kultúra, önbizalom, identitás nevelő szerepe az anyanyelvnek. Vagyis egy minőségi magyar nyelv oktatása az pillanatnyilag elengedhetetlen ebben a folyamatban. Szerintem ebben akár az AI is tud segíteni, mert ahogy a gyerekeink nem szeretnek könyvet olvasni, a digitális világban nagy mennyiségű szöveget olvasnak. Ezen keresztül egy kicsit közelebb lehet hozni azt a típusú szövegértés fejlesztést, kritikus gondolkodásfejlesztést, ami felé a mai fiatalok nyitottabbak, mint mondjuk egy Dosztojevskij regény elolvasása felé. Az, hogy milyen minőségben nyújtjuk az anyanyelvet és az identitást, az egy kulcskérdés.

A másik, ami mindenütt markánsan előjött, az az állanyelvi kompetencia fejlesztése. Itt akár több projekt-ről is beszélhetünk. Tudjuk, hogy vannak próbálkozások a nyelv tanításának a modernizálására, az egyetemeken, a pedagógus szövetségnél is ebben azért olyan rosszul nem állunk, de nagyobb összefogás kellene. Lehet, valamilyen fórumot a szlovák nyelv oktatásra is ki kellene találnunk, és egy egységesített koncepcióval előállni, mert elvárás, a szülők elvárása és sok esetben a szlovák iskola választása is azon múlik, hogy az adott párhuzamos magyar intézményben milyen minőségű a szlovák nyelv oktatása. Fontos a módszertani nyitottság, és tudatos módszertanválasztás. Itt látom a legnagyobb kérdéseket.

Amikor mi elindultunk, akkor legtöbbször az volt a kérdés, hogy de mit kell másképp csinálni, ha már én most is tartok projekt órát, most is csinálunk projekte-

ket, most is csoportmunkában dolgozunk, most is használom a kanvát, most is digitalizálok, és valahogy nem fordul vissza, nem mutatkozik meg a gyerekek tudásszintjében, hogy mi mennyire színesek vagyunk és milyen formában milyen módszerekkel dolgozunk. Ott van a tanárok tarsolyában a módszertan, de annak az ellenőrzése, ez az önellenőrzés, hogy megálljunk egy ponton és ellenőrizzük, jól csináljuk, jó irányba haladunk, ez kell az én gyerekeimnek, nem történik meg. Az ellenőrzés, a kontroll a folyamatban, hogy tudatos módszertan választás történjen vagy tudatos módszertani átállás, az egy folyamat és nem egy eszközhasználat.

Nekünk folyamatként kell gondolkodni arról, hogy milyen módszertannal és hogyan állítjuk át az iskoláinkat, hogyha minőségi változást akarunk elérni. Nem elég az, hogy két kolléga használ csoportmunkát, és az iskola többi része nem. Nemzetközi kutatások mutatják, hogy a csoportmunkára alapuló rendszer mozgatás egy iskolában akkor effektív, hogyha a gyerekek óráinak 20%-a csoportmunkában történik. Méri valaki, nézi valaki, hogy egységesen használják-e a kollégák ezeket a módszereket? Van-e visszacsatolás, hogy jó-e, ahogy csináljuk? Itt van az a pont, hogyha mi most tervezünk, iskolaprogramot építünk, milyen módszerekkel fogunk dolgozni, azt is beletervezzük, hogy fogjuk mérni, hogy kapunk visszajelzést arról, hogy jól csináljuk, és ha kell, hogy fogunk módosítani. Tehát, egy sokkal komplexebb gondolkodási irányba kell, hogy elmenjünk.

Eddig mindig felületesen a fióknak gyártottuk ezeket az iskolai programokat, de ez a 2026-os év, ez a gondolkodásváltás éve is. És én azt szeretném, hogyha nem a fióknak gyártanánk ezeket az iskolaprogramokat, hanem tudatos, átgondolt módszertannal futnánk bele, ami tényleg segít és hatékony a gyerekeinknek is. És ez teljesen egyéni lesz iskolánként, ez egy külön profil tud lenni, mert az egyik iskolában ez tud működni, a másik iskolában az tud működni.

Fontos pont az is, mekkora a szociális felelőssége a mi iskoláinknak, ez is mindig előjön. A két véglet a tehetséggondozás és a főzárkóztatás. A mi iskoláink nyilván mindenki tisztában van vele, hogy sokkal nagyobb arányban dolgoznak szociálisan hátrányos helyzetű gyerekekkel. A differenciálás folyamata nem egy egyszerűen könnyen kezelhető dolog.

Legnagyobb kockázat 2026-ban, ami most mindenki fölött lebeg, az optimalizáció. Sokkal jobban reszketünk tőle, mint az iskolai programtól, sokkal nagyobb intenzitással kellene most az iskolai programra és a minőségünkre koncentrálni, mint az optimalizációra, mert ezt nem fogjuk tudni elkerülni. Azt látom a terepen, hogy az egy blokkoló tényező a gondolkodásban és a hozzá-

állásban, mert mindenki most félretéve mindent, azért harcol és kapar foggal körömmel, hogy jaj csak engem ne zárjanak be.

Itt az lesz a lényeg 10 éven belül, hogy leszünk-e, hogy lesz-e magyar iskola, ami a mi magyarságunkat megtartja, és hogy az milyen minőségű lesz, és hogy az 5 km-rel arrébb lesz vagy nem, az nem lesz kérdés a jövőben, az ma kérdés. De mi nem gondolkodhatunk csak a mában.

Minden lépés, amit most teszünk, 5-10 éves kifizutási idővel bír. Nekünk nagyon komolyan kell venni azt, hogy milyen minőségben kezdünk gondolkodni arról, mi is a mi iskolánk, és mi az a minőség, amit ez az iskola biztos, hogy tanítani tud ebben a folyamatban.

Mégis mi lehet a jó megoldás? Mire kell figyelni?

Vagy mi döntünk, és mi hozzuk meg a döntéseinket a minőség irányába, vagy ezt eldöntik fölöttünk, és onnantól fogva azt kell csinálni, amit majd diktálnak.

Egy nagyobb intézmény könnyebben meg tud birkózni a kihívásokkal, az is igaz, hogy az extra nagy intézmény is teher az átállásban, de sokkal könnyebben birkózik meg ezzel a sok mindennel egy 15-20 fős vagy 30 fős közösség, mint egy négy fős közösség, akire ez a teljes teher ráhárul.

Én azt látom, hogy nagyon le vagyunk maradva a digitalizációban, és mindig ott tartunk, hogy tiltunk, reggel összeszedjük, dobozokba vagy szekrényekbe kerülnek a mobilok, majd hetedik óra után, mikor kicsengettek, bemegy a diák, és kikérheti a mobiltelefonját, ezt nem tudjuk elkerülni, ez itt van. Azt kellene beépíteni abba a minőségbe, amit kínálni akarunk, és tudatosan gondolkodni felette, hogy mi pedagógusként, hogyan tudunk emberként jelen lenni ebben a folyamatban, és hogy tudjuk a lehető legtöbbet adni a diákjainknak a személyes jelenlétünkkel.

Sok kérdésre kell még megkeresnünk a választ. Ilyen a stratégiai késlekedés is, van-e még hova késlekednünk ebben a folyamatban, mert érzek egy kis megtorpanást, főleg a roadshow-k után, ahol az volt az elsődleges, hogy mindenki addig védi a saját területét, ameddig csak tudja. Azt gondolom, hogy egy kisiskola már nem tervezhet iskolaprogramot úgy, hogy nem ül össze azzal az iskolával, ahova mennek a gyerekei. Annak az első ciklusnak ott kell véget érnie ugyanolyan mélységben, mint azoknak a gyerekeknek, akik a nagy iskolába járnak, mert azok a gyerekek oda fognak elkerülni, nem ördögtől való egy tagintézményi helyzet addig, amíg tartható és amíg a falu ebben partner. Nincs időnk arra, hogy késlekedjünk még egy évet, mert elfut felettünk az idő, és aztán egyszer csak azt fogjuk látni, hogy 220 iskolából lett 100 iskolánk, vagy még kevesebb. Egyszerűbb, ha mi defini-

áljuk be, mi nekünk a jó, és mi az, ami tartható, és mi az, ami minőségben megtartható, és jól működtethető.

Van mozgásterünk, egy sokkal erősebb helyi arculat kialakításában, egy erősebb és jobb minőségibb iskolai program megírásában, és nem kell egy nekifutásra. Úgy, ahogy az állami oktatási programot revidáljuk, a mi iskolai programjainkat is revidálni kell. El kell indulni egy vízió, egy cél irányába, a mérföldköveknél megállni és visszatekinteni, jó utat választottunk-e, jó eszközöket választottunk-e, jó helyen vagyunk-e, azt a minőséget hozzuk-e, azzal megy ki a gyerek, amit mi szeretnénk volna. Tehát, hogy ezt tudjuk tudatosabbá tenni és az iskola-programon keresztül egy komolyabb arculatot kialakítani. Az újszerű módszerek bevitelét tudatosá kell tenni.

A nyelvi tudatosság megjelenése, a személyre szabott támogatásnak a biztosítása, az inkluzívabb jelenlét, ez is az iskolai program része kellene, hogy legyen. Számomra talán a legfontosabb az egészben a hálózati tanulás, vagyis az, hogy nem zárkózunk be a kis burkainkba, a kisiskolánkba, hanem bedefiniáljuk magunkat, mint rendszer, és képesek vagyunk egymástól tanulni, és képesek vagyunk egymás felé nyitni. Szerintem, tanulni már tudunk, ha ott képesek vagyunk nyitni és képesek vagyunk megmutatni. Tehát, hogy ez a legnagyobb deficit és a legnagyobb lépés tudna lenni, a legnagyobb mozgástér ebben van, hogy hálózatban gondolkodjunk, ne egyéni iskolákban, kistérségi hálózatban dolgozzunk, dolgozzunk országos hálózatban minden szinten külön definiálva, de gondolkodnunk kell abban, hogy ezt most nem egyedül kell végig vinnünk, mert annak nem lesz szép vége.

Milyen tanácsot lehetne megfogalmazni?

A magyar iskola számára a reform csak akkor lesz esély, ha minőségi önmeghatározássá válik. Fontos arra is gondolnunk, mit mondunk 10 év múlva, mik lesznek azok a lépések, amit ha nem csinálunk meg, leginkább bánni fogunk, és mik lesznek azok a lépések, amikre büszkén tekintünk majd vissza. Ez az a fordulópont ebben az új indulásban, ahol végig kell gondolnunk merre és hogyan tovább.

Vadkerti Neszméri Csilla

Az oktatási reformról a nemzetiségi iskolák szempontjából

A Szlovák Kormány Nemzeti Kisebbségi Tanácsának májusi ülésén téma volt a szlovákiai nemzetiségi nyelvű oktatás helyzete is. Az ülésen a minisztérium munkatársai által kidolgozott anyagot és beszámolót hallgatták meg a tagok. A Kisebbségi Tanácsban minden Szlovákiában bejegyzett nemzeti közösségnek van tagja, illetve póttagja. A beszámolót az alábbiakban olvashatják magyar nyelven.

kisebbség nyelvén tanítani, figyelembe véve a nemzetiségi kisebbségekhez tartozó gyermekek és tanulók nevelésének és oktatásának sajátosságait - tehát

végre bekerült a törvényekbe a nemzetiségi oktatás fogalma.

Jogsabályi változások

2025-ben a nemzetiségi oktatás területén még az előző időszakban elfogadott jogsabályok voltak érvényben, miközben párhuzamosan zajlottak az oktatási rendszer szélesebb körű reformjának előkészületei. Jelentős jogalkotási lépés volt a szlovák kormány által 2024-ben elfogadott közoktatási törvénymódosítás, amely 2025. január 1-jén lépett életbe, és több, a nemzetiségi oktatást is érintő változást hozott. A nemzetiségi közösség nyelvén oktató iskolák (a továbbiakban: „nemzetiségi tannyelvű iskolák”) mellett meghatározásra kerültek a nemzetiségi nyelvoztatást folytató iskolák is, ahol a nemzetiség nyelvét és irodalmát oktatják, valamint egyes további tantárgyakat is lehet a nemzeti

Ez a kiegészítés pontosítja, hogy a nemzetiségi nyelvoztatást folytató iskolákban is törvényi kötelezettség a „nemzetiségi oktatás sajátosságainak” betartása, amelyeket az állami oktatási programok határoznak meg, így ezek az intézmények szintén a nemzetiségi iskolák közé tartoznak. Fokozatosan bevezetésre került továbbá az alanyi jogon járó támogató intézkedések rendszere, amelyeket a törvény szerint a tanuló anyanyelvén vagy az iskola oktatási nyelvén kell biztosítani.

A 2025-ös év az átfogó változások előkészítésének jegyében telt. A Szlovák Köztársaság Oktatási, Kutatási, Fejlesztési és Ifjúsági Minisztériuma (a továbbiakban: „oktatási minisztérium”) nagyszabású oktatásügyi jogsabály-reformba kezdett. 2025. október 21-én a Szlovák Köztársaság Nemzeti Tanácsa több olyan törvény-

javaslatot fogadott el, amelyek módosítják a nevelés és oktatás jogi kereteit Szlovákiában. Ezek a következők:

- a nevelésről és oktatásról szóló 245/2008. sz. törvény (közoktatási törvény) módosítása,
- a pedagógiai és szakmai alkalmazottakról szóló 138/2019. sz. törvény módosítása,
- a 321/2025. sz. iskolai igazgatásról szóló törvény, amely felváltja az oktatásügyi államigazgatásról és iskolai önkormányzatról szóló 596/2003. sz. törvényt,
- a 322/2025. sz. törvény az iskolák és oktatási intézmények finanszírozásáról, valamint a 412/2025. sz. kormányrendelet, amely meghatározza az állami költségvetésből az iskolák és oktatási intézmények számára nyújtott pénzügyi források elosztásának részleteit.

A nemzetiségi oktatás szempontjából különösen a következő változások bírnak jelentőséggel:

A pedagógiai és szakmai alkalmazottakról szóló törvény lehetővé teszi, hogy a pedagógusok és szakmai alkalmazottak fejlődése ne csak államnyelven történjen. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy az adaptációs, innovációs vagy minősítő képzések a nemzetiségek nyelvén is megvalósíthatók.

A közoktatási törvény 2025-ös módosításai több intézkedéssel is megerősítették a nemzetiségi oktatás helyzetét. Bevezetésre került az „osztály nemzetiségi nyelvoktatással” fogalma, amely lehetővé teszi, hogy az alap- és középiskolák olyan osztályaiban, ahol az oktatás államnyelven folyik, tantárgyként oktassák a nemzetiség nyelvét, és egyes tantárgyakat is ezen a nyelven tanítsanak, miközben betartják a nemzetiségi oktatás valamennyi sajátosságát. Emellett kibővült a kétnyelvű oktatás lehetősége a nemzetiségi tannyelvű iskolákban is, például magyar-angol kétnyelvű gimnáziumi osztályok formájában. Az állami oktatási programokat és nevelési programokat a jövőben a nemzetiségi kisebbségek nyelvein is kiadják. Jelentős változás, hogy a nemzetiségi iskolákban tanulók nyelvi terhelést csökkentették, aminek köszönhetően az államnyelv és a nemzetiségi nyelv mellett már csak az angol nyelv kötelező elsajátítása marad. A többi nyelv nem kötelezően választható marad.

Az új iskolaügyi törvény több, a nemzetiségi iskolák irányítására és szervezésére vonatkozó rendelkezést is tartalmaz. Az iskolaalapító előírhatja a nemzetiségi kisebbség nyelvének ismeretét a nemzetiségi tannyelvű iskola igazgatói vagy igazgatóhelyettesi tisztségének betöltéséhez. Az olyan összevont iskolák esetében, amelyek részét képezi nemzetiségi tannyelvű iskola is, az iskolatanácsban ezen szervezeti egység képviselőjének is helyet kell kapnia.

A törvény egyúttal kötelezi az érintetteket arra, hogy az állami iskolakörzetet úgy határozzák meg, hogy

biztosított legyen a kötelező óvodai nevelés és a tankötelezettség teljesítése a megfelelő nemzetiségi kisebbség nyelvén is azon községek számára, amelyek nemzetiségi tannyelvű iskola fenntartói, illetve azon községek számára, amelyek területén a nemzetiségi tannyelvű iskolát magasabb területi egység vagy regionális hivatal hozta létre, továbbá azon községek esetében, amelyek szerepelnek a külön jogszabály szerinti jegyzékben (184/1999 törvénytár 2 § 2. bekezdés, a nemzeti kisebbségi nyelvek használatáról szóló törvény és későbbi módosításai), amennyiben a nemzetiségi tannyelvű iskola az adott megye területén működik.

A regionális oktatásügyi hivataloknak módszertani támogatást kell nyújtaniuk a nemzetiségi oktatás területén, és az iskolai nyilvántartással kapcsolatos döntések során a minisztérium kikérheti a Szlovák Köztársaság nemzeti kisebbségekért felelős kormánybiztosának véleményét. Nemzetiségi iskola ellenőrzése esetén az iskolai felügyelőnek az ellenőrzés jellegétől függően az adott nemzeti közösség nyelvét is ismernie kell.

A 412/2025. sz. kormányrendelet emelte az államnyelvtől eltérő oktatási nyelvű alapiskolák tanulóira vonatkozó bérnormatívát és nevelési-oktatási normatívát (1,14-es együttható), valamint azon alapiskolai tanulók normatíváját is, akik nemzetiségi kisebbségi nyelvet tanulnak (1,05-ös együttható), az új tanterv kerettanterveinek megfelelően.

A nemzetiségi tannyelvű és nemzetiségi nyelvoktatást folytató iskolák és osztályok hálózata című fejezet azt is tárgyalja, melyik nemzetiségi nyelvű iskola hálózatban hány pedagógus és szakember oktatja a tanulókat.

Nemzetiségi tannyelvű iskolák

A nemzetiségi tannyelvű iskolák számát, valamint a tanulók és alkalmazottak létszámát az egyes iskolatípusok szerint a 2025-ös évre vonatkozóan a következő leírás tartalmazza.

Óvodák

Német nevelési nyelvű óvodába 2025-ben 101 gyermek járt, a minisztérium adatai szerint 27 pedagógus és egy speciális pedagógus foglalkozott a gyermekekkel. 353 magyar óvodába 10094 gyermek járt, ez 582 osztályt jelent, 1429 pedagógus foglalkozott a magyar óvodásokkal 2025-ben, 137 asszisztens, 13 speciális pedagógus, egy pszichológus és 9 szakmai munkatárs segítette ezt a munkát. A minisztérium adatai alapján 4 ruszin óvoda van, ezt 69 gyermek látogatja, és a gyerekek 5 osztályban tanulnak, tíz óvónő foglalkozik velük és három pedagógiai asszisztens. A két ukrán óvodában 24 gyermek van, két

osztályuk van az ukrán óvodásoknak, 9 pedagógus tanítja őket és két pedagógiai asszisztens segíti a munkát. Ősszesen 360 nemzetiségi nyelven oktató óvoda van Szlovákiában.

Alapiskolák

Az alapiskolák adatait is közli az oktatási minisztérium. Ez alapján 227 alapiskolában tanulhatnak a nemzeti közösségekhez tartozó tanulók. Ebből két alapiskolában németül tanítanak, ahova 183 tanuló jár, 16 teljes állásban, hárman pedig részmunkaidőben, 13 nevelő, egy pszichológus és 5 pedagógiai asszisztens foglalkozik a gyermekekkel.

222 magyar alapiskolát tart számon az oktatási tárca, ezt 29192 tanuló látogatja, 2524 pedagógus oktatja őket teljes munkaidőben és 605 részmunkaidőben. A magyar oktatási nyelvű alapiskolákban 521 nevelő dolgozik, 72 pedagógiai asszisztens, 30 pszichológus, 608 pedagógiai asszisztens és 29 szakmai munkatárs.

Két ruszin tanítási nyelvű iskolában hetvenöt gyermek tanul, tíz teljes állású pedagógussal és négy részmunkaidős tanítóval. A gyermekekkel egy nevelő és három pedagógiai asszisztens foglalkozik.

Ukrán iskolából egy van, amelyet 172 tanuló látogat, 10 teljes állású és 3 részmunkaidős pedagógus oktatja őket. Két nevelő és egy szakmai munkatárs segíti az ukrán tanulók fejlődését.

Középiskolák

Nemzetiségi tanítási nyelvű középiskola csak 59 van, csupán két nemzeti közösség diáksága tanulhat anyanyelvén Szlovákiában középiskolai szinten, a magyar és az ukrán.

Az 58 magyar középiskolát 9361 diák látogatja, 1156 teljes munkaidős és 356 részmunkaidős pedagógus, valamint 249 szakoktató oktatja őket. Hét speciális pedagógus és hét pszichológus, 15 pedagógiai asszisztens és 4 szakmai alkalmazott dolgozik ezekben az iskolákban.

Az egy ukrán középiskolát 151 tanuló látogatja, 11 pedagógus oktat ebben az iskolában.

Speciális óvodák és alapiskolák

Speciális óvodák és alapiskolák csak a magyar közösséget szolgálják, beleértve a speciális osztályokat is (az egészségügyi intézmények mellett működő iskolák nélkül).

49 intézményben 2089 gyermek 1493 osztályban tanul. 250 teljesállású és 4 részmunkaidős szakember

oktatja ezeket a tanulókat. 38 nevelő, 5 iskolai pszichológus, két egészségügyi nővér és 86 asszisztens segíti a munkát a speciális intézményekben.

Nemzetiségi kisebbség nyelvét oktató iskolák

Az új szabályozás értelmében vannak nemzetiségi kisebbség nyelvét oktató iskolák is. Ezek adatait is összegyűjtötte az oktatási tárca.

A nemzetiségi kisebbség nyelvét oktató iskolákban vagy osztályokban a nevelési-oktatási folyamat államnyelven zajlik, ugyanakkor a nemzetiségi kisebbség nyelvét is tanítják. Ezekben az iskolákban a nemzetiségi kisebbség nyelvén és irodalmán kívül egyes további tantárgyak is oktathatók ezen a nyelven, figyelembe véve a nemzetiségi kisebbségekhez tartozó gyermekek és tanulók nevelésének és oktatásának sajátosságait.

A nemzetiségi kisebbségi nyelvet oktató alap- és középiskolák tanulóinak létszámát a 2025-ös évre vonatkozóan alább olvashatják.

A német közösség ilyen alapiskoláit 1265, a ruszin nyelvet is oktató iskolákat 431, míg a roma közösség iskoláit 440, az ukrán iskolát (az ukrán tanítási nyelvű iskolán kívül) 84 gyermek látogatja. Roma nyelvet is oktató középiskolát 755 diák látogat, a többi közösségnek nincsen ilyen típusú iskolája.

Oktatási kiadványok

Az Oktatási Minisztérium minden iskola számára – beleértve a nemzetiségi tannyelvű iskolákat és a nemzetiségi kisebbség nyelvét oktató intézményeket is – pénzügyi támogatást biztosít az oktatási kiadványok-

ra (jóváhagyott tankönyvek, munkafüzetek és szöveggyűjtemények, beleértve a digitális kiadványokat is). Az iskolák saját döntésük és a tanulók igényei szerint vásárolják meg az oktatási kiadványokat a jóváhagyott kiadványok listájáról.

A 2025/2026-os tanévre a minisztérium minden iskolatípus számára több mint 18 millió euró támogatást biztosított az állami költségvetésből, ami az előző évhez képest mintegy 2 millió eurós növekedést jelent. A támogatások az iskolatípus, évfolyam, oktatási nyelv és a tanulók egészségügyi hátrányosságának típusa szerint differenciáltak. Ezek a különbségek jelentős hatással vannak a nemzetiségi tannyelvű iskolák feltételeire is.

A nemzetiségi tannyelvű (VJM), nemzetiségi nyelvű (VJU/VJRI) iskolák magasabb támogatási összegeket kapnak, ami tükrözi a kisebbségi nyelvű kiadványok biztosításának szükségességét, valamint ezek gyakran bonyolultabb előállítási folyamatát. Az új állami oktatási programot (ŠVP) bevezető iskolák egyes évfolyamokban emelt támogatásban részesülnek.

Az Oktatási Minisztérium ezeket a hiányosságokat nyilvántartja, és foglalkozik az oktatási kiadványok nemzetiségi oktatás számára történő rendszerszintűbb tervezésének és frissítésének szükségességével. Ez a terület azonban szoros együttműködést igényel a nemzetiségi kisebbségekhez tartozó szerzők – akik a szükséges oktatási anyagokat elkészítenék –, a kiadók és az ágazati minisztérium között.

A tankönyv beszerzés kapcsán a nemzeti közösségek képviselői kiemelték, nincsenek megfelelő tankönyvek, mivel gazdaságilag a kiadóknak nem éri meg a nemzetiségi nyelveken oktató iskolák részére tankönyveket kiadni, ezért elsősorban a kisebb lélekszámú nemzeti közösségek azt szorgalmazták, hogy az állam magasabb összeggel járuljon hozzá a kiadáshoz. Valamint kéri, hogy a tankönyvek kiadói ne csak üzleti szempontokat tartsanak fontosnak, a nemzetiségi tanítási nyelvű iskolák számára így biztosított lenne a tankönyv, mivel sajnos abból sok esetben hiány van, ezért az intézmények nem kapják meg időben a könyveket, vagy egyáltalán nem kapják meg.

Állami oktatási program és oktatási standardok

2025-ben folyamatban volt a középiskolai szakképzésre vonatkozó állami oktatási programok felülvizsgálata, amelynek keretében frissítették a „A nemzetiségi oktatásban részt vevő tanulók nevelésének és oktatásának sajátosságai” című részt. Emellett folytatódott a 2023-ban bevezetett új állami oktatási program alapis-

kolákban történő megvalósítása is egyes nemzetiségi tannyelvű iskolákban.

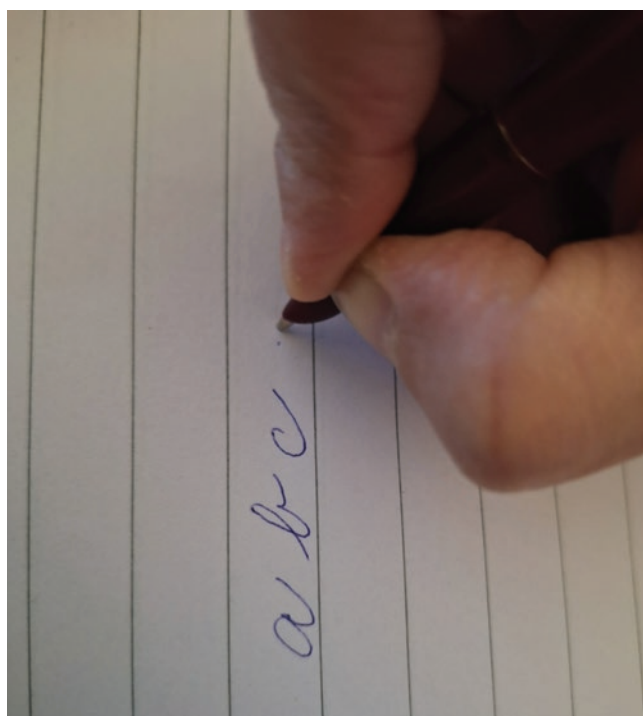
Ezzel párhuzamosan a tárca átfogó felülvizsgálatot és frissítést végzett a nemzetiségi oktatás dokumentumaiban, beleértve az állami oktatási programot és annak „A nemzetiségi oktatásban részt vevő tanulók nevelésének és oktatásának sajátosságai” című fejezetét, valamint az alapiskolák kerettanterveit, amelyek 2026. szeptember 1-jétől lesznek érvényesek.

A felülvizsgálat részeként jelenleg kidolgozás alatt állnak a nemzetiségi nyelvek és irodalmak (magyar, német, roma, ruszin, orosz, ukrán), valamint a szlovák nyelv és szlovák irodalom oktatási standardjai is.

Továbbá a „Nyelv és kommunikáció” területén átdolgozták a minimális elvárt tanulási eredmények, módszertani útmutatókat és értékelési keretrendszereket is létrehoztak, ezzel támogatva az oktatás minőségét és a tanulók nyelvi kompetenciáinak szisztematikus fejlesztését.

Pedagógusok és szakmai munkatársak további képzése

A minisztériumhoz tartozó szervezet, a NIVaM (Nemzeti Oktatási és Ifjúsági Intézet), valamint annak komáromi kirendeltsége továbbra is biztosította a pedagógiai és szakmai alkalmazottak (PZ/OZ) szakmai kompetenciáinak fejlesztését szolgáló tevékenységeket innovációs és képesítő képzések, szakmai rendezvények, módszertani támogatás és nemzetközi tréningek formájában.

A nemzetiségi kisebbségek pedagógusainak képzésére létrehozott kirendeltség 2025-ben megvalósított tevékenységei hozzájárultak a pedagógusok és szakmai munkatársak inkluzív oktatásban való kompetenciáinak erősítéséhez, valamint a nyelvi és kulturális sokszínűség kontextusában történő oktatás támogatásához – különösen azokban a régiókban, ahol magas a nemzetiségi és szociálisan hátrányos helyzetű tanulók aránya.

Ezek a tevékenységek jelentősen hozzájárultak az oktatás minőségének javításához, az inkluzív és interkulturális megközelítés erősítéséhez, valamint a pedagógusok szakmai kompetenciáinak fejlesztéséhez.

A megvalósult eredmények között szerepeltek képzési programok és szakmai rendezvények, amelyeket módszertani támogatás egészített ki a gyakorlat számára.

Aktuális információk a nemzetiségi oktatás területén

2025-ben széleskörű egyeztetések kezdődtek az alapiskolai hálózat optimalizálásával kapcsolatban. Ez egy régóta halogatott probléma, amelyet elsősorban a demográfiai változások, az iskolakapacitások hatékonyabb kihasználásának igénye, valamint a jobb oktatási feltételek biztosításának szükségessége váltott ki. E folyamatok részeként módosult a regionális oktatás finanszírozási rendszere is, beleértve a normatív finanszírozást és a méretkoefficiens változtatását.

A nemzetiségi iskolák igazgatói körében a minisztérium optimalizációs tervei határozott elutasítást váltottak ki. Míg egyes iskolákat és fenntartóikat a demográfiai folyamatok természetes módon optimalizációs lépésekre vagy együttműködési formák keresésére ösztönzik, a méretkoefficiens fokozatos csökkentése miatt várhatóan nőni fog az iskolák és fenntartók együttműködési hajlandósága, például iskolák összevonása, egyesítése vagy iskolaklaszterek létrehozása formájában. Ugyanakkor a fenntartók részéről továbbra is óvatosság figyelhető meg, mivel a racionalizációs intézkedésekre vonatkozó módszertani útmutatók csak novemberben válnak elérhetővé az oktatási minisztérium részéről.

A minisztérium ezeket a reakciókat nyomon követi, és az év elején megállapodást (memorandumot) írt alá a városok, községek, egyházi, magán-, nemzetiségi és összevont alapiskolák képviselőivel az oktatás minőségének javítása és az alapiskolai hálózat optimalizálása érdekében. A minisztérium célja nem az iskolák megszüntetése, hanem az oktatás feltételeinek javítása az érintett szervezetekkel együttműködésben. A memorandum keretét biztosít a kihívások összehangolt, fenntartható kezeléséhez, anélkül, hogy veszé-

lyeztetné az oktatáshoz való hozzáférést – például a nemzetiségi kisebbségekhez tartozó, eltérő anyanyelvű gyermekek számára sem.

A tárca a memorandum partnereivel együtt gyűjti és elemzi a fenntartók és iskolák terveit, amelyeket felhasznál a racionalizációs intézkedések módszertanának kidolgozásában, valamint a jogszabály-módosítási javaslatok és szükséges korrekciók előkészítésében. Az együttműködés része lesz a nem teljes szervezettségű iskolák hosszú távú működési és finanszírozási koncepciójának kialakítása, valamint a rendszeres párbeszéd biztosítása a fenntartókkal és a szakmai közvéleménnyel.

A demográfiai csökkenés számos, szórt településszerkezetű, nagyobb nemzetiségi arányú régióban a tanulók számának csökkenéséhez vezet. Ezek az iskolák fontos szerepet tölthetnek be a helyi közösségek nyelvi és kulturális identitásának megőrzésében, ugyanakkor korlátozott személyi és anyagi kapacitásokkal rendelkeznek. Az oktatási minisztérium ezért olyan optimalizációs mechanizmusokat keres, amelyek a gazdasági és demográfiai tényezők mellett a nemzetiségi oktatás sajátosságait is figyelembe veszik.

A nemzetiségi oktatás fejlesztési koncepciójának kiadása 2026 harmadik negyedévére (Q3) van tervezve. Ezt megelőzően a dokumentumot a nemzetiségi kisebbségek képviselőivel és külső oktatási szakértőkkel is megvitatják.

A tanács ülésére a minisztérium munkatársai a nemzeti közösségek által megfogalmazott kérdésekre is reagáltak.

A magyar nemzetiségű tagok az alábbi kérdést fogalmazták meg.

Hogyan vállal felelősséget az Oktatási Minisztérium azokért a kockázatokért, amelyeket az iskolahálózat optimalizálása jelent, különösen a magyar tannyelvű alapiskolák esetleges gyengülése vagy megszűnése tekintetében, és milyen konkrét garanciákat nyújt a minisztérium a hozzáférhető anyanyelvi oktatás megőrzésére a regionális különbségek és az egyes térségek sajátosságainak figyelembevételével?

Az Oktatási Minisztérium teljes mértékben tudatában van az iskolahálózat optimalizálásával kapcsolatos pedagógiai és szakmai aggályoknak. A memorandumon alapuló együttműködés (amelyről már ebben a beszámolóban szó volt), amelynek aláírója a Szlovákiai Magyar Pedagógusok Szövetsége is, keretében a minisztérium részvételi (participatív) döntéshozatali modellt alkalmaz az iskolahálózatot érintő szabályok kialakításában.

A minisztérium különböző szervezeti egységeinek, valamint különböző szakmai szövetségek képviselőiből álló munkacsoportja 2026-ban rendszeresen ülésezik. A nemzetiségi iskolák sajátos helyzete és a pluralista oktatás fenntartásában betöltött szerepüket kiemelten figyelembe veszik majd ezekben a szabályokban.

Az iskolák nyilvántartásba vételénél, törlésénél, a hálózat módosításánál, valamint a racionalizációs intézkedések módszertanában a 321/2025. sz. oktatási törvény 13. §-a alapján a minisztérium figyelembe veszi az oktatás nyelvét és az anyanyelvi oktatáshoz való hozzáférést.

Az iskolaméret-koefficiens változásával (2026. január 1-jétől) kapcsolatos kockázatokat a minisztérium a memorandum szerinti egyeztetési eljárás keretében kompenzálja. A 13. § szerinti racionalizációs intézkedéshez kötött pénzügyi források feltételeinek gyakorlati alkalmazása csak a vonatkozó módszertani útmutató kiadása után történik meg.

A tárca ugyanakkor azon az állásponton van, hogy azokban a községekben, ahol 15 vagy annál kevesebb tanulóval működő kis alapiskolák vannak (jelenleg 58 községben, összesen 660 tanulóval, ebből 15 magyar tannyelvű iskola – VJM), a minőségi és inkluzív oktatás biztosítása érdekében indokolt ezek összevonása nagyobb szervezeti egységekbe, a 321/2025. sz. oktatási törvénnyel összhangban.

Ugyancsak a magyar közösség tagjai tették fel az alábbi kérdést is.

Hogyan kezeli az Oktatási Minisztérium azokat a kockázatokat, amelyek az előiskolai (óvodai nagy csoport) nevelésben bekövetkező változásokból erednek, különösen az óvodák centralizált finanszírozásán belüli forráscsökkentésből eredő kockázatokat, amelyek a ritkán lakott térségekben már ma is a kisebb intézmények megszűnéséhez vezetnek? Milyen konkrét intézkedéseket tesz a kormányzat a magyar nevelési nyelvű óvodák további megszűnésének megakadályozása érdekében, a régiók fejlődésére gyakorolt negatív hatások (beleértve az elvándorlást) mérséklésére, valamint az anyanyelvű oktatáshoz való hozzáférés megőrzéséért?

Az óvodák finanszírozási rendszerének 2025. január 1-jétől bevezetett változása (állami költségvetés alá történő áthelyezés az önkormányzatoktól) normatív elven alapul, amely korábban a részesedési adók rendszerében is meghatározó volt. A jelenlegi rendszer azonban további pénzügyi forrásokat is biztosít, amelyeket az intézményfenntartók korábban nem kaptak:

- **A finanszírozás kiegészítése garantált minimumra** a közösségi óvodák esetében a 322/2025. sz. törvény 9. §-a szerint.
- **Egyeztetési (dohodovacie) eljárás lehetősége** a 12. § alapján, amennyiben a megállapított normatíva nem fedezi a személyi és működési költségeket (beleértve a sport- és rekreációs hozzájárulásokat is).
- **Nem normatív pénzügyi források** a 28. § (végkielégítés, nyugdíjazási juttatás) és a 15. § (rendkívüli helyzetek) értelmében.

Az óvodák esetében a 2026. január 1-jétől bevezetendő méretkoefficiens-változással kapcsolatos, 25 főnél kisebb intézményeket érintő kockázatokat a minisztérium az egyeztetési eljárás keretében kompenzálja. A 13. § szerinti racionalizációs intézkedésekhez kötött pénzügyi feltételek gyakorlati alkalmazása csak a vonatkozó módszertani útmutató kiadását követően történik meg. Az óvodai finanszírozás továbbra is több forrásból álló rendszerben működik a 322/2025. sz. törvénynek megfelelően.

Az előiskolai nevelés területén a tárca nem azonosít olyan változásokat, amelyek az anyanyelvi elérhetőséget veszélyeztetnék. A 10 vagy annál kevesebb gyermekkel működő óvodák összevonását (jelenleg 92 községben, 730 gyermekkel) a 321/2025. sz. iskolai igazgatásról szóló törvény alapján a minisztérium a minőségi és inkluzív előiskolai nevelés biztosítása érdekében indokoltnak tartja.

Kérdés érkezett a német és a magyar közösség képviselőitől arra vonatkozóan is, hogy a vers- és prózamondó versenyek miért kerültek le az oktatási minisztérium verseny listájáról. Ezzel egyrészt a versenyen részt vevő tanulókat károsították meg, hiszen e verseny eredmények után a felvételin nem kapnak pontot a helyezések után, másrészt ezek a versenyek elestek az anyagi támogatástól. Igaz ez utóbbit a minisztérium más módon megpróbálja orvosolni. A kérdések így hangzottak: Miért kerültek ki a szavalóversenyek a hivatalos iskolai versenyek listájából? Információink szerint ez több nemzetiségi közösséget is érint, például az ukránt és a magyart - hangzott a magyar nemzetiségű tagok kérdése. A német közösség tagjai pedig arra kíváncsiak: hogyan lehetséges, hogy a német költészet és próza előadására vonatkozó szavalóverseny, amelyet a késmárki Grundschule alapiskola hosszú ideje szervez, és amelyet a Eperjesi kerületben több mint 20 éven keresztül a minisztérium 650 euróval támogatott, az új szervezési szabályzatok benyújtása után nem került be a támogatott

rendezvények közé az öt nemzetiségi iskola számára, és milyen módon kell ezeknek az iskoláknak rendszerszintű támogatást kapniuk, ha még az ilyen tevékenységektől is el vannak zárva?

A versenyek magas száma és a korlátozott költségvetés miatt az Oktatási Minisztérium átfogó racionalizációt hajtott végre, amely nemcsak a nemzetiségi versenyeket, hanem minden területet érintett. A tárca ugyanakkor prioritásként megőrizte a nyelvi tantárgyi olimpiákat, mivel a nemzeti identitás alapvetően a nyelvfejlesztés támogatásán nyugszik.

Az új 19/2024. sz. irányelv (3. cikk, 8. bekezdés) továbbra is meghatározza és támogatja a nemzetiségi kisebbségek nyelvi és kulturális jogait, készségeit és identitását erősítő versenyeket. Jelenleg ezek a versenyek a 90 jóváhagyott verseny 11,11%-át teszik ki (összesen 10 verseny). Ezek közé tartozik:

- 3 verseny a magyar nemzetiségi kisebbség támogatására,
- 2 verseny a roma kisebbség számára,
- 5 verseny idegen nyelvekből (angol, német, orosz, spanyol és francia).

Az egyéb, nem többségi nyelven zajló versenyeket racionalizálták az összes verseny számának csökkentése keretében, miközben a kulcsfontosságú tantárgyi olimpiákat megőrizték. A késmárki Grundschule részéről az Oktatási Minisztérium 2025-ben nem kapott kérelmet a verseny szervezési szabályzatának jóváhagyására.

A tárca továbbra is törekedni fog a nemzetiségi kisebbségek nyelvének és identitásának támogatására

iskolai fejlesztési projektek révén, valamint figyelembe veszi ezen iskolák sajátos helyzetét az iskolahálózat optimalizálási folyamataiban, és keresni fogja a versenyek támogatásának további lehetőségeit is.

A tankönyvek kapcsán a ruszin nemzeti közösség tagjai tettek fel kérdést. Az Oktatási Minisztérium a 2025/2026-os tanévben támogatást biztosított a tankönyvek beszerzésére a kisebbségi nyelveken. A valós helyzet az, hogy az utolsó ruszin tankönyvek 2012-ben jelentek meg, és azóta már nincsenek készletek, vagyis nem elérhetőek a tankönyvek. A pedagógusok az iskolákban fénymásolják a tankönyvek oldalait a gyermekek számára. A minisztérium által biztosított támogatásból a ruszin iskolák gyakorlatilag nem tudnak semmit vásárolni, mert nincs mit beszerezni. A magyar és ukrán kisebbség részéről is jeleztek tankönyvproblémákat. Tervezi-e a Szlovák Köztársaság Oktatási Minisztériuma új tankönyvek kiadását?

Az Oktatási Minisztérium 2020-ban megnyitotta a tankönyvpiacot, és a tankönyvek kiadása az egyes kereskedelmi kiadók hatáskörébe került; a minisztérium maga nem ad ki tankönyveket.

A minisztérium tisztában van azzal a kritikus helyzettel és azzal, hogy bizonyos nemzetiségi nyelveken a tankönyvek elérhetősége rendkívül korlátozott, és keresi a lehetőségeket ezek kiadásának támogatására.

A folyamat hatékonyabbá tételéhez hozzájárul a NI-VaM által kidolgozott új útmutató is, amely átfogó keretet ad az oktatási kiadványok létrehozásához és értékeléséhez a tantervi reform kontextusában. Az útmutató szerzők, kiadók és pedagógusok számára készült, és meghatározza a tankönyvek „architektúráját”, támogatva a differenciált oktatást és a rendszerszintű tanulást.

Az útmutató értékelési kritériumokat is rögzít – a szakmai pontosságtól és didaktikai minőségtől kezdve a vizuális megjelenésen át egészen az inkluzív szemléletig. Emellett részletezi az egyes oktatási területekre vonatkozó követelményeket, valamint áttekintést ad a jogszabályi és minősítési folyamatról is.

Ezáltal kulcsfontosságú szakmai alapot biztosít a modern oktatási anyagok létrehozásához és kiválasztásához, amelyek elengedhetetlenek a nemzetiségi oktatás számára.

A Szlovák Kormány Nemzeti Kisebbségi Tanácsának tagjai a májusi ülésén a fenti dokumentumot megtárgyalták, és reményüket fejezték ki, hogy a helyzet nem tovább romlik majd, hanem javul, minden kérdésben.

Próbáljunk meg minden fiatalnak minőségi oktatást biztosítani

Ahogy a felvidéki magyar szakembereket foglalkoztatja az oktatásügy átalakítása, a szlovák szakértők is több helyen mondanak véleményt a reformmal kapcsolatban. A Hospodárske noviny április végén szervezte meg a Jobb Szlovákia konferenciát, amelyen Romana Kanovská, a Nemzeti Ifjúságnevelési Intézet főigazgatója, Róbert Redhammer, a Szlovák Felsőoktatási Akkreditációs Ügynökség igazgatótanácsának elnöke, Branislav Hadár, az Állami Szakképzési Intézet igazgatója, és Michal Rehúš az Oktatási Elemző Központ munkatársa beszélgettek az oktatásról, a HV televízió moderátora több témát is felvetett a panelbeszélgetésben.

A szlovák iskolarendszer buktatói

A műsorvezető azon kérdésére, hogy hol vall kudarcot a szlovák oktatási rendszer, és hol kellene megpróbálni javítani, a szakemberek sokféle választ fogalmaztak meg.

Romana Kanovská, a Nemzeti Ifjúságnevelési Intézet főigazgatója a regionális oktatásra tért ki, szerinte gond a korábbi időszakok rendszerszintű kudarca, amikor számos reformot vezettek be, de ezek közül a reformok közül egyik sem váltott át pozitív eredményekre, az oktatás minőségének javítására, amit elvileg a PISA-adatokban is látni. (Erről beszélt interjúnkban Berta Tünde is) Kanovská problémaként említette a tanárok és az iskolavezetés szintjén az iskolákban a vezetés elégtelen potenciálját. A tanárokkal kapcsolatban továbbra is alacsony a társadalmi elfogadottság, alacsony az érdeklődés a szakma, illetve a teljes körű szakmai fejlődés iránt. Hiányosság az is, hogy rendszerszinten nagy regionális különbségek vannak az iskolák között, ennek fő oka: elsősorban a társadalmi-gazdasági különbségek. Ez azt jelenti, hogy nem lehet univerzális iskolamodellünk, mert a különbségek nagyon nagyok, a családi háttér befolyásolja az egyén további karrierjét és a szakmai, illetve személyes fejlődését és életét is.

A rendszer dinamikus

Róbert Redhammer, a Szlovák Felsőoktatási Akkreditációs Ügynökség igazgatótanácsának elnöke szerint a szlovák oktatási rendszer sokkal jobb, mint ahogy azt sokan gondolják. Azt mondta a rendszer is dinamikus, teljesen más mint 10 évvel ezelőtt, de a diákok is mások, mint 10 éve.

A Szlovák Felsőoktatási Akkreditációs Ügynökséget 2018-ban hozták létre, 2019-ben kezdte meg a munkát. Az európai minőségbiztosítási szabványok és irányelvek szerint határozta meg a szabványokat. Ezeket a szabványokat 49 ország oktatási minisztere fogadta el, ez alapján kell kidolgozni a felsőoktatásban a belső minőségbiztosítási rendszert. Ez nélkül nem lehetséges megfelelően működni.

„Mi magunk is auditáltattunk, hogy jól csináljuk-e, felhívtuk az amerikaiakat az orvosi képzés ügyében, megfelelünk a minőségbiztosítási szabványoknak, ami nem jelenti azt, hogy minden tökéletes, de van egy közvetlenül az egyetemekbe ágyazott eszköz a fejlődésükhöz. És most újra vissza kell mennünk, és újra auditálni kell, és újra emlékeztetni kell őket arra, hogy ne csak formailag, hanem tartalmilag is fejlődniük kell. Összehasonlításként a külföldi országokkal, az olaszok, bár sokkal korábban kezdték, csak két évvel utánunk teljesítették a feltételeket, a csehek még mindig nem teljesítették az alapvető kötelezettségvállalásaikat ezekkel a területekkel, pedig mi inspiráltuk őket, mert cseh professzorokat is alkalmazunk az értékeléshez, tehát sok információval rendelkeznek és inspiráltak, módosították a törvényt, és hasonló irányba haladnak, mint mi, csak néhány évvel utánunk.”

Rugalmasabb szakképzés

Branislav Hadár elmondta, hogy az Állami Szakképzési Intézet alapvetően az Oktatási Minisztérium közvetlenül irányított szervezete, és főként a szakközépiskolákban és a felnőttképzésben folyó szakképzéssel foglalkoznak. Arra összpontosítanak hogy a szakképzésen belüli oktatási rendszert rugalmasabbá tegyék. A 2015-ös törvénynek sikerült megoldania a munkáltatók és a szakközépiskolák közötti kapcsolatot. Az egyetemekhez való

kapcsolódás kissé bonyolult, ezért most ezen dolgozunk, „számomra fontos a felnőttképzés elindítása, mert ez az időszak jelenleg olyan helyzetet hoz, amikor az új pozíciók, az új képesítések tekintetében felgyorsult a sebesség, és ezt nagyon gyorsan el kell indítanunk, vagy a piachoz kell igazítanunk. Tehát ez lesz a fő feladat akkor és a jövőben is, hogy ezt a középfokú oktatás és az egyetemekhez való kapcsolódás keretében kezeljük.” – mondta az intézet igazgatója.

A szlovák oktatási rendszer nem mindenkinél való

Michal Rehúš az Oktatási Elemző Központ munkatársa szerint a fő probléma abban rejlik, hogy a szlovák oktatási rendszer nem mindenkinél való. „Nálunk az eredményeid és a jövőd nemcsak attól függ, hogy szegény vagy gazdag családba születted-e, hanem attól is, hogy például van-e valamilyen egészségügyi hátrányod, vagy külföldi származású vagy-e, hogy beszéled-e az oktatás nyelvét vagy sem. Ezért szeretném nagyon hangsúlyozni, hogy

az oktatási rendszerünk valóban nem tud minden gyermek számára ugyanolyan minőségű oktatást biztosítani.

És ez a legnagyobb kihívás. Természetesen ez nem csak Szlovákia számára jelent kihívást. Más országoknak is vannak ilyen problémáik. Nem vagyunk egyedül ebben. Nem mintha ez csak Szlovákiára lenne jellemző, de bizonyos szempontból kicsit radikálisan rosszabbak vagyunk, mint más országok. Például a társadalmi háttér eredményekre gyakorolt hatásában az OECD-országok között a negatív nyertesek közé tartozunk. Tehát, amit hangsúlyozni szeretnék, az az, hogy vannak itt minőségi iskoláink, de lényegében ez nagyrészt a véletlenek vagy az adott iskola felkészültségének kérdése is, amelyhez tartozol, és hogy milyen speciális igényeid vannak, hogy azok többé-kevésbé vannak-e. Minden attól függ, hogy végül sikeres leszel-e, milyen oktatást fogsz kapni. És szerintem ez nem jó. Szerintem ez egyáltalán nem tisztességes és igazságos. A víziónak az kellene lennie, hogy minden gyermek, származásától, egészségügyi hátrányaitól függetlenül, valóban jó eredményeket érhesen el, kibontakoztathassa a lehetőségeit, és sikeres, elégedett legyen az életében. Szóval azt hiszem, ez volt a vízió, és mi elég messze vagyunk ettől a

víziótól, ez egy nagy probléma, amit meg kell oldanunk. Magas színvonalú szakemberekre van szükségünk az oktatási rendszerben, a pedagógusok, szakemberek közül sokan nagyon nehéz munkakörülmények között dolgoznak, a társadalom nem értékeli őket, anyagilag sem. Talán nincsenek felkészülve bizonyos új kihívásokra, tudom, hogy valóban nagyon motivált és magas színvonalú tanáraink is vannak az oktatási rendszerben, de csak egy részük. Sokan vannak kiégett emberek is, akik nincsenek felkészülve az új kihívásokra, és ebben a tekintetben is radikálisan előre kell lépünk.”

Tapasztalatok a tantervi reformról

Arra a kérdésre, hogy az elmúlt három évben, amikor beindult az oktatási, tantervi reform milyenek a tapasztalatok Romana Kanovská, a Nemzeti Ifjúságnevelési Intézet munkatársa elmondta: „sok korábbi reform volt sikertelen. Ősztől bevezetünk egy tantervi reformot, és minden iskola átáll rá szeptembertől, eddig körülbelül 1000 iskola áll mögötte, tehát az iskolák közel fele már az első, második vagy harmadik évében tart a változások bevezetésében, a saját iskolai oktatási program létrehozásában, a saját vízió kialakításában, és sok nagyon motivált tanár áll mögötte. Még mindig ott van az iskolák második fele, amelyek szeptemberben kezdik meg a változások végrehajtását.

A visszajelzésekből, a mérésekből azt látjuk, és a tanárok megerősítik számunkra, hogy az iskolákban a kultúra vagy akár a légkör javul. A tanárok jobban együttműködnek, nemcsak az első cikluson belül kommunikálnak, ahol a reform most valósul meg, hanem a második cikluson tanító tanárok is kommunikálnak és együttműködnek az első osztályos tanítókkal. Együtt készítik elő a víziót, az iskola céljait, azt, hogy mit szeretnének kínálni, milyen szolgáltatásokat szeretnének nyújtani a gyerekeknek és a szülőknek. Ilyen még soha nem volt nálunk.

Az EdukaFest nevű oktatási fesztiválokon nyílt órákat tartanak a reformot végrehajtó iskolák tanárai, megnyitva a kapukat azok előtt az iskolák előtt, amelyek még nem léptek be a rendszerbe. Intenzív kommunikáció folyik a jó tapasztalatok és inspirációk átadása érdekében, amit aztán a változásokban és a változó hozzáállásban látunk. Tehát egyfajta kulturális változás zajlik a nyitottságban, amit a Nivamnál nagyon intenzíven szeretnénk támogatni további kezdeményezésekkel, és fenntartani például ezt a fajta együttműködést az iskolák között, amelyek közösséget is teremtenek azzal a környezettel, amelyben működnek.”

A mostani oktatási reformot hosszú évek előzték meg, kezdeményezője még 2020-ban Branislav Gö-

ring volt az akkori oktatási miniszter, őt Ján Horecký követte, majd Daniel Bútora folytatta, és a jelenlegi miniszter, Tomáš Drucker ténylegesen végre hajtja.

Michal Rehúš az Oktatási Elemző Központ munkatársa erre a felvetésre azt mondta: „elköteleztük magunkat a gazdaságélénkítési tervben is, a reform végrehajtása mellett. Ez egyben annak a ténynek is a bizonyítéka, hogy sajnos gyakran külső nyomásra támaszkodva közelítjük meg ezeket a reformokat, még a legalapvetőbbeket is. Természetesen vannak belülről is olyanok, akik látszólag törekednek bizonyos reformok végrehajtására, de sokszor akkor nyerjük ezt a bátorságot, ezt az energiát, amikor ez a nyomás kívülről jön. Pozitív nyomás is, mert ezeknek a reformoknak a végrehajtásáért pénzügyi kompenzációkat, ösztönzőket is kapunk.

Természetesen azt is fel kell ismernünk, hogy a reform, nem fogja megváltoztatni az oktatási rendszert. Azt is ki kell mondanunk, hogy maga a dokumentum, az új tanterv, nem teljesen tökéletes. Minden reform idővel fejlődik.

Kicsit nyitottabbaknak kellene lennünk ezzel kapcsolatban, nem pedig úgy tennünk, mintha az, amit leírtunk, és amit elő fogunk írni és tanítani fogunk az alapiskolákban, a lehető legjobb lenne. Azt hiszem, sok mindenben nem történt olyan előrelépés, mint amire számítani lehetett. Más hasonló szlovákiai reformokhoz képest, akár 2008-ban, akár 2015-ben, amikor hasonló változtatások történtek a tantervben, az iskolák és a tantermek támogatása sokkal alacsonyabb volt. Nagyon pozitív, hogy a Megújítási terv írásakor sokkal inkább arra gondoltak – még a korábbi reformok végrehajtásából származó negatív tapasztalatok után is –, hogy ezeket az iskolákat nagyobb mértékben kell támogatnunk. És nagyon pozitívnak tartom, hogy ez valóban nagyobb mértékben és példátlan mértékben történik, mint a múltban. De még ez a példátlan arány sem biztos, hogy elegendő. 1000 iskola kezdi meg a reformot szeptembertől, és nagyon nehéz lesz valóban magas színvonalú támogatást nyújtani, bármilyen órát, tanítási módszert megváltoztatni ennyi iskolában, ennyi tanteremben és tanárnál egyszerre.”

Készségek, tehetségek

Az Állami Szakképzési Intézet igazgatója Branislav Hadár arra a kérdésre, hogy leginkább milyen készségekre van szükségük a diákoknak kifejtette: „Támogatnunk kell a tehetségeket, a világ olyan gyors ütemben halad, hogy át kell gondolnunk, hogyan fogunk tudni felkészülni ezekre a középiskolákban, hiszen ezeket a diákokat az egyetemekre is fel kell készíteni. Most már nemcsak a szakképzés kereteiről van szó, hanem a soft skillleket is fontolgatjuk. Ez projektoktatást jelent, ahol a diákok

együttműködve létrehoznak egy projektet, nem önállóan, hanem csoportban. Ez egy olyan téma, amelyet mindenképpen fejleszteni fogunk a szakképzés kiválósági központjaiban, amelyek jelenleg egy országos projektet futtatnak. Ennek az oktatás részévé kell válnia, hogy ne csak szakmai szempontból legyenek felkészülve, hanem a kommunikáció, a kritikai gondolkodás, a mesterséges intelligencia felhasználása terén is, hogy előre léphessenek.

Romana Kanovská, a Nivam főigazgatója szerint: A tantervi reform keretében hatalmas kihívás volt összehangolni a különböző szakértők szándékait, ambícióit, több száz szakértőt, akik hozzájárultak ennek a dokumentumnak a létrehozásához, az állami oktatási programhoz. Sok egyetemi szakértő volt, akik természetesen megpróbálták megvédeni tantárgyuk tudományos tartalmát, hogy az ott is megmaradjon. Tehát sok különböző megbeszélésre volt szükség, konszenzus keresésére, hogy milyen készségekre lesz szükségük a gyerekeknek a végén, milyen kompetenciákat kell fejleszteni, milyen tartalmat kell megőrizni.

Valóban konszenzus született, új tanterv készült, amelyről továbbra is megerősítem, hogy nem tökéletes. De ez egyfajta pillanatkép a szakértők között kialakult jelenlegi megállapodásról.

Már befejeztük az állami oktatási program első felülvizsgálatát, és szeptembertől lesz érvényes. Ismét jobb minőségű, jobb nyelvezettel, világosabb módon van megírva, de a forradalmi változásokat, amelyekre a nap végén számítanánk, még el kell érünk. Ez egy nyitott folyamat, amely folyamatos lesz. Az állami tanterv esetében rendszeres felülvizsgálatokat tervezünk, folyamatosan értékeljük a visszajelzéseket arról, hogy ez a tanterv hogyan teljesül az iskolákban. Végül, jelenleg a mérések legelső éve van folyamatban, teljesen új méréseket, innovatív méréseket vezetünk be az iskolákban, és ez a kritériumalapú tesztelés, ami egy teljesen más típusú mérés, mint ahogyan a kilencedikesek tesztelése vagy az iskolai érettségi vizsgák esetében beállítottuk, amelyek normatív tesztelések. Tehát azt mérjük, hogy a diákok hogyan képesek teljesíteni az állami oktatási programot, és ezt ciklikusan fogjuk megtenni. Az első ilyen tesztelést a harmadikosoknál vezetjük be az első ciklus végén. Egy másik mérés az ötödik osztályosoknak szól majd a második cik-

lus végén, lesz egy mérés a nyolcadikosoknak, mielőtt eldöntenék, hogy milyen típusú középiskolát választanak, függetlenül attól, hogy további információkkal szolgálnak-e az érdekelt felek és az oktatáspolitikai döntéshozók számára, amelyek befolyásolják az állami tanterv létrehozását vagy irányát.

De szeretnék kitérni egy olyan kérdésre is, amelyet egy pillanattal ezelőtt láttam, és ez az Ember és természet, Ember és a munka világa, Ember és társadalom területén belüli tantárgyak összekapcsolódása, amely a harmadik ciklusban vár ránk. Talán azzal kellene kezdenem, hogy most egy tantervi reformot hajtottak végre az első ciklusban, az első osztályban, ahol olyan tanáraink vannak, akik nagyon lelkesek, ahol általában egy tanár tanítja az összes tantárgyat, és ahol az ilyen holisztikus oktatás valóban jól felkészült egy ilyen reformra. Ahogy áttérünk az alapiskolák második ciklusára, ahol hagyománya van az akadémiai oktatásnak, az akadémiai tantárgyaknak, amelyek a tényekre és a tudásra helyezik a hangsúlyt, már nehezebb dolgunk lesz. A második ciklus tanáraival meg kell értetni, hogy ezeket a tantárgyakat ne profil-szakmai tantárgyakként kezdjék felfogni, hanem lássák mögöttük a saját készségeiket és azokat a kompetenciákat, amelyeket a diákoknak el kell sajátítaniuk az oktatási területeken. Tehát el kell érniük ezt az interdiszciplináris jelleget a természettudományokon belül. Azt hiszem, valószínűleg itt van a legjobban előkészített tantervünk.”

Felsőoktatás

Az alapiskolás diákok és a középiskolások után fontos kérdés az is, hogy az egyetemekre milyen felkészültségű diákok jutnak. Milyen készségekre van valójában szükségük a diákoknak, akik főiskolákra és egyetemekre készülnek, hangzott a műsorvezető kérdése, amire Róbert Redhammer kifejezte:

„Egy évvel ezelőtt felmérést végeztünk az egyetemi tanárok közt, hogy mi a tanárok véleménye a diákokról és a jelentkezőkről? Az egyik tanárcsoport elégedett, lelkes volt, sajnos ez kisebb volt, a másik csoport, egyenesen kétségbeesett. Kérdés: mi az, ami miatt a negatív dolgok kezdtek felszínre kerülni? Sok tanár szerint a diákok nincsenek felkészülve, nem érdekli őket a tanulás. Nagyon nehéz felkelteni valaki érdeklődését, ha eleve nem érdekli. Nem minden diákról van szó, de ez a tanár számára is jelentősen frusztráló. Feltételezem, hogy az alsóbb szinteken nagyon hasonló a helyzet. Tudtuk, hogy negatív hangulat is van, de szerettük volna megtudni, hogy milyen pozitív tulajdonságokkal rendelkeznek ezek a fiatalok, mert nem lehetnek csak rosszabbak, mivel ez természeténél fogva nem lehetséges. Így nyitott kérdéseket, valamint néhány zárt kérdést

is feltettünk, és kiderült, hogy jobban tudják, hogyan kell használni az informatikát, erősebb kapcsolataik

vannak egymással, a közösségi hálókön keresztül, mint társaikkal. Tudják, hogyan kell nagyon gyorsan keresni dolgokat, információkat, adatokat, tehát más készségekkel rendelkeznek, egyszerűen mások, mint 10, 15, 20 évvel ezelőtt.

De ennek nagy következményei vannak a tanárra nézve, mert a tanárnak ezekkel a gyerekekkel kell dolgoznia, és nem tudják 30 másodpercnél tovább fenntartani a figyelmüket.

Teljesen meg kell változtatni a fiatalokhoz való hozzáállást. Mert ezek a technológiák hatással vannak erre.

Annak ellenére, hogy reformokat próbálnak végrehajtani a világ több területén, például az USA-ban, 2010 óta az oktatási eredmények folyamatosan romlanak, változtatásokat hajtanak végre, mindenféle dolgot kipróbálnak, még mindig csökkennek az eredmények, és ez ezeknek a technológiáknak, ennek a befolyásnak a következménye. Csak ránézel a mobilra, és azonnal megvan a válaszod. Ma már egyáltalán nem kell gondolkodnod. Bármilyen kérdést is kapsz, a telefonodról olvasod le a választ.

A mai gyerekeknek is rendelkezniük kell egy bizonyos mennyiségű tudással, amit megértene, és amit használni tudnak.

Mert ha jól tudok gondolkodni, és valami új információhoz jutok, akkor össze kell hasonlítanom valamivel, amit tudok. Tehát egy bizonyos mennyiségű ténnyel kell érzékelnem. Tudnom kell, nincs más lehetőség: tudnom kell.

A legfontosabb, hogy legyen egy jó iskola, hogy legyen egy jó tanár. A tanár alapvető fontosságú.

Egy jó iskolát jó tanár épít. Tehát a tanárookra kell építenünk, több teret kell adni nekik. A megbeszélések, egyeztetések valóban nagyon fontos dolgok, amelyek a múltban idővel eltűntek.

Optimalizáció

Romana Kanovská, a Nemzeti Ifjúságnevelési Intézet főigazgatója szerint továbbra is nagy kihívás előtt állunk az alapiskolai hálózat optimalizálása terén. Lassan megszűnik az iskolák támogatása az európai strukturális alapokból, amelyekből a kiegészítő csoportokat finanszírozzuk, és a teljes teher átkerül az állami költségvetésre. Az egyik hatékony megoldás az iskolák összevonása,

vagy az iskolák optimalizálásának keretében, ahogy mi nevezzük, klaszterek létrehozása. Ez a kifejezés már ismert az iskolatörvényben. Ez azt jelenti, hogy a kisebb iskolákat nagyobb klaszterekbe vagy csoportokba vonják össze, ahol mind a tanárok, mind a pedagógusok kapacitásai közösek, de a szakképzett alkalmazottak, például a szakpszichológusok, iskolapedagógusok, pedagógiai asszisztensek is, és ezzel egyidejűleg a tanárok képzettsége is növekszik, ami ismét egy újabb, eddig nem említett negatív oldala az oktatási rendszerünknek.

A pozitívum az, hogy ezek a változások történnek, hogy változások vannak a középiskolákban, ahol az iskolai férőhelyek számát a régiókban élő valós gyermekek számához igazítják. Ezt meg kell tennünk az óvodákkal, alapiskolákkal, sőt talán a speciális iskolákkal kapcsolatban is, amelyek elegendő kisegítő személyzettel rendelkeznek, és csak az ezekben az iskolákba járó gyerekekre összpontosítanak, és nem nyújtanak elegendő támogatást és segítséget azoknak a gyerekeknek, akik például inklúzióban részesülnek, vagy akiknek a szülei érdekeltek lennének abban, hogy a többségi oktatásba helyezték őket. Tehát ilyen megoldások vannak, de ezek hosszú távú változások, nem tudjuk felgyorsítani őket.

Ezeket a klasztereket tényleg beleírtuk a törvénybe, viszonylag régóta ott vannak, de még nem jött létre egy sem. Nem elég, hogy van némi szándékunk beleírni a törvénybe, hogy jó lenne, ha iskolák, kisiskolák nagyobb klasztereket hoznának létre, és megoszthatnák az alkalmazottakat, csapatokat, talán még néhány tornatermet és hasonló létesítményt is, amelyek talán kevesebbek. De ehhez ösztönzőket is kell meghatározni, és valahogy motiválni kell az iskolákat, hogy ilyesmit tegyenek. És eddig nem hallottam, hogy a minisztérium valóban hatékony eszközöket hozna a törvénybe iktatáson túl, miközben Szlovákiában eddig egyetlen iskolai klaszter sem jött létre. És miért? Mert valószínűleg senki sem támogat vagy motivál senkit abban, hogy ezeket az iskolákat erre kényszerítse. Hatékony mechanizmusokat kell keresnünk, hogy amit odaírtunk, az a valóságban is látható legyen.

Szakképzés – élethosszig tartó tanulás

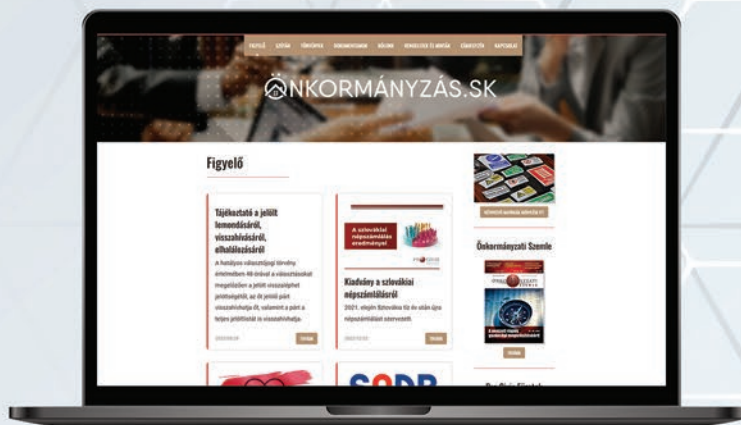
Az Állami Szakképzési Intézet igazgatója kifejtette, hogy fontos bevonni a fiatalokat a szakképzésbe, de ez egy hosszú távú kérdés, vannak teljesítménytervek és kapcsolatok a munkáltatókkal, ahol valamilyen előrejelzést készítenek, ami aztán tükröződik ezekben a teljesítmény tervekben az egyes iskolákban és az egyes régiókban, ez egy hosszú távú folyamat, és nem könnyű. Az Oktatási Minisztérium vállalta ezt a terhet, a hatásköri törvény kimondja, hogy a középfokú oktatásért a megyék felelősek. Valóban fontos, hogy a munkaadók

is részt vegyenek az előre jelzésekben, a tervekkel, teljesítményekkel kapcsolatban, hogy azt tanítsuk, amire ennek az államnak szüksége van, és hová kellene ezeknek az embereknek eljutniuk az egyetemek után. Tehát a középiskolák és az egyetemek közötti kapcsolatnak is valahogy világosnak és adotttnak kell lennie, hogy az állam valóban támogassa azt, amire ennek a köztársasagnak szüksége van. Ez egy nagyon hosszú folyamat, és a középfokú szakképzésnek is impulzusokra van szüksége a munkaadókkal való kapcsolattal, a duális képzéssel vagy a gyakorlati képzéssel, vagy a középiskolások felkészítésével kapcsolatban az egyetemi környezetre, mert most már vannak különféle tevékenységek a középiskolák és az egyetemek között.

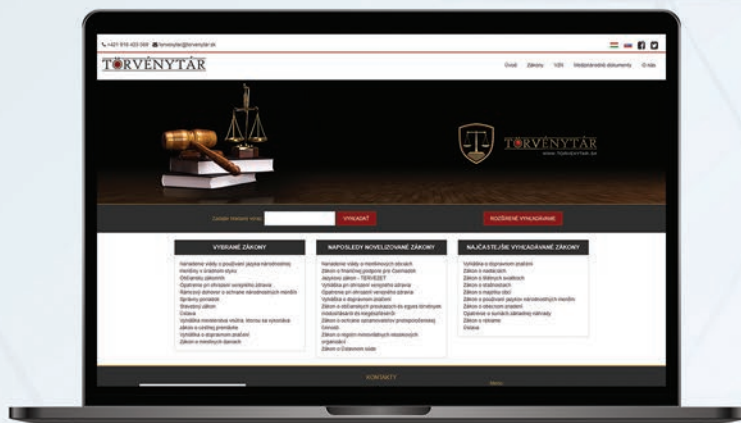
Szlovákiában a középiskolás diákok körülbelül 2/3-a olyan területeken tanul, amelyek valamilyen módon szakmai irányultságúak, és körülbelül egyharmadunk az általános irányzatban, míg az Európai Unióban az átlag fele-fele, és vannak országok, ahol ez az arány fordított.

Mi 15 éves korban megpróbáljuk előre meghatározni a tanulmányi utat és a szakmai utat nagyszámú gyermek számára, akiket ebbe a szakképzési ágba helyezünk. És azt hiszem, beszélnünk kell erről. Beszélnünk kell arról, hogy mekkora részarányunk legyen, milyennek kellene lennie ezeknek a középiskoláknak, hogy nem kellene-e általánosabb iskoláknak lenniük, amelyeken belül a diákok aztán eldönthetik, és meghozhatják ezt a döntést egy kicsit később, amikor specializációt választanak. Vannak ilyen példáink. Csehországban számos középiskola jön létre, amelyek ezt az utat próbálják követni, és általános középiskolákkal is kísérleteznek. Ez azt jelenti, hogy ez egy olyan iskola, amely nem annyira tudományos orientációjú, mint egy gimnázium, de mégis egy általánosabb iskola, amelyen belül az emberek továbbra is választhatnak specializációt, gyakran egy kicsit a magasabb évfolyamokon, ami valójában több teret ad nekik a döntésben, és abban, hogy valóban kifejlesszék a bennük rejlő lehetőségeket és készségeket, amelyeket valóban el szeretnének sajátítani. Az út nem az, hogy a munkaadók és egyes elemzők és kutatók megjósolják a jövőbeli igényeket, amelyeket itt is elismertek, nagyon nehéz megjósolni, és ezek szerint az előrejelzések szerint a gyerekeket a szakközépiskolákba fogják kényszeríteni.

Próbáljunk meg minden gyermeknek vagy fiatalnak minőségi oktatást és esetleg valamilyen magasabb szintű képesítést biztosítani, amelyet aztán az egész életen át tartó tanulás keretében választhatnak, és sokkal később, egy teljesen más oktatási irányvonalon belül legyen lehetőség a specializációra, mint a középiskola.

www.onkormanyzas.sk

www.torvenytar.sk

www.mennyiterek.sk

procivis@procivis.sk